

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Острозька академія»
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
та національної безпеки
Кафедра міжнародних відносин

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня магістра

на тему:

**«Зовнішньополітична діяльність Королівства Саудівська Аравія
на сучасному етапі (2001-2021 рр.)»**

Виконав студент 2 курсу, групи ММВ-2
спеціальності 291 Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії,
освітньо-професійна програма «Міжнародні відносини»
Стретович Дмитро Андрійович

Керівник – к.і.н., доцент кафедри міжнародних відносин
Конопка Наталя Олегівна

Рецензент – _____

Робота допущена до захисту
(протокол № _____ засідання кафедри міжнародних відносин
від _____ 2021 року)

Завідувач кафедри міжнародних відносин: Тетяна СИДОРУК

м. Острог – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОДІЛ 1. РЕГІОНАЛЬНИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КОРОЛІВСТВА САУДІВСЬКА АРАВІЯ.....	8
1.1 Відносини з країнами Затоки.....	8
1.2 Відносини КСА з державами Африки.	26
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2. ГЛОБАЛЬНИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КОРОЛІВСТВА.....	31
2.1 Особливості відносин Королівства Саудівська Аравія з Сполученими Штатами Америки.....	31
2.2 Китай як один із важливих векторів зовнішньої політики Королівства Саудівська Аравія.	40
2.3 Відносини Королівства Саудівська Аравія та Росії.	51
2.4 Європейський вектор зовнішньої політики Королівства Саудівська Аравія.....	59
Висновки до розділу 2.....	69
РОЗДІЛ 3. УЧАСТЬ КОРОЛІВСТВА САУДІВСЬКА АРАВІЯ В МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ.....	71
3.1 Саудівська Аравія та міжнародні регіональні організації.	71
3.2 Участь Саудівської Аравії в міжнародних організаціях глобального рівня.	77
Висновки до розділу 3.....	81
ВИСНОВКИ	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	86
ДОДАТКИ	114

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Зовнішня політика Саудівської Аравії історично визначалася чотирма основними принципами. До них відносяться територіальна цілісність, захист політичного режиму, економічне процвітання, а також заохочення і збереження монархічного ісламського правління. Однак, оскільки королівство на початкових етапах володіло невеликим впливом і військовою міццю, потрібен був захист від глобальної держави. Це прийняло форму партнерських відносин з США з часів Другої світової війни і до сьогоднішнього дня. Величезні нафтові ресурси Королівства дозволили йому завоювати вплив і набути статусу стратегічного партнера США під час холодної війни. Здатність створювати коаліції з іншими державами Затоки допомогли монархії вибудувати партнерські відносини як з державами регіону, так і провідними гравцями, завдяки чому Королівство набуло статусу регіонального гегемона. КСА в значній мірі забезпечило свою територіальну цілісність, володіє великими грошовими резервами, військовою потугою і готове діяти для реалізації своїх національних інтересів.

Зовнішня політика та національні інтереси Королівства є процесом, керованим елітою, так як країна є монархією і тому захист внутрішнього режиму є найбільш важливим напрямком зовнішньої політики Саудівської Аравії. Будучи єдиним видобувачем нафти-сирцю, що володіє достатніми потужностями для формування світової економіки, Саудівська Аравія є одною з важливих держав в геополітиці ХХІ століття та політичним, релігійним і економічним лідером на Близькому Сході і в Північній Африці. Водночас, Саудівська Аравія є одним з найбільших донорів у світі, так як активно інвестує в різні регіони світу. Незважаючи на величезний потенціал Саудівської Аравії, Королівство стикається з внутрішніми та зовнішніми викликами, що зумовлює потребу диверсифікації економіки, укріплення відносин з традиційними партнерами та пошук нових союзників.

Аналіз стану наукової розробки проблеми. Зовнішня політика Саудівської Аравії не достатньо досліджується як українськими, так і закордонними вченими. Однак, серед існуючих праць можна виділити роботи Еміра Хаджикадунича¹, котрий досліджує історичний аспект відносин Саудівської Аравії з Іраном з 1929 по 2019 рр.; Найла Патріка², котрий досліджує регіональний вектор зовнішньої політики КСА; Рафаель Коен-Альмагор³ та Роберт Мейсон⁴, котрі розглядають відносини КСА зі США (в першому випадку аналізується вплив смерті журналіста Джамалі Хашшогі на відносини, а в другому – вплив арабської весни на відносини з США); Аріобарзан Мохаммаді⁵, котрий аналізує відносини з Катаром та їх позиції щодо регіонального порядку денного; Оксана Кукалець⁶, яка дослідила відносини з Китаєм з 2012 по 2017 рр.; А. Костін⁷, який виокремив основи формування зовнішньої політики Королівства Саудівська Аравія; Г. Косач, Е. Мелкумян⁸, які розглянули зовнішню політику КСА в ХХ столітті; Ю. Магеррамова⁹, яка проаналізувала концептуальні основи зовнішньої політики Королівства Саудівської Аравії та ін. Найменше досліджуються такі

¹ Iran-Saudi Ties: Can History Project Their Trajectory. URL: https://www.academia.edu/40696986/Iran_Saudi_Ties_Can_History_Project_Their_Trajectory?email_work_card=view-paper (last accessed: 25.10.2021).

² Saudi Foreign Policy: A New Regional Approach or More of the Same. URL: https://www.academia.edu/36296270/Saudi_Foreign_Policy_A_New_Regional_Approach_or_More_of_the_Same (last accessed: 06.10.2021).

³ US-SAUDI ARABIA RELATIONS: BUSINESS AS USUAL. URL: https://www.academia.edu/37882267/US_SAUDI_ARABIA_RELATIONS_BUSINESS_AS_USUAL (last accessed: 21.10.2021).

⁴ Back to Realism for the Promise of an Enduring U.S.-Saudi Relationship. URL: https://www.academia.edu/9333740/Back_to_Realism_for_the_Promise_of_an_Enduring_U_S_Saudi_Relationship (last accessed: 20.10.2021).

⁵ Saudi Arabia's and Qatar's Discourses and Practices in the Mediterranean. URL: https://www.academia.edu/33725875/Saudi_Arabias_and_Qatars_Discourses_and_Practices_in_the_Mediterranean (last accessed: 15.10.2021).

⁶ СПІВРОБІТНИЦТВО КИТАЮ ТА САУДІВСЬКОЇ АРАВІЇ У 2012 – НА ПОЧАТКУ 2017 РР. URL: <https://www.academia.edu/35569265/> (дата звернення: 21.10.2021).

⁷ Костин А. Основы формирования современной внешней политики Королевства Саудовской Аравии. URL: <https://upload.pgu.ru/iblock/26e/7.pdf> (дата обращения: 21.10.2021).

⁸ Косач Г., Мелкумян Е. Внешняя политика Саудовской Аравии. Приоритеты, направления, процесс принятия решения. Москва, 2003. 236 с. URL: http://book.iimes.su/wp-content/uploads/2003/r2003sar_p.pdf (дата обращения: 21.10.2021).

⁹ Магеррамова Ю. Концептуальні засади зовнішньої політики Королівства Саудівської Аравії. *Міжнародні відносини Серія "Політичні науки"*. Київ, 2017. Вип. 16. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3182/2857 (дата звернення: 21.10.2021).

теми, як співробітництво Саудівської Аравії з африканським континентом та з міжнародними організаціями.

Мета дослідження: проаналізувати особливості зовнішньої політики Королівства Саудівська Аравія на сучасному етапі.

Завдання дослідження:

- висвітлити основні аспекти відносин Саудівської Аравії з ключовими країнами Затоки;
- розкрити роль держав Африки у зовнішній політиці Саудівської Аравії
- проаналізувати стан відносин Саудівської Аравії з США в XXI столітті;
- простежити динаміку відносин з Китаєм;
- охарактеризувати відносини Саудівської Аравії з Росією;
- вивчити стан відносин з державами європейського континенту
- ознайомитися з участю Саудівської Аравії в міжнародних регіональних організаціях
- висвітлити участь Королівства у міжнародних глобальних організаціях

Об'єктом дослідження є зовнішня політика Королівства Саудівська Аравія.

Предметом дослідження є основні вектори зовнішньої політики Королівства Саудівська Аравія на сучасному етапі.

Теоретико-методологічна основа дослідження. Під час виконання роботи було використано загальнонаукові та спеціальні методи. Серед загальнонаукових можна виокремити описовий, порівняльний метод, аналіз, синтез, історико-генетичний метод. Також були використані спеціальні методи наукових досліджень як аналіз ситуації, івент-аналіз та прогностичний метод. Для аналізу конкретної події використовувався аналіз ситуації, описовий та порівняльний методи методи, а також для найактуальніших подій сьогодення прогностичний метод. На початку кожного з підрозділів було

використано історико-генетичний метод для кращого розуміння конкретного вектора зовнішньої політики та його витоки.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють 2001-2021 рр. Нижня хронологічна межа пояснюється тим, що саме події 11 вересня 2001 р. в США вплинули на активізацію зовнішньої політики Саудівської Аравії. Крім того це є початком нового тисячоліття. Верхня хронологічна межа обумовлюється датою виходу дослідження.

Географічні рамки дослідження охоплюють всі країни світу, з якими ведеться активна зовнішньополітична взаємодія Королівства Саудівська Аравія.

Аналіз джерельної бази. Основними джерелами є сайти урядових структур, таких як урядів, міністерств закордонних справ та посольств, а також сайти міжнародних організацій. На цих ресурсах була можливість ознайомитися і проаналізувати основні угоди, домовленості укладені між державами чи з організаціями, а також іншими доктринальними основами відносин. Передусім це такий визначальний документ діяльності Саудівської Аравії з 2016 по 2030 рр. як «Saudi Vision 2030». Використовувалися також заяви урядів країн та стенограми розмов між лідерами країн (наприклад, зустріч лідерів КСА і США). Важливим джерелом для аналізу економічних показників були дані Світового банку та МВФ, які відображали деталі економічної співпраці між державами. Також використовувалися дані щодо обсягів і структури експорту, імпорту опублікованих урядами окремих країн.

Також значне місце займають ЗМІ, як регіональні (Al Jazeera, Gulf News, Chinadaily та ін.), а також глобальні новинні сайти (The Economist, The New York Times, The Washington Post, Deutsche Welle, France24 та ін.). Використання ЗМІ дало змогу проаналізувати основні події у відносинах між державами або з міжнародними організаціями. Використаних джерел було достатньо для досягнення поставленої мети та вирішенню завдань.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані під час аналізу зовнішньополітичної діяльності КСА та під час

навчання за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії (ОПП «Міжнародні відносини») у закладах вищої освіти.

Практична апробація. Результати досліджень окремих аспектів цієї теми презентувалися на XXIV науковій викладацько-студентській конференції «Дні науки» (м. Острог, 13-17 травня 2019 р.), XXV науковій викладацько-студентській конференції «Дні науки» (м. Острог, 11-15 травня 2020 р.), XXVI науковій викладацько-студентській конференції «Дні науки» (м. Острог, 11-14 травня 2021 р.). Також було опубліковано статтю в 5 випуску Наукових записок студентів та аспірантів. Серія «Міжнародні відносини» на тему «Ключові аспекти двосторонніх відносин Королівства Саудівська Аравія з Китайською Народною Республікою на сучасному етапі» (квітень 2020 р.) та тези доповіді III міжнародної наукової конференції студентів та молодих вчених «Травневі студії 2021: історія, міжнародні відносини, філософія» на тему «Військовий чинник у зовнішній політиці Королівства Саудівська Аравія» (м. Вінниця, 23 квітня 2021 р.).

Структура роботи. Робота складається із 3 розділів, кожен з яких поділений на підрозділи (загалом 8 підрозділів), вступу та висновків. Загальний обсяг 115 сторінок, з яких основний текст 81 сторінка, список використаних джерел та літератури 29 сторінок, а додатки 3 сторінки. У розділі 1 розкриваються основні регіональні партнери та стан відносин з ними в XXI столітті. Розділ 2 представляє аналіз відносин з основними глобальними партнерами Саудівської Аравії, як США, Китай, Росія, країни Європи. В розділі 3 розглядається участь в міжнародних організаціях.

РОДІЛ 1. РЕГІОНАЛЬНИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КОРОЛІВСТВА САУДІВСЬКА АРАВІЯ

1.1 Відносини з країнами Затоки.

Королівство Саудівська Аравія географічно знаходиться на території Аравійського півострова та є однією з найбільших держав, які мають вихід до Перської затоки (Затоки). Тому природним є зацікавлення в цьому регіоні та намагання займати домінуючу в ньому роль. Передусім, нас цікавлять відносини з такими державами як ОАЕ, Катар та Іран, відносини з якими були найбільш динамічними за досліджуваний період.

Відповідно до останніх звітів Світового банку за 2019 р. лише **Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ)** з поміж всіх країн Затоки входили до п'ятірки найбільших експортерів та імпортерів Саудівської Аравії¹⁰. Між цими країнами є багато спільного, зокрема обидві країни в основі свого експорту мають продаж нафти, однак достатньо і відмінного, як позиція щодо деяких регіональних конфліктів.

За 2020-2021 рр. між Ер-Ріядом і Абу-Дабі виник цілий каскад політичних розбіжностей, причому в середині 2021 р. вони стали ще більш гострими. Довгий список відмінностей включає ставлення до війни в Ємені; темпи примирення з Катаром після трьох з половиною років розбіжностей; нормалізацію відносин з Ізраїлем і Угоди Авраама; квоти ОПЕК на видобуток нафти; стратегію щодо Ірану і транскордонну торгівлю.

До вступу на престол короля Салмана у 2015 р. і зустрічі наслідних принців Саудівської Аравії Мухаммеда бін Салмана і Мухаммеда бін Зайда в Абу-Дабі відносини між Саудівською Аравією і ОАЕ не були особливо теплими. Така настороженість була результатом територіальних суперечок між Саудівською Аравією та Абу-Дабі в перші роки незалежності ОАЕ в 1970-х роках. Еміратці були справедливо стривожені, коли в 1974 р. було підписано

¹⁰ Saudi Arabia Trade. *WITS Data*. URL: <https://wits.worldbank.org/CountrySnapshot/en/SAU> (last accessed: 21.11.2021).

договір про делімітацію кордонів між державами¹¹ та передано Саудівській Аравії територію з розвіданими запасами нафти. Договір так і не був ратифікований ОАЕ.

Прикордонні проблеми загострилися у 2006 р., коли уряд ОАЕ опублікував карту¹², яка відображала претензії Еміратів на частину Східної провінції Саудівської Аравії. Ер-Ріяд у відповідь заклав кордон між країнами.

Попередній пік напруженості між Саудівською Аравією і ОАЕ припав на 2009 р., коли ОАЕ відмовилися від запланованої єдиної валюти Затоки¹³, яка повинна мала бути запущена в 2010 р. Абу-Дабі наполегливо боровся за розміщення Центрального банку Затоки в своїй країні, але знову програв Ер-Ріяду.

Загостреність у відносинах між Ер-Ріядом і Абу-Дабі як бачимо не є чимось новим. Вони то посилювалися, то послаблювалися в політиці Ради співробітництва країн Затоки за десятиліття до арабських повстань 2011 р. Ці відмінності часто замовчувалися через загальні побоювання, пов'язані з регіональною експансією Ірану і загрозою з боку політичного ісламу. Те, що ці проблеми знову виникають, нагадує про те, що внутрішня конкуренція країн Затоки вже давно лежить в основі Ради співробітництва країн Затоки.

Не випадково і те, що нова політична динаміка збіглася зі зміною поколінь в керівництві, з відходом короля Саудівської Аравії Абдалли (в 2015 р.) і появою на політичній сцені молодих лідерів, включаючи наслідного принца Саудівської Аравії Мухаммеда бін Салмана¹⁴. Прихід до влади наслідного принца ОАЕ Мохаммеда бін Заїда також відносять до нового покоління, хоча це сталося на десять років раніше, в 2005 р.

¹¹ Agreement on the delimitation of boundaries (with exchange of letters and map). Signed at Jeddah, Saudi Arabia, on 21 August 1974. URL: <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%201733/i-30250.pdf> (last accessed: 25.10.2021).

¹² Map Wars: The UAE Reclaims Lost Territory from Saudi Arabia. *The Washington Institute*. URL: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/map-wars-uae-reclaims-lost-territory-saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021).

¹³ UAE abandons monetary union plans. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2009/5/20/uae-abandons-monetary-union-plans> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁴ Saudi King Abdullah dies, new ruler is Salman. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-saudi-succession/saudi-king-abdullah-dies-new-ruler-is-salman-idUSKBN0KV2RQ20150122> (last accessed: 25.10.2021).

Але саме арабські повстання 2011 р. ознаменували поворотний момент у відносинах країн Ради співробітництва країн Затоки, до яких відносяться і ОАЕ із Саудівською Аравією. Ефект доміно регіональних протестів, що охопили Бахрейн, спонукав арабські держави Затоки до більш тісної співпраці в боротьбі з тим, що вони вважали загальними загрозами регіональному порядку. Відправка танків для придушення протестів в Бахреїні в березні 2011 р. ясно показала, що ні Саудівська Аравія, ні ОАЕ не допустять повстань у своєму власному регіоні. Хоча цей крок був позначений як ініціатива Ради співробітництва країн Затоки, він послужив раннім орієнтиром для більш тісної співпраці між ОАЕ і Саудівською Аравією, яке проявилось в Сирії та Ємені і розгорнулося в бік Катару в 2017 р.

В 2017 р. Саудівською Аравією, ОАЕ і Бахрейном була введена блокада Катару¹⁵. Три держави пред'явили Досі 13 вимог, включаючи припинення дипломатичних відносин з Іраном, закриття «Аль-Джазіри» і виведення турецьких військ з території Катару, а також закрили свої кордони і розірвали дипломатичні зв'язки на три з половиною роки в безуспішній спробі підпорядкувати Катар. Суперечка була вирішена тільки в січні 2021 р. за посередництва Кувейту¹⁶.

В червні 2018 р. між Саудівською Аравією та ОА було підписано угоди з реалізації 44 спільних стратегічних проєктів.¹⁷ Угода визначає три основні осі: економічну вісь, вісь людських ресурсів і знань, а також політичну, безпекову та військову вісь. Це було зроблено під час першого засідання Саудівсько-Еміратського координаційної ради. Лідери двох країн встановили терміни в 60 місяців для реалізації стратегічних проєктів, спрямованих на створення виняткової моделі відносин між ОАЕ і Саудівською Аравією, яка підтримує роботу Ради співробітництва країн Затоки.

¹⁵ Qatar crisis: What you need to know. *BBC News*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-40173757> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁶ Qatar crisis: Saudi Arabia and allies restore diplomatic ties with emirate. *BBC News*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-55538792> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁷ UAE, Saudi announce strategic partnership in 44 projects. *Khaleej Time*. URL: <https://www.khaleejtimes.com/article/uae-saudi-announce-strategic-partnership-in-44-projects> (last accessed: 25.10.2021).

Виведення військ Абу-Дабі в 2020 р. з війни в Ємені і підтримка місцевих проксі-груп, таких як «Південна перехідна рада», яка, як вважають, має довгострокові сепаратистські амбіції, створило протиріччя з Ер-Ріядом, який прагне до припинення вогню. А в 2019 р. Абу-Дабі тактично змінив курс і почав налагоджувати зв'язки з Іраном.

Угоди Авраама від вересня 2020 р.¹⁸ також виявили відмінності в стратегіях держав щодо Ізраїлю. ОАЕ, прагнучи отримати вигоду з комерційних і стратегічних можливостей поряд з більш тісною співпрацею з Вашингтоном, відкрито доєдналися до угоди. У той час як Ер-Ріяд довгий час підтримував негласні закулісні зв'язки з Ізраїлем, він зайняв більш обережну позицію, підтвердивши прихильність справі Палестини як єдиному шляху до нормалізації.

Саудівська Аравія прагне позиціонувати себе в якості нового центру в регіоні Затоки прямо конкуруючи зі своїми сусідами, вимагаючи, щоб офіси міжнародних організацій та компаній мали офіси в Королівстві¹⁹, чого прагне і ОАЕ. Ер-Ріяд також вніс поправки в свої тарифні правила, що стосуються товарів, вироблених в зонах вільної торгівлі, а також товарів, вироблених в Ізраїлі. Відсутність координації також можна побачити в різній екологічній політиці держав.

Суперечності навколо квот ОПЕК на видобуток²⁰, в ході якої Абу-Дабі вжив попереджувальний підхід для збільшення свого базового рівня видобутку в якості умови продовження поточної угоди, є ще одним прикладом зростаючої конкуренції. ОАЕ зазвичай були вірним партнером фактичного лідера картелю Саудівської Аравії. Сміливі вимоги ОАЕ, засновані на кількох роках інвестицій у збільшення видобутку нафти в Абу-Дабі, сигналізували про

¹⁸ Read the full US-UAE-Israel statement on normalizing relations. *CNN*. URL: <https://edition.cnn.com/2020/08/13/middleeast/mideast-trump-full-statement-uae-israel-intl/index.html> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁹ Targeting Dubai? Saudi Arabia's ultimatum to pull HQ offices to kingdom. URL: <https://www.cnn.com/2021/02/16/targeting-dubai-saudi-arabias-ultimatum-to-pull-hq-offices-to-kingdom.html> (last accessed: 25.10.2021).

²⁰ Disagreement between UAE, Saudi Arabia puts OPEC at impasse. *France24*. URL: <https://www.france24.com/en/business/20210705-disagreement-between-uae-saudi-arabia-puts-opec-at-impasse> (last accessed: 25.10.2021).

зміну того, як монархія планує вирішувати проблеми зміни клімату і можливого піку світового попиту на нафту. Замість того, щоб прагнути до максимальної ціни за барель нафти, Абу-Дабі тепер бачить свою оптимальну стратегію в тому, щоб максимізувати виробництво і частку ринку.

У міру того як вісь ОАЕ-Саудівська Аравія погіршується, те ж саме відбувається і з жорсткою лінією щодо Ірану. Публічні згадки Ірану лідером Саудівської Аравії щодо Ірану різко пом'якшилася після загострення відносин між державами протягом 2016-2018 рр., коли королівство різко розірвало дипломатичні відносини.

ОАЕ також були зайняті налагодженням відносин з Іраном. ОАЕ, можливо, більш вразливі, ніж Королівство. Крім критично важливої енергетичної, водної та енергетичної інфраструктури, вибудованої в ряд уздовж берегової лінії, в ОАЕ також знаходяться тисячі іранських підприємств і сотні тисяч іранських експатріантів. Варто відзначити той факт, що Саудівська Аравія і ОАЕ зв'язувалися з Іраном окремо і різними способами. Саудівці зробили це побічно через посередників, таких як іракці, в той час як ОАЕ направили делегації безпосередньо в Тегеран.

Нарешті, Саудівська Аравія і ОАЕ рухалися з різною швидкістю, щоб налагодити відносини з Катаром з тих пір, як у січні 2021 р. закінчився 3-річний розрив. Емір Катару відвідав Джидду в травні 2021 р.²¹, і зв'язки Катару з Саудівською Аравією покращилися раніше ніж було досягнуто домовленостей Катару з ОАЕ.

Послаблення напруженості у відносинах між Саудівською Аравією та ОАЕ є необхідним, оскільки обидві країни мають економічну вагу та політичний вплив, щоб завдати шкоди іншим країнам за межами своїх кордонів. Саудівська Аравія і ОАЕ обидві побудували свою економіку на нафті і робочій силі експатріантів, але кожна з них пішла різними шляхами в розвитку своєї економіки. Ця розбіжність обумовлена їх відносним розміром,

²¹ Qatar's emir visits Saudi Arabia, holds talks with crown prince | Politics News. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2021/5/11/qatars-emir-in-saudi-arabia-for-talks> (last accessed: 25.10.2021).

але також і контрастують економічними поглядами. Варто відзначити, що ОАЕ експортують в Саудівську Аравію на суму 24 млрд. доларів²² (6,8% ВВП ОАЕ), але імпортують на суму 6,85 млрд. доларів²³ (менше 1% ВВП Саудівської Аравії). Потоки капіталу також нерівномірні. Станом на 2019 р. саудівські туристи склали майже 1.6 млн. (9,6%) туристів в ОАЕ, які відвідують Дубай²⁴, – щорічно витрачають близько 2 млрд. доларів, в той час як саудівські інвестори вкладають близько 2 млрд. доларів в нерухомість Дубая.

Крім того, торгівля Саудівської Аравії і приплив капіталу в розмірі понад 12 млрд. доларів в 2020 р.,²⁵ що становить 7,9% економіки ОАЕ або майже 13% її нафтового ВВП. Порушення цих потоків матиме істотний вплив на економіку і бізнес-модель ОАЕ, в той час як вплив на економіку Саудівської Аравії незначний. Ці дисбаланси дають Саудівській Аравії істотні важелі впливу при диктуванні умов відновлення статусу-кво.

ОАЕ та Саудівська Аравія все ще мають багато спільного: від боротьби з іранським експансіонізмом та ісламістським тероризмом до захисту своїх тронів та монархій від демократичних змін. Фактичний правитель ОАЕ Мохаммед бін Заїд поспішив в Ер-Ріяд на наступний день після укладення угоди ОПЕК+²⁶, щоб нагадати Мохаммеду без Салману про це. «Партнерство між ОАЕ і Саудівською Аравією продовжує залишатися міцним і процвітаючим», - заявив він, запевнивши свого колегу, що має намір «ще

²² United Arab Emirates Exports to Saudi Arabia. URL: <https://tradingeconomics.com/united-arab-emirates/exports/saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021).

²³ United Arab Emirates Imports from Saudi Arabia. URL: <https://tradingeconomics.com/united-arab-emirates/imports/saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021).

²⁴ UAE: Saudi tourists declined by 20% in 2019. *Middle East Monitor*. URL: <https://www.middleeastmonitor.com/20200124-uae-saudi-tourists-declined-by-20-in-2019/> (last accessed: 25.10.2021).

²⁵ Saudi Arabia was Abu Dhabi's biggest trading partner in 2020, data shows. *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/1880531/business-economy> (last accessed: 25.10.2021).

²⁶ De facto UAE leader visits Saudi crown prince amid tensions. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/middle-east/de-facto-uae-leader-arrives-saudi-arabia-amid-tensions-2021-07-19/> (last accessed: 25.10.2021).

більше поглибити братські узи і стратегічне співробітництво між нашими країнами»²⁷.

Підсумовуючи, у міру того як список розбіжностей зростає, стає все більш очевидним, що два союзника стають суперниками змагаючись за арабське лідерство. Однак все ж вони залишаються і стратегічними партнерами разом реалізуюючи різні регіональні стратегічні проекти.

Катар за даними Міжнародного валютного фонду станом на 2021 р. входить в п'ятірку країн світу за розміром ВВП на душу населення, в той час як Саудівська Аравія входить лише до тридцятки країн.²⁸ Це дозволяє країні конкурувати з іншими країнами в регіоні, однак з іншого боку є і фактори залежності від своїх сусідів, так як півострівна держава імпортує більшу частину свого продовольства через свій сухопутний кордон з Саудівською Аравією.

Ще в 1992 р. можна було спостерігати напругу між країнами через прикордонний конфлікт,²⁹ в ході якого загинуло щонайменше 2 солдатів Катару.³⁰ Вже з цього моменту відносини пішли на спад.

В 2000 р. наслідний принц Саудівської Аравії Абдалла ібн Абдель Азіз бойкотував Саміт ісламських держав в Катарі на знак протесту проти присутності ізраїльського торгового представництва в Досі³¹. Пізніше

²⁷ UAE-Saudi relations remain strong: Sheikh Mohamed – News. *Khaleej Times*. URL: <https://www.khaleejtimes.com/uae/uae-saudi-relations-remain-strong-says-sheikh-mohamed-as-he-arrives-in-riyadh> (last accessed: 25.10.2021).

²⁸ Report for Selected Countries and Subjects. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2021/October/weo-report?c=512,914,612,171,614,311,213,911,314,193,122,912,313,419,513,316,913,124,339,638,514,218,963,616,223,516,918,748,618,624,522,622,156,626,628,228,924,233,632,636,634,238,662,960,423,935,128,611,321,243,248,469,253,642,643,939,734,644,819,172,132,646,648,915,134,652,174,328,258,656,654,336,263,268,532,944,176,534,536,429,433,178,436,136,343,158,439,916,664,826,542,967,443,917,544,941,446,666,668,672,946,137,546,674,676,548,556,678,181,867,682,684,273,868,921,948,943,686,688,518,728,836,558,138,196,278,692,694,962,142,449,564,565,283,853,288,293,566,964,182,359,453,968,922,714,862,135,716,456,722,942,718,724,576,936,961,813,726,199,733,184,524,361,362,364,732,366,144,146,463,528,923,738,578,537,742,866,369,744,186,925,869,746,926,466,112,111,298,927,846,299,582,487,474,754,698,&s=NGDPRPC,NGDPRPPPPC,&sy=2019&ey=2021&ssm=0&scsm=1&ssc=0&ssd=1&ssc=0&sic=0&sort=country&ds=.&br=0> (last accessed: 25.10.2021).

²⁹ Qatar Says Saudis Seized Its Border Post. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/1992/10/02/world/qatar-says-saudis-seized-its-border-post.html> (last accessed: 25.10.2021).

³⁰ Saudi, Qatari Reports Differ on Border Clash Leaving at Least 2 Dead. *Los Angeles Times*. URL: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1992-10-01-mn-376-story.html> (last accessed: 25.10.2021).

³¹ Saudi Crown Prince to Boycott Islamic Summit. *Al Bawaba*. URL: <https://www.albawaba.com/news/saudi-crown-prince-boycott-islamic-summit> (last accessed: 25.10.2021).

протестуючи проти висвітлення діяльності Саудівської Аравії катарською телекомпанією «Аль-Джазіра», Ер-Ріяд відкликав свого посла в Досі в 2002 р.³² Також неофіційною причиною цього міг бути супротив незалежній політичній лінії Катару, яка включала встановлення зв'язків з Ізраїлем і надання Вашингтону військових об'єктів.

Бажаючи покласти край ворожнечі, прем'єр-міністр Катару шейх Хамад бін Джассім бін Джабер аль-Тані супроводжував Еміра під час несподіваного візиту в Ер-Ріяд у вересні 2007 р.³³ Відносини швидко покращилися після цього візиту, коли саудівський монарх взяв участь у саміті Ради співробітництва країн Затоки в Досі в грудні 2007 р.

В березні 2008 р. новий наслідний принц Саудівської Аравії Султан бін Абдул Азіз здійснив триденний візит до Дохи³⁴, перший в такому форматі з 2002 р. А вже в липні 2008 р. в Джидді було проведено саміт високого рівня, на якому Катар та Саудівська Аравія погодилися демаркувати свій кордон³⁵ і створили спільну раду під головуванням наслідних принців обох держав для зміцнення політичних, фінансових, економічних, комерційних, інвестиційних, культурних і медіа відносин. Саме останній аспект пакту привернув найбільшу увагу громадськості. У 2008 р. газета «Нью-Йорк Таймс» повідомила, що «Аль-Джазіра» тепер рідко зачіпає делікатні теми, що стосуються її більшого сусіда³⁶.

Відносини досягли свого позитивного піку в травні 2010 р., коли катарський Емір помилював на прохання короля Абдалли не розкрити число

³² Saudi Arabia Recalls Ambassador from Qatar. URL: http://en.people.cn/200209/30/eng20020930_104178.shtml (last accessed: 25.10.2021).

³³ Qatar moves to ease Saudi tensions. *Arabian Business*. URL: <https://www.arabianbusiness.com/interviews/interviews-politics/qatar-moves-ease-saudi-tensions-55051> (last accessed: 25.10.2021).

³⁴ Saudi crown prince plans fence-mending trip to Qatar. *Tehran Times*. URL: <https://www.tehrantimes.com/news/164836/Saudi-crown-prince-plans-fence-mending-trip-to-Qatar> (last accessed: 25.10.2021).

³⁵ Saudi and Qatar move to seal ties - The Economic Times. URL: <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/saudi-and-qatar-move-to-seal-ties/articleshow/3203097.cms> (last accessed: 25.10.2021).

³⁶ Al Jazeera No Longer Nips at Saudis. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2008/01/04/world/middleeast/04jazeera.html?pagewanted=all> (last accessed: 25.10.2021).

саудівців, яких Доха звинуватила в участі в перевороті 1996 р.³⁷, очолюваному прихильниками поваленого батька шейха Хамада. Після прибуття в Саудівську Аравію звільнені ув'язнені були прийняті наслідним принцом в його палаці в Джидді.

Незважаючи на зближення між Катаром і Саудівською Аравією, дві держави по-різному відреагували на «арабську весну». У той час як підтримка Катаром єгипетської революції була очевидна в висвітленні «Аль-Джазірою», Саудівська Аравія продовжувала висловлювати підтримку президенту Хосні Мубараку до самого кінця. І попри холодні відносини між Лівією і Саудівською Аравією через передбачувану спробу вбивства в 2003 р. тодішнього наслідного принца Абдалли³⁸, саудівці ніколи не закликали Муаммара Каддафі піти у відставку. Тим не менш, Катар не тільки закликав лівійського лідера піти, але і став першою арабською країною, яка взяла на себе зобов'язання з військових зусиль під керівництвом НАТО в північноафриканській державі³⁹.

Якщо розглядати їхні позиції щодо Сирії, то спочатку Доха і Ер-Ріяд, здавалося, сходилися в поглядах. 2 квітня 2011 р., незабаром після того, як в Сирії спалахнули протести, емір Катару направив свого прем'єр-міністра в Дамаск, щоб висловити підтримку Сирії. Однак до 18 липня 2021 р. відносини між Катаром і Сирією настільки погіршилися, що Катар призупинив роботу свого посольства в Дамаску і відкликав свого посла⁴⁰, що стало ще одною несподіванкою Арабської весни, особливо враховуючи попередні тісні відносини між державами.

У березні 2014 р. Саудівська Аравія разом з ОАЕ і Бахрейном відкликали своїх послів з Катару через підтримку країною ісламістських угруповань,

³⁷ Qatar Emir pardons Saudis involved in 1996 coup. *Gulf News*. URL: <https://gulfnews.com/world/gulf/qatar/qatar-emir-pardons-saudis-involved-in-1996-coup-1.632376> (last accessed: 25.10.2021).

³⁸ Saudis Detail Alleged Libyan Murder Plot. *Washingtonpost*. URL: <https://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A28178-2005Mar11.html> (last accessed: 25.10.2021).

³⁹ Qatar's decision to send planes to Libya is part of a high-stakes game. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2011/mar/24/qatar-planes-libya-high-stakes> (last accessed: 25.10.2021).

⁴⁰ Qatar breaks Arab ranks over Syria. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2011/jul/21/qatar-syria-ian-black> (last accessed: 25.10.2021).

включаючи «Братів-мусульман»⁴¹. ОАЕ і Саудівська Аравія включили цей ісламістський рух в список терористичних організацій⁴² і обурилися тим фактом, що Катар надав притулок деяким членам цієї організації. Відносини потеплішали в листопаді 2014 р., коли емір Катару запросив членів РСАДЗ на щорічний саміт в Досі, так як у той час Катар був головуючою державою. Через кілька днів після завершення саміту Саудівська Аравія, ОАЕ та Бахрейн погодилися повернути своїх послів⁴³.

5 червня 2017 р. Саудівська Аравія, ОАЕ, Бахрейн, Ємен та Єгипет вчергове розірвали відносини з Катаром через підтримку країною Ірану та ісламістських бойовиків⁴⁴. Також ці країни закрили свої повітряні, сухопутні і морські кордони з Катаром, надавши жителям і гостям два тижні на те, щоб виїхати. Саудівська Аравія обґрунтувала це рішення серйозними і систематичними порушеннями, скоєними з метою підірвати суверенітет Саудівської Аравії та підтримати різні терористичні групи, спрямовані на дестабілізацію регіону. ОАЕ і Саудівська Аравія також припинили експорт білого цукру в Катар.

Через рік після початку кризи в червні 2018 р. Міністр оборони Катару зробив спробу зміцнити відносини з НАТО, оголосивши про намір країни приєднатися до нього. Однак це прагнення було недовгим, оскільки незабаром офіційний представник НАТО повідомив, що членство обмежене європейськими країнами⁴⁵.

Після багатьох років розбіжностей міністр закордонних справ Кувейту оголосив в січні 2021 р., що Саудівська Аравія має намір знову відкрити свої

⁴¹ Saudi Arabia, Bahrain, UAE recall envoys to Qatar. URL: <https://www.france24.com/en/20140305-qatar-gulf-ambassador-recall-saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021).

⁴² Saudi Arabia declares Muslim Brotherhood «terrorist group». *BBC News*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-26487092> (last accessed: 25.10.2021).

⁴³ Saudi Arabia, UAE and Bahrain end rift with Qatar, return ambassadors. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-gulf-summit-ambassadors-idUSKCN0J00Y420141116> (last accessed: 25.10.2021).

⁴⁴ Reasons why Saudi, UAE, Bahrain, Yemen and Egypt severed ties with Qatar. *Al Arabiya English*. URL: <https://english.alarabiya.net/News/gulf/2017/06/05/Main-reasons-why-Saudi-UAE-Bahrain-and-Egypt-severed-ties-with-Qatar> (last accessed: 25.10.2021).

⁴⁵ NATO official rules out possibility of Qatar joining the military alliance. *Al Arabiya English*. URL: <https://english.alarabiya.net/News/gulf/2018/06/06/NATO-official-rules-possibility-of-Qatar-joining-the-military-alliance> (last accessed: 25.10.2021).

сухопутні, повітряні і морські кордони з Катаром⁴⁶. Заява була зроблена за день до саміту РСАДЗ в Саудівській Аравії, куди Емір Катару шейх Тамім бін Хамад аль Тані прибув для участі в заході. І вже 5 січня 2021 р. Саудівська Аравія, ОАЕ, Бахрейн та інші держави-члени РСАДЗ разом з Єгиптом підписали «Декларацію Аль-Ула»⁴⁷, яка і мала на меті відкриття кордонів з Катаром. Риторика країн РСАДЗ на заході підкреслила єдність, а генеральний секретар Найеф Фалах аль-Хаджаф підкреслив «глибоко вкорінені» зв'язки між державами-членами.

У серпні 2021 р. делегації Катару і Саудівської Аравії зустрілися, щоб створити Координаційну раду для розвитку двосторонніх відносин і партнерських відносин між двома країнами Затоки в рамках національних концепцій Саудівської Аравії та Катару на період до 2030 р.

У тому ж місяці міністр закордонних справ Саудівської Аравії принц Фейсал бін Фархан аль-Сауд також заявив, що відносини між Саудівською Аравією і Катаром «дуже хороші»⁴⁸. Крім того, Доха призначила свого нового посла в Ер-Ріяд⁴⁹, що ознаменувало офіційне відновлення дипломатичних відносин між двома державами з початку кризи в 2017 р. Це сталося через два місяці після того, як в червні 2021 р. Доха прийняла вірчі грамоти посла Саудівської Аравії принца Мансура Бін Халіда Бін Фархана⁵⁰, що було розцінено як важливий крок на шляху до відновлення зв'язків між двома сусідніми країнами.

⁴⁶ Saudi Arabia reopens airspace, borders to Qatar: Kuwait minister. *Al Arabiya English*. URL: <https://english.alarabiya.net/News/gulf/2021/01/04/Saudi-Arabia-to-open-airspace-borders-to-Qatar-Kuwait-minister> (last accessed: 25.10.2021).

⁴⁷ Middle East: GCC and Egypt sign the «Al-Ula Declaration», ending the Qatar boycott. URL: <https://www.globalcompliancencnews.com/2021/02/02/middle-east-gcc-and-egypt-sign-the-al-ula-declaration-ending-the-qatar-boycott-15012021/> (last accessed: 25.10.2021).

⁴⁸ Saudi FM says Doha-Riyadh ties «very good». *Doha News*. URL: <https://www.dohanews.co/saudi-fm-says-doha-riyadh-ties-very-good/> (last accessed: 25.10.2021).

⁴⁹ Doha-Riyadh diplomatic ties restored as Qatar appoints first ambassador to Saudi Arabia. *Doha News*. URL: <https://www.dohanews.co/doha-riyadh-diplomatic-ties-restored-as-qatar-appoints-first-ambassador-to-saudi-arabia/> (last accessed: 25.10.2021).

⁵⁰ Deputy Prime Minister and Minister of Foreign Affairs Receives Copy of Credentials of Saudi Ambassador. URL: <https://www.mofa.gov.qa/en/all-mofa-news/details/1442/11/11/deputy-prime-minister-and-minister-of-foreign-affairs-receives-copy-of-credentials-of-saudi-ambassador> (last accessed: 25.10.2021).

Емір Катару шейх Тамім бін Хамад Аль Тані також взяв участь у саміті близькосхідної зеленої ініціативи в Ер-Ріяді в жовтні 2021 р. на запрошення наслідного принца Саудівської Аравії Мухаммеда бін Салмана⁵¹. Присутність шейха Таміма в Ер-Ріяді є ще одним показником розвитку відносин між Дохою і Ер-Ріядом, обидва з яких були залучені в запеклу суперечку, через яку Катар був під блокадою протягом трьох років.

На регіональному рівні Доха також підтвердила свою готовність виступити посередником між Ер-Ріядом і Тегераном для ослаблення регіональної напруженості, оскільки Катар і Саудівська Аравія відновили дипломатичні відносини. «Ми прагнемо спокою в регіоні. Ми проводимо консультації з Іраном і підтримуємо наші канали зв'язку з Тегераном. Ми не хочемо спостерігати за гонкою ядерних озброєнь в регіоні», – заявив Міністр закордонних справ Катару Шейх Мухаммед бін Абдулрахман Аль Тані в інтерв'ю Раді США з міжнародних відносин у вересні 2021 р.⁵²

Також відбулися позитивні зрушення і в інвестиційній сфері. В жовтні 2021 р. Саудівська компанія з нерухомості «Дар аль Аркан» оголосила про свій вхід на ринок Катару з «преміальним проєктом» вартістю 700 мільйонів катарських ріалів для розвитку північної ділянки острова Кетайфан⁵³. Qetaifan Projects, провідна катарська компанія з розвитку нерухомості, що належить Katara Hospitality, підписала угоду з саудівським забудовником.

Якщо розглядати економічні відносини, то до закриття кордонів між державами в 2017 р. імпорт з Саудівської Аравії в Катар складав 1,38 млрд. дол., а експорт до Саудівської Аравії з Катару 519,2 млн. дол.⁵⁴ Щодо

⁵¹ Qatar's Sheikh Tamim attends Middle East Green Initiative Summit in Riyadh. *Doha News*. URL: <https://www.dohanews.co/qatars-sheikh-tamim-to-attend-middle-east-green-initiative-summit-in-riyadh/> (last accessed: 25.10.2021).

⁵² Deputy Prime Minister and Minister of Foreign Affairs: We Are Ready to Provide Support to Reach Agreement between Afghan Parties. URL: <https://mofa.gov.qa/en/all-mofa-news/details/1443/02/17/deputy-prime-minister-and-minister-of-foreign-affairs-we-are-ready-to-provide-support-to-reach-agreement-between-afghan-parties> (last accessed: 25.10.2021).

⁵³ Saudi Arabian real estate company marks first entry into Qatar with a 700 million Qatari riyal deal. *Worldakkam*. URL: <https://worldakkam.com/saudi-arabian-real-estate-company-marks-first-entry-into-qatar-with-a-700-million-qatari-riyal-deal-doha-news/420578/> (last accessed: 25.10.2021).

⁵⁴ Qatar Product Exports and Imports to Saudi Arabia 2016. *WITS Data*. URL: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/QAT/Year/2016/TradeFlow/EXPIMP/Partner/SAU/Product/all-groups> (last accessed: 25.10.2021).

структури імпорту, то за 2016 р. перші місця займали споживчі товари (660 млн. дол.), напівфабрикати (242 млн. дол.) та товари тваринницького походження (260 млн. дол.), а також хімікати (246 млн. дол.). В структурі експорту за 2016 р. спостерігаються такі позиції метали (139 млн. дол.), перевезення (128 млн. дол.) та машинерія з електротехнікою (101 млн. дол.).

В лютому 2021 р. оголошено про припинення бойкоту та відкриття кордонів між країнами, тож це має позитивно вплинути на нові економічні показники за 2021 р., котрі поки не доступні.

Тож, підсумовуючи відносини Катару та Саудівської Аравії на сучасному етапі можна виокремити, що більшу частину цього періоду були присутні суперечності у відносинах між країнами. З 2017 по 2021 рр. були закриті кордони між державами, що негативно вплинуло на торгівлю між державами. Однак за 2021 р. спостерігається позитивна динаміка у відносинах між державами.

Іран і Саудівська Аравія є регіональними суперниками вже більше трьох десятиліть. Гострота у відносинах виникла ще під час Іранської революції 1979 р. Саудівська монархія, яка засновувала свою легітимність на ісламі, відчула, що її пануванню в мусульманському світі загрожує створення Ісламської Республіки. Відносини були напруженими протягом 1980-х років, оскільки Саудівська Аравія спокійно підтримувала Ірак під час ірано-іракської війни⁵⁵. Напруженість трохи ослабла при президентах Ірану Акбарі Хашемі Рафсанджані (1989-1997) і Мохаммеді Хатамі (1997-2005), які прагнули поліпшити відносини Ірану зі своїми сусідами.

Напад на Кувейт в 1990 р. на чолі з Саддамом Хусейном⁵⁶ допоміг відновити відносини між Іраном і Саудівською Аравією, хоча їх відносини не були відновлені до 1991 р.⁵⁷ Війна об'єднала Саудівську Аравію та Іран, і

⁵⁵ Iran-Iraq War | Causes, Summary, Casualties, & Facts. *Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/event/Iran-Iraq-War> (last accessed: 25.10.2021).

⁵⁶ Iraq invades Kuwait - HISTORY. URL: <https://www.history.com/this-day-in-history/iraq-invades-kuwait> (last accessed: 25.10.2021).

⁵⁷ Timeline: History of turbulent Saudi-Iranian ties. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-saudi-iran-relations-idUSBREA4C0H020140513> (last accessed: 25.10.2021).

певною причиною було те, що Ірак розглядався як суперник обох. Іран в той момент був проти Іраку через триваючу війну, і саудівці в даний час розглядали Ірак як загрозу для себе значно більш значну, ніж Іран. Останній додатково розглядав видобуток нафти Саудівською Аравією як значне джерело своїх доходів для виробництва зруйнованого війною Ірану.

Стандартизація відносин із сусідніми державами Затоки була значною мірою зумовлена необхідністю мотивації міжнародної стратегії президента Ірану аятоли Хашмі Рафсанджані. Відновлення саудівсько-іранських відносин було особливо важливим для Ірану для поліпшення його фінансових умов після війни через левову частку поставок Саудівської Аравії світової нафти. Тому Іран розглядав свій зв'язок з Саудівською Аравією як значний через вплив Саудівської Аравії в регіоні і положення в ОПЕК. 90-ті роки можна вважати періодом, коли відносини між двома з них покращилися, і це було дуже багато. Напад Іраку на Кувейт зближив дві держави-противники.

У 1997 р. президент Мохаммад Хатамі вступає на посаду і вводить період інформаційно-пропагандистської роботи в Затоці. Але саудівські офіційні особи все більше побоюються зростаючого впливу Ірану в Іраку після того, як вторгнення під керівництвом США повалило Саддама Хусейна в 2003 р.

У травні 1999 р. президент Ірану Мохаммад Хатамі зустрічається з королем Фахдом в Саудівській Аравії⁵⁸. Він є першим лідером Ірану, котрий відвідав Саудівську Аравію з 1979 р. Пізніше в 2001 р. король Саудівської Аравії привітає Мохаммада Хатамі з перемогою на чергових президентських виборах. Поліпшення відносин між державами закріплюється угодою про безпеку в боротьбі з тероризмом і незаконним обігом наркотиків підписаним в квітні 2001 р.⁵⁹.

⁵⁸ On Trip to Mend Ties, Iran's President Meets Saudi Prince. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/1999/05/17/world/on-trip-to-mend-ties-iran-s-president-meets-saudi-prince.html> (last accessed: 25.10.2021).

⁵⁹ Kingdom, Iran sign historic agreement. *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/211187> (last accessed: 25.10.2021).

Але активний рух до зближення зупинився в 2005 р., коли до влади прийшов президент Махмуд Ахмадінежад. Війна 2006 р. між Ізраїлем і ліванським воєнізованим угрупованням «Хезболла», яке отримує фінансування з Ірану⁶⁰, посилює підозри Саудівської Аравії в тому, що Тегеран створює нові регіональні альянси, що загрожують інтересам Саудівської Аравії. Ядерно-енергетична програма Ірану також посилює побоювання Саудівської Аравії з приводу того, що Тегеран під керівництвом нового президента прагне домінувати в регіоні Затоки⁶¹.

Арабська весна 2011 р. ще більше загострила напруженість, особливо в Бахреїні, де шіїти протестували проти сунітської королівської сім'ї. В березні 2011 р. Саудівська Аравія направила в Бахрейн свої війська для придушення повстання⁶² і звинуватила Іран у провокуванні заворушень⁶³.

Починаючи з березня 2011 р. у Східній провінції Саудівської Аравії також спалахує серія протестів проти дискримінації шіїтів. Саудівська Аравія звинувачує Іран у підбурюванні до протестів⁶⁴. В жовтні 2011 р. Міністерство юстиції США заявляє, що розкрило іранську змову з метою вбивства Посла Саудівської Аравії у Вашингтоні.⁶⁵ Ер-Ріяд заявив, що докази незаперечні, і Тегеран заплатить свою ціну. Однак сам Іран спростовує це.

Тегеран вживає заходів для покращення відносини з Ер-Ріядом з 2013 р., коли було обрано нового президента Ірану Хасана Рухані. Але дві країни зіткнулися з суперечностями щодо регіональних конфліктів, особливо в Сирії та Ємені.

⁶⁰ Hezbollah and Israel maintain tense peace 15 years after war. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/15/hezbollah-and-israel-maintain-tense-peace-15-years-after-war> (last accessed: 25.10.2021).

⁶¹ Vying for Influence: Saudi Arabia's Reaction to Iran's Advancing Nuclear Program. *The Nuclear Threat Initiative*. URL: <https://www.nti.org/analysis/articles/saudi-reaction-irans-nuclear-program/> (last accessed: 25.10.2021).

⁶² In Bahrain, a Proxy Battle Between Saudi Arabia and Iran. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2011/03/20/weekinreview/20proxy.html> (last accessed: 25.10.2021).

⁶³ Iran's support for Bahrain protesters fuels regional tensions. *DW*. URL: <https://www.dw.com/en/irans-support-for-bahrain-protesters-fuels-regional-tensions/a-6504403-1> (last accessed: 25.10.2021).

⁶⁴ In Saudi Arabia, Shiite Muslims Challenge Ban On Protests. *NPR*. URL: <https://www.npr.org/2013/03/23/175051345/in-saudi-arabia-shiite-muslims-challenge-ban-on-protests> (last accessed: 25.10.2021).

⁶⁵ Two Men Charged in Alleged Plot to Assassinate Saudi Arabian Ambassador to the United States. *Department of Justice*. URL: <https://www.justice.gov/opa/pr/two-men-charged-alleged-plot-assassinate-saudi-arabian-ambassador-united-states> (last accessed: 25.10.2021).

В жовтні 2014 р. влада Саудівської Аравії виносить смертний вирок Німру Бакру аль-Німру, шіїтському священнослужителю, який брав участь у протестах 2011 р. Іранські офіційні особи засуджують цей вирок.⁶⁶

У березні 2015 р. Саудівська Аравія починає бомбардування Ємену. Ер-Ріяд стверджує, що авіаудари є відповіддю на іранську підтримку хуситів⁶⁷, шіїтського руху Зайди, яке захопило більшу частину країни в 2014 р. Але точна ступінь іранської підтримки хуситів невідома.

У липні 2015 р. Іран і шість найбільших світових держав досягли угоди щодо спірної ядерної програми Ірану. Саудівські чиновники публічно схвалюють угоду, незважаючи на минулі застереження⁶⁸. У вересні 2015 р. сотні іранців були вбиті в тисняві під час щорічного хаджу в Саудівській Аравії. Тегеран звинуватив Ер-Ріяд у безгосподарності, а саудівські офіційні особи звинуватили Іран у політичній грі після трагедії.

Після того, як Саудівська Аравія втратила шіїтського священнослужителя Німра Бакра аль-Німра в січні 2016 р., протестувальники напали на Посольство Саудівської Аравії в Тегерані. В результаті Саудівська Аравія розірвала дипломатичні відносини з Іраном⁶⁹.

У травні 2016 р. Саудівська Аравія та Іран не змогли домовитися про безпеку та логістику у зв'язку з щорічним ісламським паломництвом до Мекки⁷⁰. Офіційні особи Саудівської Аравії звинуватили іранських колег у тому, що вони вийшли з переговорів, незважаючи на пропозицію рішень іранських вимог. Іран заборонив своїм паломникам відправлятися в Мекку для

⁶⁶ The sword unsheathed. *The Economist*. URL: <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2014/10/18/the-sword-unsheathed> (last accessed: 25.10.2021).

⁶⁷ Saudi Embassy in Twitter. URL: <https://twitter.com/SaudiEmbassyUSA/status/654372103320240128> (last accessed: 25.10.2021).

⁶⁸ Saudi Arabia Approves of Iran Nuclear Deal, U.S. Defense Chief Says. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2015/07/23/world/middleeast/iran-nuclear-deal-saudi-arabia.html> (last accessed: 25.10.2021).

⁶⁹ Saudi Arabia cuts diplomatic ties with Iran. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2016/1/4/saudi-arabia-cuts-diplomatic-ties-with-iran> (last accessed: 25.10.2021).

⁷⁰ Saudi Arabia and Iran fail to reach deal on Hajj. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2016/5/27/saudi-arabia-and-iran-fail-to-reach-deal-on-hajj> (last accessed: 25.10.2021).

участі в щорічному Хаджі⁷¹, заявивши, що Саудівська Аравія не змогла гарантувати безпеку своїх громадян. Це було в першу чергу у відповідь на тисняву під час паломництва, яке сталося в 2015 р. і призвело до загибелі сотень людей, більшість з котрих були іранцями.

В червні 2017 р. берегова охорона Саудівської Аравії обстріляла іранські риболовецькі судна в Затоці, убивши одного рибалку і заарештувавши решту трьох⁷². За словами представника Міністерства внутрішніх справ Ірану, два іранські човни ловили рибу у водах Затоки і були збиті з курсу хвилями. Іран закликав Саудівську Аравію звільнити трьох рибалок, затриманих в результаті інциденту, і виплатити компенсацію за смерть ще одного рибалки. Саудівська Аравія стверджувала в свою чергу, що рибалки насправді мали човни повні вибухівки.

У серпні 2017 р. Іран вперше за два роки відновив паломництво до Мекки⁷³. І хоча це можна вважати позитивним моментом у відносинах між країнами, все ще наявні вагомі протиріччя між державами. В жовтні 2017 р. Саудівська Аравія підтримала рішення президента Трампа скасувати сертифікацію ядерної угоди⁷⁴, зазначивши що це допоможе протистояти іранській агресії в регіоні.

У лютому 2018 р. Саудівська Аравія підтримала проєкт резолюції ООН, підготовлений США, Великобританією і Францією, в якому буде засуджуватися уряд Ірану за нездатність протистояти потраплянню балістичних ракет в руки єменських повстанців-хуситів⁷⁵. Міністр закордонних справ Саудівської Аравії Адель аль-Джубейр заявив, що

⁷¹ Iran: Our pilgrims will not take part in Hajj. *CNN*. URL: <https://edition.cnn.com/2016/05/30/middleeast/iran-saudi-hajj/> (last accessed: 25.10.2021).

⁷² Tehran says Saudi coastguard killed Iranian fisherman. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2017/6/17/tehran-says-saudi-coastguard-killed-iranian-fisherman>

⁷³ Iranian return to hajj could help end Saudi deadlock. *Al-Monitor: The Pulse of the Middle East*. URL: <https://www.al-monitor.com/originals/2017/08/iran-hajj-pilgrimage-resumption-saudi-arabia-iraq-tension.html> (last accessed: 25.10.2021).

⁷⁴ Why the Saudis would cheer the de-certification of the Iran deal. URL: <https://www.brookings.edu/blog/markaz/2017/10/11/why-the-saudis-would-cheer-the-de-certification-of-the-iran-deal/> (last accessed: 25.10.2021).

⁷⁵ Saudi Arabia welcomes push for U.N. action against Iran on missiles. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-yemen-security-un-saudi/saudi-arabia-welcomes-push-for-u-n-action-against-iran-on-missiles-idUSKCN1G20IH> (last accessed: 25.10.2021).

резолуція допоможе притягнути Іран до відповідальності за його «радикальну і агресивну поведінку» в регіоні. У травні 2018 р. Саудівська Аравія підтримала рішення президента Трампа про вихід з ядерної угоди з Іраном.⁷⁶ Міністр закордонних справ Саудівської Аравії Адель аль-Джубейр заявив, що його країна зробить «все можливе» для захисту свого народу, включаючи надбання ядерного потенціалу, якщо це зробить Іран.⁷⁷

У вересні 2019 р. відбулася атака на саудівський завод з переробки нафти. Хоча відповідальність на себе взяли єменські повстанці хусити, США заявили що ця атака була ініційована Іраном.⁷⁸ Згодом саме через це Трамп заявив, що накладає на Іран додаткові санкції.⁷⁹

Квітень 2021 р. ознаменувався початком переговорів Саудівської Аравії з Іраном⁸⁰ паралельно з тим, як Вашингтон і Тегеран обговорювали відродження ядерної угоди, проти якого виступали Ер-Ріяд і його союзники. Ймовірно це відбулося під час візиту лідерів на Генеральну Асамблею ООН у Нью-Йорку. Три раунди саудівсько-іранських переговорів були проведені в Іраку за кілька місяців до того, як новий президент Ірану Ебрахім Раїсі вступив на посаду в серпні 2021 р.⁸¹

В жовтні 2021 р. Саудівська Аравія підтвердила, що провела свій останній раунд прямих переговорів з новим урядом Ірану у вересні 2021 р.⁸², що є частиною процесу, розпочатого на початку 2021 р. для зниження напруженості між конкурентними сунітськими і шіїтськими

⁷⁶ Kingdom of Saudi Arabia's Statement on the United States Withdrawal from the. *Ministry of Foreign Affairs*. URL: <https://www.mofa.gov.sa/sites/mofaen/ServicesAndInformation/news/MinistryNews/Pages/ArticleID2018591057609.aspx> (last accessed: 25.10.2021).

⁷⁷ CNN Politics in Twitter. URL: <https://twitter.com/CNNPolitics/status/994271509307953159> (last accessed: 25.10.2021).

⁷⁸ US 'locked and loaded' after blaming Iran for Saudi oil attack. *DW*. URL: <https://www.dw.com/en/us-locked-and-loaded-after-blaming-iran-for-saudi-oil-attack/a-50442222> (last accessed: 25.10.2021).

⁷⁹ US announces more sanctions against Iran following Saudi attacks. *DW*. URL: <https://www.dw.com/en/us-announces-more-sanctions-against-iran-following-saudi-attacks/a-50521411> (last accessed: 25.10.2021).

⁸⁰ Saudi and Iran held talks aimed at easing tensions, say sources. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/middle-east/saudi-iranian-officials-held-talks-patch-up-relations-ft-2021-04-18/> (last accessed: 25.10.2021).

⁸¹ Saudi Arabia says it will judge Iran's Raisi by reality on the ground. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/middle-east/saudi-arabia-says-it-will-judge-irans-raisi-by-reality-ground-2021-06-22/> (last accessed: 25.10.2021).

⁸² Saudi Arabia confirms recent talks with Iran. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2021/10/3/saudi-arabia-confirms-recent-talks-with-iran> (last accessed: 25.10.2021).

мусульманськими державами Затоки. Також зазначається, що Іран наполягає на відновленні дипломатичних відносин між країнами⁸³. Однак багато спірних питань залишаються ще невирішеними, в першу чергу Ємен, але все ж заданими ЗМІ сторони досить близько знаходяться від відновлення своїх консульств⁸⁴. Також було оголошено про відновлення торгівлі між державами після декількох років її відсутності⁸⁵.

Підсумовуючи вище сказане, відносини Саудівської Аравії та Ірану за розглянутий період ХХІ століття, характеризуються суперництвом не зважаючи на те, що все почалося зі зближення держав у 2001 р. Найвищою точкою в напруги між державами можна вважати розірвання дипломатичних відносин у 2016 р., які не були відновлені і по сьогодні. Однак станом на зараз, через 20 років від підписання угоди про безпеку в боротьбі з тероризмом і незаконним обігом наркотиків 2001 р., між країнами знову спостерігається тенденція до покращення відносин та відбувається налагодження контактів.

1.2 Відносини КСА з державами Африки.

За останнє десятиріччя зовнішня політика Саудівської Аравії, в першу чергу її втручання в сирійський і єменський конфлікти, відображає зростаючу вагу королівства на міжнародній арені та її прагнення розширити сфери свого впливу. Як приклад можна привести її долученість до різних сфер зовнішньої політики держав Африки. Завдяки своїм торговим, політичним і військовим зв'язкам з низкою африканських держав Саудівська Аравія прагне підвищити впізнаваність своєї зовнішньої політики.

Саудівська Аравія використовувала африканський континент, щоб уникнути деяких з своїх основних недоліків, в першу чергу труднощів з доступом до поставок продовольства. Передусім тут важливий **схід Африки**.

⁸³ Iran-Saudi Arabia Diplomatic Relationship: Talks in Progress to Restore Ties. *Bloomberg*. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-10-13/saudi-push-to-end-yemen-war-hinges-on-restoring-ties-with-iran> (last accessed: 25.10.2021).

⁸⁴ Iran, Saudi Arabia Close To Reopening Consulates: Diplomatic Source. URL: <https://www.iranintl.com/en/20211012452588> (last accessed: 25.10.2021).

⁸⁵ Iran resumes exports to Saudi Arabia. *Iran Chamber Newsroom*. URL: <https://en.otaghiranonline.ir/news/33165> (last accessed: 25.10.2021).

Враховуючи свою нездатність виробляти необхідну кількість продовольства всередині країни і стратегічну слабкість, обумовлену залежністю від віддалених постачальників, Саудівська Аравія купує африканські землі для власного сільськогосподарського виробництва. Ініціатива короля Абдалли з інвестицій Саудівської Аравії в сільське господарство за кордоном, висунута в 2008 р., щоб закликати саудівців купувати нові сільськогосподарські землі в інших країнах, ілюструє цю стратегію і значно розширила присутність Саудівських інвесторів в Судані, Ефіопії та багатьох інших країн, які змогли б продати землю⁸⁶. Однак саме ця політика Саудівської Аравії пройшла не зовсім гладко. В Ефіопії іноземне захоплення земель призвело до заворушень і вбивств⁸⁷.

Для Саудівської Аравії вплив в Африці, особливо на Африканському Розі, є важливим і в безпековому вимірі. Завдяки угоді про будівництво військової бази в Республіці Джибуті в січні 2017 р.⁸⁸, а також завдяки аналогічним військовим угодам, підписаним між африканськими державами і ОАЕ, Королівство змогло розширити свій «пояс безпеки» в найближчому оточенні. Королівство також в грудні 2017 р. заявило про виділення 100 млн. євро сахельським силам G5, що борються з тероризмом в Сахелі.⁸⁹ Виходячи за рамки свого регіонального оточення, Саудівська Аравія проводить більш рішучу зовнішню політику в Африці.

Єгипет і Саудівська Аравія є стратегічними партнерами, спираючись на спільні інтереси і певні уявлення про загрози. Саудівська Аравія цінує великі військові сили Єгипту, які допомагають захищати стратегічний водойму (Червоне море), що представляє спільний інтерес. Зі свого боку, Єгипет

⁸⁶ Saudi Arabia's quest for "food security". *Gale Academic*. URL: <https://go.gale.com/ps/i.do?id=GALE%7CA224775158&sid=googleScholar&v=2.1&it=r&linkaccess=abs&issn=10611924&p=AONE&sw=w&userGroupName=anon%7E5981d75f> (last accessed: 25.10.2021).

⁸⁷ Investing in land in Ethiopia. URL: <https://ig.ft.com/sites/land-rush-investment/ethiopia/> (last accessed: 25.10.2021).

⁸⁸ Djibouti, Saudi Arabia finalise military base deal. *Middle East Monitor*. URL: <https://www.middleeastmonitor.com/20170119-djibouti-saudi-arabia-finalise-military-base-deal/> (last accessed: 25.10.2021).

⁸⁹ S. Arabia pledges \$100 million and UAE \$30 million for Sahel anti-terror force. *France24*. URL: <https://www.france24.com/en/20171213-africa-counter-terrorism-sahel-saudi-arabia-pledges-100-million-uae-g5-macron> (last accessed: 25.10.2021).

розглядає Саудівську Аравію як свого найважливішого економічного благодійника і як робоче місце для єгипетської робочої сили. Вони також поділяють опір політичній лібералізації та втручанню в їхні внутрішні справи, що, як вони побоюються того, що адміністрація Байдена може зробити в рамках нового американської кампанії спрямованої на захист прав людини. Ці зусилля були припинені під час президентства Трампа. Також Саудівська Аравія прагне стати головним торговим партнером Єгипту⁹⁰.

Північні регіони Африки можна виділити по наявних економічних інвестиціях Саудівської Аравії в Африку, які все ще знаходяться на ранніх стадіях. Деякі державні гіганти, такі як хімічна компанія SABIC, яка на 70% належить державі через Саудівську компанію Amaro, протягом десятиліття відкривали офіси або дочірні компанії в Марокко та Тунісі⁹¹, результати яких досі важко оцінити. Що стосується Saudi Aramco, то вона майже ніколи не інвестувала в Африку, на відміну від Qatar Petroleum або Kufpec (Кувейт).

Щоб збалансувати вплив Ірану в **Південній Африці**, колишній міністр Саудівської Аравії Халід Аль-Фаліх пообіцяв побудувати гігантський нафтопереробний завод потужністю 300 000 барелів на день (половина потреб Південної Африки) до 2028 р.⁹² Однак шанси на реалізацію такого нафтопереробного проєкту в Південній Африці здаються дуже незначними, оскільки фінансові ставки високі – понад 10 млрд. дол. В галузі озброєнь Саудівська Арабська військова промисловість (SAMI) хотіла інвестувати мільярд доларів в південноафриканську групу Denel в 2018 році,⁹³ проєкт, який досі незавершений. Саудівська приватна компанія Aswa Power інвестувала в сонячні електростанції в Південній Африці, а також в Марокко та Єгипті.⁹⁴

⁹⁰ Al-Qasabi: Saudi Arabia aims to be Egypt's top trading partner. *Saudi Gazette*. URL: <https://saudigazette.com.sa/article/607780> (last accessed: 25.10.2021).

⁹¹ SABIC SALES OFFICES. URL: https://www.sabic.com/assets/en/Images/Golobal-directory-2020_tcm1010-15823.pdf (last accessed: 25.10.2021).

⁹² South Africa sees new Saudi-backed \$10 bln refinery onstream by 2028. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/africa-oil-refinery-idUSL8N27M71P> (last accessed: 25.10.2021).

⁹³ Exclusive: Saudi makes \$1 billion bid for partnership with South Africa defense group Denel. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-saudi-safrica-arms-exclusive-idUSKCN1ND14Q> (last accessed: 25.10.2021).

⁹⁴ Saudi's ACWA Power to Bid in South Africa's Next Renewable Auction. *Bloomberg*. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-05-27/acwa-power-set-to-bid-in-south-africa-s-next-renewable-auction> (last accessed: 25.10.2021).

Спроби в інших країнах на південь від Сахари, таких як Сенегал, виявилися безуспішними.

Саудівське Королівство змогло використовувати свої багаті нафтові і газові ресурси для залучення союзників і досягнення своїх стратегічних цілей, про що свідчить його зобов'язання продати Замбії дешеву нафту на суму 20 млн. дол.⁹⁵. Такий підхід дозволяє монархії забезпечити дипломатичну підтримку з боку цих країн. Більш того, на континенті з майже 650 мільйонами мусульман, більшість з котрих суніти, Саудівська Аравія використовувала свою релігійну ідентичність в якості важеля для розширення свого впливу.

Втручання у внутрішні справи Нігерії в **західній Африці**, зокрема, шляхом підтримки сунітського суспільства Ізала в 2016 р.⁹⁶, ілюструє спроби Саудівської Аравії зміцнити стратегічний та ідеологічний плацдарм серед мусульманського населення Африки. Якщо присутність Саудівської Аравії в Африці частково було обумовлено необхідністю забезпечення безпеки її навколишнього середовища і доступу до поставок продовольства, то її стратегія м'якої сили, відображена в розвитку релігійних і політичних зв'язків, в основному спрямована на протидію своєму іранському конкуренту.

Дійсно, в Західній Африці Іран і Саудівська Аравія намагалися використовувати міжконфесійну напруженість як важіль для розширення свого власного впливу. Вони використовували аналогічні стратегії, тобто фінансували мечеті та ісламські школи, створюючи таким чином свої власні мережі в Африці, в ім'я яких вони потім можуть виправдовувати своє втручання. Наприклад, в Нігерії, де Саудівська Аравія проявляла велику активність, Ер-Ріяд і Тегеран фінансово і політично підтримували внутрішні сунітські і шіїтські внутрішні групи, тим самим поглиблюючи міжконфесійний розкол в країні.

⁹⁵ Zambia : Saudi Arabia to supply cheaper oil to Zambia. URL: <https://www.lusakatimes.com/2016/05/15/saudi-arabia-supply-cheaper-oil-zambia/> (last accessed: 25.10.2021).

⁹⁶ How far does Saudi Arabia's influence go? Look at Nigeria. *The Washington Post*. URL: <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2016/10/31/how-far-does-saudi-arabias-influence-go-look-at-nigeria/> (last accessed: 25.10.2021).

Отже, хоча саудівські інвестиції пропонують значний потенціал для розвитку африканського континенту, перенесення в Африку раніше існуючої релігійної або політичної напруженості, як з Іраном, так і з іншими арабськими країнами, може значно порушити регіональний порядок.

Висновки до розділу 1.

Для Королівства Саудівська Аравія регіональний вектор є важливим елементом зовнішньої політики. Саме йому виділяється найбільша увага.

Регіон Затоки має тенденції до появи конфліктів на релігійні та політичних основах, тому життєво-важливим для Саудівської Аравії є домінування тут та намагання контролювати всі процеси регіону. Такі ж прагнення має її основний союзник в регіоні – Об'єднані Арабські Емірати. На цьому базуються суперечності між ними, а також на різних підходах до вирішення конфліктів. Відносини з Катаром можна охарактеризувати як діаметрально протилежні до відносин із ОАЕ. Незважаючи на численні спроби до налагодження відносин, відчутне покращення відбулося лише в 2021 р., а з 2017 по 2021 рр. взагалі було розірвано відносини між державами. Іран має схожий характер відносин з Саудівською Аравією, як і Катар, однак дипломатичні відносини так і не були відновлені до цих пір.

Іншим важливим регіональним вектором зовнішньої політики Королівства Саудівська Аравія є африканський континент. Передусім важливими є найближчі територіально країни, які створюють «пояс безпеки» навколо Саудівської Аравії. Також вони використовуються і як джерело продовольчих та інших ресурсів, яких не вистачає в самій Саудівській Аравії.

РОЗДІЛ 2. ГЛОБАЛЬНИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КОРОЛІВСТВА

2.1 Особливості відносин Королівства Саудівська Аравія з Сполученими Штатами Америки.

Унікальна роль Саудівської Аравії в арабському та ісламському світі, наявність других за величиною запасів нафти в світі і її стратегічне розташування – все це відіграє важливу роль у давніх двосторонніх відносинах між Королівством і Сполученими Штатами. Сполучені Штати та Саудівська Аравія мають спільні інтереси у збереженні стабільності, безпеки та процвітання регіону Затоки та тісно консультуються з широкого кола регіональних та глобальних питань. Дві країни ніколи не підписували договір або пакт про взаємну оборону, і відносини між ними ніколи не виходили за рамки вузького партнерства з окремих питань. Однак Саудівська Аравія все ж відіграє важливу роль у забезпеченні мирного та процвітаючого майбутнього регіону та є сильним партнером у зусиллях щодо забезпечення безпеки та боротьби з тероризмом, а також у військовій, дипломатичній та фінансовій співпраці. Його сили тісно співпрацюють з військовими та правоохоронними органами США для захисту інтересів національної безпеки обох країн.

Додаткові програми підтримують тісніші культурні, освітні та інституційні зв'язки між Сполученими Штатами та Саудівською Аравією. Американо-саудівське партнерство засноване на більш ніж семи десятиліттях тісної дружби і співпраці, збагачених можливостями обміну, які є ключовими для сприяння взаєморозумінню і довгостроковому розвитку зв'язків між країнами. В співпраці з урядом Саудівської Аравії Сполучені Штати надають технічну підтримку в таких областях, як освіта, торгівля та економічний розвиток.

Дипломатичні відносини між Сполученими Штатами Америки та Королівством Саудівська Аравія були встановлені 4 лютого 1940 р., коли Берт Фіш вручив свої вірчі грамоти в якості Надзвичайного і Повноважного

посланника США. Представництво США в Джидді було створено 1 травня 1942 р. з Джеймсом Музом в якості тимчасового повіреного в справах. Місія була підвищена до статусу посольства 18 березня 1949 р., коли Дж. Рівз Чайлдс вручив свої вірчі грамоти в якості Надзвичайного і Повноважного Посла. 26 вересня 1984 р. Офіс зв'язку США в Ер-Ріяді підвищено до рангу посольства, а посольство в Джидді стало Генеральним консульством⁹⁷.

25 квітня 2002 р. відбувся візит наслідного принца Саудівської Аравії Абдалли ібн Абдель Азіза Аль Сауда до США та його зустріч з президентом Дж. Бушем⁹⁸. На ній вони обговорили ситуацію на Близькому Сході та можливості мирного вирішення конфлікту. Президент США підтримав заяву Саудівської Аравії щодо того, щоб Ізраїль завершив виведення військ з палестинських районів без подальшого кровопролиття. Також наслідний принц запевнив, що Саудівська Аравія не буде використовувати нафту як зброю (в тому числі вводити нафтове ембарго).

У квітні 2005 р. відбувся чергова зустріч наслідного принца Саудівської Аравії Абдалли ібн Абдель Азіза Аль Сауда з Дж. Бушем в США⁹⁹. Формальною метою також обговорення боротьби з тероризмом та роль в цьому Саудівської Аравії. Спільна заява лідерів мала на меті закликати міжнародне співтовариство підтримати Ірак і уникати сусідніми державами втручання у внутрішні політичні справи Іраку.

У січні 2008 р. Дж. Буш відвідав Ер-Ріяд для ведення переговорів з королем Абдаллою¹⁰⁰ щодо Ірану та отримання підтримки Саудівської Аравії у прагненнях США укласти мир між Ізраїлем та палестинцям. Результатом зустрічі є те, що Саудівська Аравія, на прохання Дж. Буша до ОПЕК зменшити

⁹⁷ Saudi Arabia. *Office of the Historian*. URL: <https://history.state.gov/countries/saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021).

⁹⁸ President Bush Meets with Crown Prince of Saudi Arabia. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/04/20020425-4.html> (last accessed: 25.10.2021).

⁹⁹ Joint Statement by President Bush and Saudi Crown Prince Abdullah. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2005/04/20050425-8.html> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁰⁰ Bush says committed to Saudi arms deal. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-bush-mideast-idUSN1335797520080114> (last accessed: 25.10.2021).

високі ціни на нафту, обіцяє збільшити свій видобуток нафти за наявності запиту ринку.

У травні 2008 р. президент Буш зустрівся з королем Абдаллою в Саудівській Аравії, щоб відзначити 75-ту річницю офіційних дипломатичних відносин між Сполученими Штатами та Саудівською Аравією¹⁰¹. Було досягнуто низки домовленостей щодо протистояння поширенню ядерної зброї. Також Державний секретар Кондоліза Райс і міністр закордонних справ Саудівської Аравії принц Сауд Аль Фейсал підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо співпраці в галузі цивільної ядерної енергетики.¹⁰² Відповідно до нього Сполучені Штати допомагатимуть Королівству Саудівська Аравія розвивати цивільну ядерну енергетику для використання в медицині, промисловості та виробництві електроенергії.

14 листопада 2008 р. у Вашингтоні відбувся саміт лідерів держав у форматі G20¹⁰³. Він був ініційований Дж. Бушем і тут Абдалла ібн Абдель Азіз Аль Сауд вже перебував в ролі короля. Основною метою зустрічі було обговорити шляхи вирішення обвалу фондового ринку.

У червні 2009 р. президент Обама відвідав Ер-Ріяд та зустрівся з королем Саудівської Аравії Абдаллою ібн Абдель Азізом Аль Саудом¹⁰⁴. Лідери зустрілися на фермі короля, де вони обговорювали ізраїльсько-палестинський конфлікт і триваючі напружені відносини з Іраном навколо її ядерної програми. Невдовзі після зустрічі США передала 3 громадян Саудівської Аравії зі слідчого ізолятора в Гуантанамо-Бей (США) в королівство для проведення суду над ними вже відповідно до саудівської юрисдикції.¹⁰⁵

¹⁰¹ Fact Sheet: Strengthening Diplomatic Ties with Saudi Arabia. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2008/05/20080516-1.html> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁰² U.S.-Saudi Arabia Memorandum of Understanding on Nuclear Energy Cooperation. URL: <https://2001-2009.state.gov/r/pa/prs/ps/2008/may/104961.htm> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁰³ Saudi Arabia's first meeting with G20 leaders. *Arab News Japan*. URL: https://www.arabnews.jp/en/45thanniversary/article_20921/ (last accessed: 25.10.2021).

¹⁰⁴ Obama: U.S., Saudi Arabia have 'strategic relationship'. *CNN.com*. URL: <http://edition.cnn.com/2009/POLITICS/06/03/obama.mideast.trip/> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁰⁵ United States Transfers Three Guantanamo Detainees to the Kingdom of Saudi Arabia. *Department of Justice*. URL: <https://www.justice.gov/opa/pr/united-states-transfers-three-guantanamo-detainees-kingdom-saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021).

В кінці червня 2010 р. король Саудівської Аравії Абдалла ібн Абдель Азіз Аль Сауд їде до Вашингтона з робочим візитом з президентом Обамою¹⁰⁶. Метою зустрічі було обговорити ядерний потенціал Ірану та загрози безпеці від інших країн регіону.

У січні 2015 р. президент Обама зустрівся з королем Абдаллою ібн Абдель Азізом Аль Саудом у Ер-Ріяді¹⁰⁷. Крім зміцнення відносин з новим лідером Королівства, Обама висловив співчуття родині покійного короля Абдалли та було обговорено низку питань, включаючи кампанію проти Ісламської держави і реагування на недавню нестабільність в Ємені. Також було заявлено, що відносини покращилися в останні місяці перед зустріччю, частково через рішення пана Обама нанести авіаудари по Ісламській державі, кампанії, до якої приєдналася Саудівська Аравія.

У вересні того ж року після вступу на престол король Салман ібн Абдул-Азіз Аль Сауд зустрівся з президентом США Бараком Обамою¹⁰⁸. Предметом зустрічі було обговорення ключових безпекових, економічних та політичних питань. Особливо важливим було обговорення ядерної угоди з Іраном. Саудівська Аравія заявила, що задоволена запевненнями президента Обама в тому, що недавня ядерна угода з Іраном не поставить під загрозу держави Затоки. За декілька днів до цієї зустрічі Пентагон заявив про завершення укладення угоди про озброєння вартістю 1 мільярд доларів, яка забезпечить саудівським військовим зброю для кампанії проти джихадистського угруповання «Ісламська держава» та повстанського руху хуситів в Ємені¹⁰⁹.

В травні 2017 р. президент США Дональд Трамп прибув до Саудівської Аравії в якості першої закордонної поїздки після отримання поста

¹⁰⁶ Visit of King Abdullah bin Abd-el Aziz al-Saud, Saudi Arabia. *Barack Obama Presidential Library*. URL: <https://www.obamalibrary.gov/timeline/item/visit-king-abdullah-bin-abd-el-aziz-al-saud-saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁰⁷ Obama visits Saudi Arabia's new King Salman. *BBC News*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-31001332> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁰⁸ Saudi king meets with Obama amid Iran concerns. URL: <https://www.france24.com/en/20150904-saudi-king-salman-meets-with-obama-amid-iran-nuclear-deal-concerns> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁰⁹ An Arms Deal Is Aimed at Saudis' Iran Worries. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2015/09/04/us/politics/iran-deal-will-top-agenda-when-saudi-king-visits-white-house.html?ref=middleeast> (last accessed: 25.10.2021).

президента¹¹⁰. В результаті зустрічі з королем Абдаллою ібн Абдель Азізом Аль Саудом було підписано велику угоду про озброєння на суму майже 110 млрд. дол. і яка вступила в дію відразу після підписання. Також було передбачено 350 млрд. дол. на угоду на наступні 10 років.¹¹¹ Одночасно Саудівська Аравія активно просуває економічні реформи і в рамках цих зусиль підписала ряд угод з приватними американськими компаніями на десятки мільярдів доларів. Перший закордонний візит президента Дональда Трампа в Ер-Ріад в травні 2017 р. був розцінений на Близькому Сході як успішний, оскільки англійська щоденна газета OAE Gulf News оголосила з заголовком на першій смузі: «політика США повернулася в потрібне русло в регіоні»¹¹².

У березні 2018 р. в честь 75 річчя відносин між США та Саудівською Аравією відбувся візит наслідного принца Салмана ібн Абдул-Азіза Аль Сауда до Сполучених Штатів¹¹³. Крім зустрічі з президентом Трампом, також він зустрівся з членами Конгресу США, іншими державними діячами, а також з представниками ділової та культурної еліти. Його візит сприяв успішній публічній дипломатії, допомагаючи просувати його як сміливого молодого реформатора, який поведе своє королівство в більш помірне і сучасне майбутнє.

Однак після вбивства в жовтні 2018 р. журналіста Джамалія Хашоггі¹¹⁴ політична підтримка у Вашингтоні відразу ж почала слабшати. Після того, як інформація про вбивство була оприлюднено, коментарі Трампа перейшли від підтримки наслідного принца до загрози «суворого покарання», якщо буде доведено, що він був причетний. Законодавчі гілки влади були менш

¹¹⁰ Trump in Saudi Arabia: First foreign trip starts as home troubles mount. *BBC News*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-39984903> (last accessed: 25.10.2021).

¹¹¹ US-Saudi Arabia seal weapons deal worth nearly \$110 billion as Trump begins visit. URL: <https://www.cnn.com/2017/05/20/us-saudi-arabia-seal-weapons-deal-worth-nearly-110-billion-as-trump-begins-visit.html> (last accessed: 25.10.2021).

¹¹² US policy back on track in the region. *Gulf News*. URL: <https://gulfnews.com/opinion/editorials/us-policy-back-on-track-in-the-region-1.2030740> (last accessed: 25.10.2021).

¹¹³ Saudi Arabia's Crown Prince Met With Powerful People on US Trip. URL: <https://www.businessinsider.com/saudi-arabia-crown-prince-mohammed-bin-salman-us-trip-meetings-2018-3> (last accessed: 25.10.2021).

¹¹⁴ Jamal Khashoggi's Killing: Here's What We Know. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2018/10/19/world/middleeast/jamal-khashoggi-case-facts.html> (last accessed: 25.10.2021).

двозначними, з сенатором США Ліндсі Грем, погрожуючи «ввести санкції на Саудівську Аравію», описуючи наслідного принца як «токсичного» і стверджуючи, що він «повинен піти». Конгрес схвалив резолюцію про припинення участі США у війні під керівництвом Саудівської Аравії в Ємені¹¹⁵, однак, як і очікувалося, президент Трамп наклав на неї вето.

У листопаді 2020 р. Джо Байдена було обрано президентом США. Не зважаючи на його передвиборчі обіцянки переоцінити зв'язки з королівством та накласти нових санкцій, цього все ж не відбулося на користь збереження дипломатичних зв'язків¹¹⁶.

На початку листопада 2021 р. Державний департамент США схвалив свою перший великий продаж зброї Саудівській Аравії при президентові США Джо Байдені. Угода включала продаж 280 ракет класу «повітря-повітря» та іншу військову техніку на суму до 650 млн. дол.¹¹⁷.

Сполучені Штати і Саудівська Аравія підтримують міцні економічні відносини. Сполучені Штати за останніми даними Світового банку за 2019 р. є другим за величиною торговим партнером Саудівської Аравії¹¹⁸, а Саудівська Аравія – одним з найбільших торговельних партнерів Сполучених Штатів на Близькому Сході. Саудівська Аравія станом на 2020 р. є третім за величиною джерелом імпортованої нафти-сирця для Сполучених Штатів¹¹⁹, поставляючи на американський ринок близько півмільйона барелів нафти в день. Сполучені Штати і Саудівська Аравія мають також рамкову угоду про Торгові інвестиції¹²⁰. Саудівська Аравія запустила свою програму

¹¹⁵ Senators vote to end US backing for Saudi war on Yemen. *BBC News*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-46561520> (last accessed: 25.10.2021).

¹¹⁶ Biden Won't Penalize Saudi Crown Prince Over Khashoggi's Killing, Fearing Relations Breach. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2021/02/26/us/politics/biden-mbs-khashoggi.html> (last accessed: 25.10.2021).

¹¹⁷ Saudi gets first major arms deal under Biden with air-to-air missiles. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/middle-east/us-state-dept-okays-650-million-potential-air-to-air-missile-deal-saudi-arabia-2021-11-04/> (last accessed: 25.10.2021).

¹¹⁸ Saudi Arabia trade balance, exports, imports by country 2019. *WITS Data*. URL: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/SAU/Year/LTST/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-country> (last accessed: 25.10.2021).

¹¹⁹ Oil imports and exports. *U.S. Energy Information Administration*. URL: <https://www.eia.gov/energyexplained/oil-and-petroleum-products/imports-and-exports.php> (last accessed: 25.10.2021).

¹²⁰ Saudi Arabia - Trade Agreements. URL: <https://www.trade.gov/knowledge-product/saudi-arabia-trade-agreements> (last accessed: 25.10.2021).

«Vision 2030» у квітні 2016 р., виклавши плани щодо диверсифікації економіки, в тому числі за рахунок розширення торгівлі та інвестицій зі Сполученими Штатами¹²¹ та іншими країнами.

За даними Світового банку станом на 2019 рік США є 2 найбільшим торговим партнером Саудівської Аравії поступаючись лише Китаю¹²². З 2005 по 2018 рр.¹²³ США очолювало цей список (див. Додаток 1).

Офіс торгового представника США в 2019 р. заявив, що обсяг торгівлі товарами і послугами США з Саудівською Аравією склав 38,7 млрд. дол.¹²⁴. Експорт товарів і послуг з Саудівської Аравії в США склав 23,9 млрд. дол., імпорт – 14,9 млрд. дол.¹²⁵. Саудівська Аравія на 2019 рік є 27-м за величиною торговим партнером США з торгівлі товарами із загальним обсягом двосторонньої торгівлі товарами в розмірі 27,9 млрд. дол. Експорт в США склав 14,5 млрд. дол., імпорт товарів – 13,4 млрд. дол.¹²⁶. Імпорт американських товарів до Саудівської Аравії в 2019 р. склав 14,5 млрд. дол., що на 6,5% (889 мільйонів доларів) більше, ніж у 2018 р., і на 34,2% більше, ніж у 2009 р.¹²⁷. Основними категоріями імпорту в 2019 р. були: літаки (2,6 млрд. дол.), транспортні засоби (2 млрд. дол.), обладнання (2 млрд. дол.), зброя і боєприпаси (1,6 млрд. дол.), електротехнічне обладнання (835 млн. дол.).

Експорт товарів з Саудівської Аравії до США в 2019 р. склав 13,4 млрд. дол., що на 44,3% (10,7 млрд. дол.) менше, ніж у 2018 р., і на 39,2% менше, ніж у 2009 р. Основними категоріями експорту в 2019 р. були: мінеральне паливо

¹²¹ Vision 2030 Reforms & Economic Diversification. URL: https://www.trade.gov/sites/default/files/2020-07/US%20Commercial%20Service%20Saudi%20Arabia%202020%2006%2023%20%28002%29_0.pdf (last accessed: 25.10.2021).

¹²² Saudi Arabia trade balance, exports, imports by country 2019. WITS Data. URL: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/SAU/Year/LTST/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-country> (last accessed: 25.10.2021).

¹²³ Saudi Arabia trade balance, exports, imports by country 2018. WITS Data. URL: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/SAU/Year/2018/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-country> (last accessed: 25.10.2021).

¹²⁴ Saudi Arabia | United States Trade Representative. URL: <https://ustr.gov/countries-regions/europe-middle-east/middle-eastnorth-africa/saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021).

¹²⁵ Там само.

¹²⁶ Там само.

¹²⁷ Там само.

(12 млрд. дол.), алюміній (295 млн. дол.), спеціальне інше (повернення) (258 млн. дол.), добрива (231 млн. дол.), органічні хімікати (183 млн. дол.).

Торгівля послугами США з Саудівською Аравією в 2019 р. склала, за оцінками, 10,8 млрд. дол. Експорт послуг США склав 9,4 млрд. дол., імпорт – 1,5 млрд. дол.. Імпорт послуг з США в Саудівську Аравію в 2019 р. склав 9,4 млрд. дол., що на 11,4 % (962 млн. дол.) більше, ніж у 2018 р., і на 51,7% більше, ніж у 2009 р. Лідируючі позиції в імпорті послуг з США в Саудівську Аравію займали туристичні, професійні та управлінські послуги, а також послуги з технічного обслуговування та ремонту¹²⁸. Експорт послуг в США з Саудівської Аравії в 2019 р. склав, за оцінками, 1,5 мільярдів доларів, що на 6,2 % (98 млн. дол.) менше, ніж у 2018 р., але на 41,9% менше рівня 2009 р. Основні обсяги імпорту послуг з Саудівської Аравії в США припадали на сектор подорожей, фінансових послуг і транспорту¹²⁹.

У 2019 р. Саудівська Аравія видала понад 1100 нових інвестиційних ліцензій іноземним компаніям¹³⁰, що на 54% більше, ніж у попередньому році. З цього числа американські компанії претендували на 82 ліцензії, що є четвертим за величиною показником у світі. Десять найбільших інвестицій США в Саудівську Аравію мають сукупний сплачений капітал понад 56 мільярдів доларів. У 2021 р. Саудівська Аравія погодила понад 478 нових інвестиційних ліцензій іноземним компаніям, що є найбільшою кількістю за один квартал з початку ведення записів у 2005 р.¹³¹

У 2020 р. обсяг прямих інвестицій США в Саудівську Аравію склав 11,4 мільярдів доларів¹³², що на 2,4% більше, ніж у 2019 р. Обсяг прямих інвестицій

¹²⁸ Там само.

¹²⁹ Там само.

¹³⁰ Investing in Saudi Arabia. URL: <https://www.attijaritrade.ma/en/choose-your-markets/country-profiles/saudi-arabia/investing> (last accessed: 25.10.2021).

¹³¹ Saudi Arabia issues highest-ever number of foreign investor licences in a single quarter. URL: <https://gulfbusiness.com/saudi-arabia-issues-highest-ever-number-of-foreign-investor-licences-in-a-single-quarter/> (last accessed: 25.10.2021).

¹³² Saudi Arabia - International Trade and Investment Country Facts. BEA. URL: <https://apps.bea.gov/international/factsheet/factsheet.cfm?Area=511&UUID=468436a2-37e7-4461-a345-27d6d527f5d9> (last accessed: 25.10.2021).

з Саудівської Аравії в Сполучені Штати склав 6,3 мільярдів доларів¹³³, що на 13,9% менше, ніж у 2019 р. (див. Додаток 2).

Якщо розглядати безпековий вимір відносин між державами, то традиційно країни Затоки є домом для величезної кількості американських військових баз, що є спадщиною війни в Затоці 1991 р., вторгнення США в Афганістан в 2001 р. і вторгнення в Ірак в 2003 р. Америка вивела свої війська з Саудівської Аравії після терактів 11 вересня 2001 р.¹³⁴ Саудівська Аравія та інші арабські держави Затоки залишаються головними клієнтами американської зброї і покладаються на США в забезпеченні вільного потоку нафти і товарів через Ормузьку протоку, вузьке гирло Затоки.

Саудівська Аравія є найбільшим іноземним замовником військової продукції Сполучених Штатів¹³⁵ та займала 9,7% американського військового експорту з 2011 по 2015 рр. Саудівська Аравія також надає Сполученим Штатам безцінну розвідувальну інформацію про боротьбу з тероризмом і в цьому відношенні допомагає убезпечити американську територію.

Станом на лютий 2020 р. близько 2500 американських військовослужбовців працювали на винищувачах і ракетних батареях Patriot на авіабазі Принца Султана на південний схід від Ер-Ріада¹³⁶.

Наприкінці січня 2021 р. Сполучені Штати тимчасово заморозили продаж зброї Саудівській Аравії в рамках зусиль з припинення громадянської війни в Ємені¹³⁷. Це сталося в одному з перших великих зовнішньополітичних заяв нової адміністрації президента США Джо Байдена, яка і призупинила реалізацію угод щодо зброї часів Трампа, включаючи продаж боєприпасів

¹³³ Foreign Direct Investment in the United States: Position by Detailed Country, 2020. URL: <https://apps.bea.gov/international/xls/fdius-current/fdius-detailed-country-2020.xlsx> (last accessed: 25.10.2021).

¹³⁴ THE STRUGGLE FOR IRAQ; Last American Combat Troops Quit Saudi Arabia. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2003/09/22/world/the-struggle-for-iraq-last-american-combat-troops-quit-saudi-arabia.html> (last accessed: 25.10.2021).

¹³⁵ U.S. Relations With Saudi Arabia. *United States Department of State*. URL: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-saudi-arabia/> (last accessed: 25.10.2021).

¹³⁶ Some 2,500 US troops currently in Saudi Arabia: WSJ. *Al Arabiya English*. URL: <https://english.alarabiya.net/News/gulf/2020/02/28/Some-2-500-US-troops-currently-in-Saudi-Arabia-WSJ> (last accessed: 25.10.2021).

¹³⁷ Biden administration freezes US arms sales to Saudi Arabia and UAE. *Middle East Eye*. URL: <https://www.middleeasteye.net/news/us-biden-freeze-arms-sales-saudi-arabia-uae> (last accessed: 25.10.2021).

Саудівській Аравії. Після рішення Вашингтона посилюється тиск на інші західні країни, які продають зброю Ер-Ріяду і його союзникам.

Однак все ж в листопаді 2021 р. ці обмеження були зняті і підписано нову угоду на постачання зброї Саудівській Аравії¹³⁸. Сполучені Штати та Саудівська Аравія також підтримують міцні культурні та освітні зв'язки з приблизно 60 тис. саудівськими студентами на 2018 р.¹³⁹, котрі навчаються в коледжах та університетах США, і щорічно відвідують десятки відвідувачів з освітнього та культурного обміну. Сполучені Штати також надають перспективній молоді та зростаючим лідерам Саудівської Аравії можливість познайомитися зі Сполученими Штатами та їх інститутами в рамках Міжнародної програми лідерства для відвідувачів і різних інших програм обміну.

Підсумовуючи, відносини між державами мають економічне та безпекове підґрунтя та є взаємовигідними для країн. США купує нафту в Саудівській Аравії та є її найбільшим торговим партнером, а Саудівська Аравія в свою чергу є великим покупцем американської зброї (на 2019 р. 73% імпорту зброї Саудівської Аравії надходило саме з США¹⁴⁰).

2.2 Китай як один із важливих векторів зовнішньої політики Королівства Саудівська Аравія.

Незважаючи на велике значення США у зовнішній політиці Саудівської Аравії, Китай за останні декілька десятиліть значно посилює свою присутність в багатьох регіонах світу включаючи і Близький Схід. Станом на 2020 р. Китаю вдалося навіть змістити США і стати найбільшим торговим партнером Саудівської Аравії (див. Додаток 1).

¹³⁸ US-Saudi Arabia sign defence deal worth \$650 million, first under Biden administration. *World News*. URL: <https://www.wionews.com/world/us-saudi-arabia-sign-defence-deal-worth-650-million-first-under-biden-administration-426785> (last accessed: 25.10.2021).

¹³⁹ عكاظ صحيفة | السعودية أخبار - أمريكا في حالياً والدارسين المتبعين من «الوطن سفراء» عدد على تعرف URL: <https://www.okaz.com.sa/local/na/1625615> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁴⁰ It's time to stop US arms sales to Saudi Arabia. URL: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2021/02/04/its-time-to-stop-us-arms-sales-to-saudi-arabia/> (last accessed: 25.10.2021).

Китай проводить політику, не пов'язану з альянсами і його дипломатія стратегічного партнерства - це механізм, який використовується для налагодження зв'язків без формальних зобов'язань і разом з країнами-партнерами вони зосереджують увагу на областях, що представляють спільний інтерес, одночасно керуючи областями, в яких вони розходяться. З одного боку, це означає, що Китай не можна вважати таким серйозним партнером, як Сполучені Штати; його зобов'язання в галузі безпеки переважають все, що пропонує партнерство Китаю в даний час. З іншого боку, це дає Китаю можливість нарощувати свою присутність в тих областях, де партнери воліли б цього не робити.

Саудівська Аравія була єдиною арабською країною, яка проголосувала проти вступу КНР в організацію Об'єднаних Націй в 1971 р.¹⁴¹. У міру того, як інші країни Затоки поступово потеплішали до Китаю, саудівські лідери залишалися переконаними, що він повинен мати якомога менше впливу на Аравійському півострові.

У 1982 р. Королівство Саудівська Аравія залишалося єдиною країною Арабського Сходу, що утрималася від встановлення дипломатичних відносин з Китаєм. Дипломатичні відносини між Королівством Саудівська Аравія та Китаєм були встановлені лише у 1990 р.¹⁴², проте лише на консульському рівні. У липні 1990 р. принц Бандар був направлений до Пекіна для переговорів про повне дипломатичне визнання¹⁴³. Для Пекіна єдиною перешкодою було триваюче визнання Саудівською Аравією Тайваню, тому Королівство знизило статус посольства в Тайбеї до представництва, а міністр закордонних справ Китаю Цянь Цічень вилетів в Ер-Ріяд, щоб підписати

¹⁴¹ Restoration of the lawful rights of the People's Republic of China in the United Nations. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/654350> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁴² China and Saudi Arabia. URL: <https://www.fmprc.gov.cn/ce/cgjed/eng/zsgx/t172060.htm> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁴³ China's Relations with Arabia and the Gulf 1949-1999 - Mohamed Mousa Mohamed Ali Bin Huwaidin. *Google Книги*. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=S8ORAgAAQBAJ&pg=PA228#v=onepage&q&f=false> (last accessed: 25.10.2021).

комюніке про встановлення дипломатичних відносин, оголошене 21 липня 1990 р.¹⁴⁴.

Із цього моменту відносини продовжували поглиблюватися з цілого ряду економічних і політичних питань. Багато в чому це було досягнуто завдяки все більш частим візитам політичних лідерів. Ці поїздки завжди пов'язані з важливими політичними сигналами і відіграли важливу роль у формуванні траєкторії двосторонніх відносин.

Наприклад, перший великий візит голови Китаю Цзян Цземіня в жовтні 1999 р.¹⁴⁵ призвів до укладення угоди про стратегічне нафтове співробітництво. Це посилює енергетичну динаміку, дозволивши китайським компаніям інвестувати у внутрішній нафтовий ринок Саудівської Аравії, а саудівським компаніям брати участь у процесі переробки нафти в Китаї. Продажі енергії швидко різко зросли. Експорт саудівської нафти в Китай в 2000 р. склав 1,5 мільярдів доларів,¹⁴⁶ а до 2010 р. він виріс до більш ніж 25 млрд. дол.¹⁴⁷

Після своєї коронації перший державний візит короля Абдалли ібн Абдель Азіза відбувся в Пекін в січні 2006 р.¹⁴⁸, що свідчить як про важливість, яку Китай буде грати в Саудівській Аравії, так і про напружені відносини між Королівством і Сполученими Штатами після вторгнення в Ірак. Мета цієї поїздки була в першу чергу економічною, і було підписано низку угод про розвиток двостороннього співробітництва щодо нафти, природного газу та корисних копалин, торгівлі та інвестицій.

¹⁴⁴ China and Saudi Arabia. URL: <https://www.fmprc.gov.cn/ce/cgjed/eng/zsgx/t172060.htm> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁴⁵ China and Saudi Arabia. URL: <https://www.fmprc.gov.cn/ce/cgjed/eng/zsgx/t172060.htm> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁴⁶ Data. Chatham House. URL: <https://resourcetrade.earth/?year=2000&exporter=682&importer=156&category=32&units=value&autozoom=1> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁴⁷ Data. Chatham House. URL: <https://resourcetrade.earth/?year=2010&exporter=682&importer=156&category=32&units=value&autozoom=1> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁴⁸ China, Saudi Arabia forge closer relationship. URL: https://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2006-01/24/content_515060.htm (last accessed: 25.10.2021).

Всього три місяці потому у квітні 2006 р. голова Китаю Ху Цзіньтао відповів взаємним державним візитом до Саудівської Аравії¹⁴⁹. Важливо відзначити, що питання безпеки вперше були включені до порядку денного. Король Абдалла підкреслив важливість посилення уваги Китаю до близькосхідних політичних питань і питань безпеки, а голова Китаю Ху Цзіньтао відповів пропозицією з чотирьох пунктів про зміцнення зв'язків з Китаєм, закликавши до співпраці «в їх зусиллях щодо захисту національного суверенітету і територіальної цілісності і продовження зміцнення взаємної підтримки і співпраці в міжнародних і регіональних справах»¹⁵⁰. Він також запропонував співпрацювати з арабськими країнами для встановлення миру на Близькому Сході, а також відвідав штаб-квартиру нафтової компанії Saudi Aramco.¹⁵¹

Ще одним важливим результатом цього візиту стала угода про безпеку і контракт на оборонні системи. Хоча в спільному комюніке не було оприлюднено ніяких подробиць, цілком ймовірно, що мова йшла про оновлення домовленостей про продаж ракет від 1986 р. У статті 2014 р. в Newsweek повідомлялося, що в 2007 р. Китай продав Саудівській Аравії другий раунд балістичних ракет-Dong Feng-21s, або CSS-5s¹⁵². На цей раз Сполучені Штати знали про угоду, і, мабуть, вона була укладена, коли уряд США підтвердив, що ракети не можуть нести ядерні боєголовки.

У лютому 2009 р. голова Китаю Ху Цзіньтао знову відвідав Саудівську Аравію¹⁵³. Візит був спрямований на розвиток дружби та співпраці Китаю з країною, а також зміцнення співпраці з Радою співробітництва арабських

¹⁴⁹ Hu Jintao Concludes His Visit to Saudi Arabia. URL: <https://www.fmprc.gov.cn/ce/ceun/eng/zt/hfm/t249026.htm> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁵¹ China's Hu Is Welcomed in Saudi Arabia. *Los Angeles Times*. URL: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2006-apr-24-fg-saudis24-story.html> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁵² Exclusive: CIA Helped Saudis in Secret Chinese Missile Deal. URL: <https://www.newsweek.com/exclusive-cia-helped-saudis-chinese-missile-deal-227283> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁵³ China-Saudi strategic friendship deepens. URL: http://www.chinadaily.com.cn/china/2009-02/10/content_7460388.htm (last accessed: 25.10.2021).

держав Затоки. Після переговорів було підписано 5 угод про співпрацю в галузі енергетики, охорони здоров'я, карантину, транспорту і культури.¹⁵⁴

У березні 2014 р. наслідний принц Саудівської Аравії Салман бін Абдулазіз Аль Сауд здійснив державний візит до Китаю¹⁵⁵. Було підписано угоду з Китайською корпорацією ядерного машинобудування, спрямовану на подальшу співпрацю в області міжнародного та внутрішнього маркетингу передових реакторних технологій.¹⁵⁶

Найважливішим державним візитом станом на 2020 р. стала поїздка голови Китаю Сі Цзіньпіна в січні 2016 р. в Ер-Ріяд,^{157 158} в ході якої дві держави підписали угоду про всеосяжне стратегічне партнерство, що є вищим рівнем в ієрархії дипломатичних відносин Китаю. Це підвищення статусу продемонструвало, що Китай розглядає Саудівську Аравію в якості одного зі своїх найбільш важливих партнерів на Близькому Сході, і підготувало ґрунт для набагато більш глибокого рівня взаємодії. В спільному комюніке дві країни висловили прихильність зміцненню «тісної співпраці в політичній, економічній, торговельній, культурній, гуманітарній, військовій областях, в галузі безпеки та енергетики, а також на регіональній та міжнародній аренах». На цьому рівні країна-партнер повинна розглядатися як відіграє важливу міжнародну роль як в політичній, так і в економічній сферах, а також має високий існуючий рівень співпраці і довіри з Пекіном¹⁵⁹. У ході візиту в Янбу (КСА) було відкрито перший нафтопереробний завод за межами Китаю, побудований китайською компанією Sinopec¹⁶⁰.

¹⁵⁴ Hu meets Saudi Arabian king, 5 cooperation deals signed. *china.org.cn*. URL: http://www.china.org.cn/international/2009-02/11/content_17257009.htm (last accessed: 25.10.2021).

¹⁵⁵ Saudi Crown Prince Salman on state visit to China. *Al Arabiya English*. URL: <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2014/03/12/Saudi-Crown-Prince-Salman-on-state-visit-to-China-> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁵⁶ China, Saudi Arabia agree to build HTR. *World Nuclear News*. URL: <https://www.world-nuclear-news.org/NN-China-Saudi-Arabia-agree-to-build-HTR-2001164.html> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁵⁷ China's President Xi visits Saudi Arabia to improve ties. *BBC News*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-35351391> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁵⁸ President Xi Jinping Arrives in Riyadh for State Visit to Saudi Arabia. URL: <http://www.chinaembassy.org.sa/eng/zt/2/t1335500.htm> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁶⁰ Xi wraps up historic visit to Saudi Arabia, steps up energy cooperation. *Chinadaily.com.cn*. URL: https://www.chinadaily.com.cn/world/2016xivisitmiddleeast/2016-01/21/content_23174875.htm (last accessed: 25.10.2021).

На підтримку всеосяжного стратегічного партнерства дві країни заснували спільний комітет високого рівня для керівництва співпрацею і призначили високопоставлених співголів: віце-прем'єра Чжана Гаолі і наслідного принца Мухаммеда бін Салмана. Спільний комітет високого рівня регулярно проводив заплановані зустрічі, починаючи з першої поїздки тодішнього заступника наслідного принца до Китаю в серпні 2016 р. на саміт G20. Після цього в серпні 2016 р. відбулося засідання спільного комітету високого рівня, і було підписані угоди і меморандуми про взаєморозуміння, що охоплюють енергетику, гірничодобувну промисловість, житлове будівництво, культурне співробітництво і науково-технічне співробітництво¹⁶¹.

В березні 2017 р. відбувся державний візит короля Салмана ібн Абдель Азіза до Китаю¹⁶², і було завершено підписання угод, закладених на минулій зустрічі голів держав в 2016 р., на загальну суму близько 65 млрд. дол.

Друге засідання спільного комітету високого рівня відбулося в серпні 2017 р. в Ер-Ріяді з ще однією угодою на суму 70 мільярдів доларів¹⁶³, підписаною разом з Меморандумом про взаєморозуміння для спільного інвестиційного фонду на суму 20 мільярдів доларів. Запропонований інвестиційний фонд з Саудівською Аравією розробляється саудівським Фондом промислового розвитку, китайським Фондом Шовкового шляху та банком Everbright. Спільний інвестиційний фонд, як передбачається, буде використовуватися для розробки проєктів, пов'язаних з ініціативою «Один пояс, один шлях» та «Saudi Vision 2030».

¹⁶¹ Saudi Arabia, China sign multiple deals, MoUs. *Al Arabiya English*. URL: <https://english.alarabiya.net/business/economy/2016/08/30/Saudi-Arabia-and-China-sign-multiple-deals-MoUs-> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁶² Saudi Arabian King Salman signs billion-dollar deals in China. *DW*. URL: <https://www.dw.com/en/saudi-arabian-king-salman-signs-billion-dollar-deals-in-china/a-37958092> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁶³ Closer Ties: China And Saudi Arabia Sign \$70 Billion in New Deals. *The Diplomat*. URL: <https://thediplomat.com/2017/08/closer-ties-china-and-saudi-arabia-sign-70-billion-in-new-deals/> (last accessed: 25.10.2021).

У лютому 2019 р. наслідний принц здійснив поїздку в Пакистан, Індію і Китай¹⁶⁴. Під час свого перебування в Китаї він не стикався з протестами або вільними ЗМІ, і вбивство Хашоггі публічно не обговорювалося. Він прокоментував репресії проти уйгурських мусульман в Сіньцзяні, заявивши, що Саудівська Аравія поважає «права Китаю на вжиття заходів по боротьбі з тероризмом і протидії екстремізму для забезпечення національної безпеки»¹⁶⁵.

Контраст між поїздками наслідного принца Мухаммед бін Салмана в США в 2018 р. та в Китай в 2019 р. підкреслює важливий момент. Хоча китайсько-саудівські відносини засновані на інтересах, як і відносини з США, розрив у цінностях не настільки помітний. «Китайська модель» сильної держави, орієнтованої на економічний розвиток з жорстким обмеженням політичних реформ, приваблює для багатьох близькосхідних політичних лідерів і може надати цим державам можливості для спільної роботи з кількох питань, які демократичні партнери не можуть, принаймні, в тій же мірі.

У Китаю дуже мало можливостей для прояву м'якої сили в Саудівській Аравії та її сусідах по Затоці. Однак відносини між людьми є одним з пріоритетів співпраці в межах ініціативи «Один пояс, один шлях» і областю, в якій Пекін працює над зміною уявлень населення про Китай. Ініціатива, яка може сприяти цьому, була оголошена під час поїздки Мохаммеда бін Салмана в 2019 р.¹⁶⁶, коли було оголошено, що викладання китайської мови буде включено в навчальні програми державних шкіл та університетів Саудівської Аравії¹⁶⁷.

У 2020 р. виповнилося 30 років з дня встановлення дипломатичних відносин між Китаєм і Саудівською Аравією. Однак на цей же рік якраз припала і пандемія Covid-19. За словами Міністра закордонних справ Китаю

¹⁶⁴ Chinese president meets Saudi crown prince. *Xinhua*. URL: http://www.xinhuanet.com/english/2019-02/22/c_137843268.htm (last accessed: 25.10.2021).

¹⁶⁵ Saudi Arabia's Mohammed bin Salman Defends China's Use of Concentration Camps for Muslims During Visit to Beijing. URL: <https://www.newsweek.com/saudi-arabia-mohammad-bin-salman-defends-china-concentration-camps-muslims-1340592> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁶⁶ Chinese president meets Saudi crown prince. *Xinhua*. URL: http://www.xinhuanet.com/english/2019-02/22/c_137843268.htm (last accessed: 25.10.2021).

¹⁶⁷ Saudi Arabia plans to introduce Chinese into the curriculum at all education levels. *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/1456466/saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021).

Ван Ї двосторонні відносини між Китаєм та Саудівською Аравією за цей час досягли нового прогресу, стикаючись із викликом пандемії Covid-19.

У квітні 2020 р. Китай і Саудівська Аравія підписали угоду на суму 265,29 млн. дол. для боротьби з Covid-19¹⁶⁸, що передбачає закупівлю 9 млн. тестів для Саудівської Аравії і створення лабораторій в шести основних районах Королівства. Китай також направив до Королівства групу медичних експертів для підтримки і допомоги в боротьбі з Covid-19, оскільки Китай був першою країною, яка повідомила світу про випадки захворювання.

При побудові економічних відносин між Саудівською Аравією та Китаєм, природно, використовувалася енергетика в якості основи. Китайські контракти та інвестиції в Саудівську Аравію з 2005 р. по 2021 р. склали 42 млрд. дол.¹⁶⁹. Це забезпечує унікальний рівень взаємодоповнюваності: Китай є найбільшим у світі імпортером нафти з 2013 р., а Саудівська Аравія – найбільшим у світі виробником нафти. Саудівська Аравія, що володіє другими за величиною доведеними запасами сирої нафти в світі в 258 мільярдів барелів¹⁷⁰, розглядається як важливий довгостроковий фактор енергетичної безпеки Китаю. Незважаючи на економічну кризу, викликану Covid-19, і викликаним ним обвалом попиту і цін на нафту, імпорт нафти з Саудівської Аравії залишався стабільним на рівні 1,77 млн барелів на добу протягом першого кварталу 2020 р.¹⁷¹

Під час візиту наслідного принца Мухаммеда бін Салмана в Китай в лютому 2019 р. було підписано кілька меморандумів про інвестиції в переробку, в тому числі угоду між Saudi Aramco і Norinco про будівництво нафтопереробного заводу вартістю 10 млрд. дол. в Ляоніні. Saudi Aramco також завершила угоду, в результаті якої їй була передана 9-відсоткова частка

¹⁶⁸ Coronavirus: Saudi signs \$265 million China deal to expand Kingdom's testing capacity. *Al Arabiya English*. URL: <https://english.alarabiya.net/coronavirus/2020/04/26/Coronavirus-Saudi-signs-265-million-China-deal-to-expand-Kingdom-s-testing-capacity> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁶⁹ China Global Investment Tracker. *American Enterprise Institute*. URL: <https://www.aei.org/china-global-investment-tracker/> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁷⁰ OPEC : Saudi Arabia. URL: https://www.opec.org/opec_web/en/about_us/169.htm (last accessed: 25.10.2021).

¹⁷¹ China's Mar crude imports from top supplier Saudi Arabia down 1.6% on year. *SP Global Platts*. URL: <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/042720-china-data-mar-crude-imports-from-top-supplier-saudi-arabia-down-16-on-year> (last accessed: 25.10.2021).

в нафтопереробному заводі в Чжоушані, а також використання сховищ нафти для інших азіатських ринків Aramco.

Саудівська Аравія продає переважно лише енергетичні ресурси. Дані щодо торгівлі ресурсами Chatham House показують, що викопне паливо становить майже 97%саудівського експорту в Китай в 2018 р.¹⁷² У світі, який більше, ніж будь-коли, дивиться в майбутнє без вуглеводнів, це підкреслює серйозну довгострокову вразливість Саудівської Аравії.

Важливою частиною усунення цього дисбалансу стала програма «Saudi Vision 2030», велика програма диверсифікації економіки, спрямована на створення постіндустріальної економічної моделі Королівства з очікуваним очікуванням шести мільйонів нових робочих місць. Програма націлена на розвиток восьми секторів: гірничодобувна промисловість і металургія, нафтохімія, обробна промисловість, роздрібна та оптова торгівля, туризм і готельний бізнес, охорона здоров'я, фінанси та будівництво. «Saudi Vision 2030» та «Один пояс, один шлях» володіють високим рівнем синергії, і було легко ребрендувати раніше існуючі моделі співпраці в проєкти взаємодії цих ініціатив. Хоча можна очікувати, що обидві програми зіткнуться зі значними проблемами через посткоронавірусну економіку, з моменту запуску ініціативи «Один пояс, один шлях» в 2013 р. в Саудівській Аравії були здійснені значні китайські інвестиції та укладені контракти, оцінені Американським інститутом підприємництва в більш ніж 20 мільярдів доларів.

Саудівська Аравія вже багато років розглядає можливість використання ядерної енергії, прагнучи скоротити внутрішнє споживання нафти. Амбіції Китаю стати великим гравцем в ядерній енергетиці Близького Сходу узгоджуються з необхідністю Саудівської Аравії диверсифікувати споживання енергії, і в 2012 р. дві країни підписали Меморандум про взаєморозуміння про співпрацю в галузі цивільного використання ядерної енергії¹⁷³. Це почало

¹⁷² Data. Chatham House. URL: <https://resource.trade.earth/?year=2018&exporter=682&importer=156&units=value&autozoom=1> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁷³ CNNC and Saudi Arabia sign cooperation deals on nuclear energy. *Chinadaily.com.cn*. URL: http://www.chinadaily.com.cn/business/2017-08/28/content_31237282.htm (last accessed: 25.10.2021).

формуватися під час зустрічі спільного комітету високого рівня 2017 р. з серії більш цілеспрямованих меморандумів про взаєморозуміння. Один з них було підписано для вивчення та оцінки ресурсів урану та торію, а інше - для розробки ядерних реакторів з газовим охолодженням для проєктів з опріснення води¹⁷⁴. Важливим є те, що Хашим Ямані, президент компанії «Місто короля Абдалли для атомної та відновлюваної енергії», відвідав Китай у серпні 2017 р.¹⁷⁵, щоб обговорити попереднє техніко-економічне обґрунтування будівництва перших двох ядерних реакторів Саудівської Аравії, які планується ввести в експлуатацію в 2027 р. Китай є однією з п'яти країн з компаніями, які повідомили про укладення контракту, іншими є Сполучені Штати, Південна Корея, Франція і Росія. Це може стати конкурентною галуззю між Китаєм і Сполученими Штатами, а Саудівська Аравія цілком може стати ареною конкуренції.

Саудівці звернулися вперше в Китай щодо придбання зброї ще у 1985 р., коли принц Бандар (тоді посол Саудівської Аравії в США) звернувся до Хань Сюю (посла Китаю в Сполучених Штатах) і поцікавився можливістю придбання балістичних ракет Dong Feng-3/CSS-2¹⁷⁶. Серія таємних зустрічей між саудівськими і китайськими офіційними особами скріпила угоду, підписану в 1986 р. на п'ятдесят ракет і оцінену в 3,5 млрд. дол.

Китай і Саудівська Аравія зобов'язалися співпрацювати в області безпеки під час державного візиту голови Китаю Ху Цзіньтао в 2006 р., але центральне місце Сполучених Штатів в забезпеченні безпеки Саудівської Аравії залишало мало місця для більшої ролі Китаю. Будь-які кроки в напрямку більш глибоких відносин в цьому відношенні були повільними і мінімальними.

¹⁷⁴ Saudi Arabia signs cooperation deals with China on nuclear energy. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/saudi-china-nuclear/saudi-arabia-signs-cooperation-deals-with-china-on-nuclear-energy-idUSL8N1LB1CE> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁷⁵ Saudi Arabia Is Getting Ready for its First Nuclear-Power Deals. *Bloomberg*. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-01-15/saudi-arabia-seen-awarding-nuclear-reactor-contracts-in-december> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁷⁶ Jeffrey Lewis. Why Did Saudi Arabia Buy Chinese Missiles?. *Foreign Policy*. URL: <https://foreignpolicy.com/2014/01/30/why-did-saudi-arabia-buy-chinese-missiles/> (last accessed: 25.10.2021).

Як і у випадку з першою угодою про балістичні ракети, продажі зброї в Китаї все ще значною мірою є результатом того, що королівство не може отримати бажане обладнання з Сполучених Штатів. Єдиними системами озброєння, які Саудівська Аравія закупила у Китаю в останні роки, були безпілотні літальні апарати. Не підписавши Вессенаарські домовленості про контроль за експортом звичайних озброєнь і товарів і технологій подвійного призначення, Пекін не стикається з такими ж обмеженнями в продажах безпілотних літальних апаратів, як її підписанти. Сполучені Штати, з жорсткими обмеженнями на експорт безпілотних літальних апаратів, не постачали своїм близькосхідним партнерам збройні безпілотні літальні апарати, надаючи Китаю нішу на ринку, якою він міг би скористатися. В результаті Китай став основним джерелом безпілотних літальних апаратів на Близькому Сході, а Саудівська Аравія стала важливим партнером у цьому відношенні.

Під час державного візиту короля Салмана в 2017 р. організація «Місто науки і техніки короля Абдулазіза» підписала Меморандум про взаєморозуміння з китайською «Корпорацією аерокосмічної науки і техніки» про будівництво в Королівстві заводу по збірці та обслуговуванню китайських безпілотних літальних апаратів Ch-4 для продажу в Саудівську Аравію, Йорданію, Об'єднані Арабські Емірати, Єгипет та Ірак¹⁷⁷. Саудівська Аравія придбала п'ять безпілотних літальних апаратів Ch-4, п'ятнадцять Wing-Loong1 і п'ятдесят Wing-Loong2 з 2014 р.

Інші аспекти відносин в області безпеки також знаходяться на настільки ж скромному рівні. Під час візиту наслідного принца в Китай в 2016 р.¹⁷⁸ він зустрівся з Міністром оборони Китаю Чан Ваньцюанем. Два місяці по тому саудівські спецназівці вирушили в Ченду для спільних навчань зі своїми

¹⁷⁷ Chinese drone factory in Saudi Arabia first in Middle East. *South China Morning Post*. URL: <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/2081869/chinese-drone-factory-saudi-arabia-first-middle-east> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁷⁸ China and Saudi Arabia Forge Closer Ties. *WSJ*. URL: <https://www.wsj.com/articles/china-and-saudi-arabia-forge-closer-ties-1473055925> (last accessed: 25.10.2021).

китайськими колегами, включаючи антитерористичні навчання, ситуації із заручниками і навчання в екстремальних погодних умовах.

Наприкінці 2019 р. дві країни провели тритижневі спільні військово-морські навчання на саудівській морській базі для зміцнення довіри між двома сторонами в боротьбі з морським тероризмом і піратством¹⁷⁹. В іншому на шляху істотного співробітництва в галузі безпеки було мало. Китай, схоже, задовольняється тим, що має, в той час як Сполучені Штати залишаються найбільшим партнером королівства в області безпеки.

Узагальнюючи наведене вище, Китай буде свої відносини з Саудівською Аравією маючи в основі економічний фактор. Основним товаром торгівлі між державами є нафта. За розглянутий період відносини пройшли шлях від встановлення дипломатичних відносин до стратегічного партнерства у 2016 р. А завдяки допомозі Китаю в боротьбі з коронавірусною кризою відносини з Саудівською Аравією ще більше покращилися. Важливим також є військовий фактор, так як Китай є важливим джерелом зброї для Саудівської Аравії особливо під час обмежень поставок зі США у січні 2021 р.

2.3 Відносини Королівства Саудівська Аравія та Росії.

З тих пір як після 11 вересня 2001 р. почалася «війна з міжнародним тероризмом», арабо-мусульманський світ в цілому і особливо Близький Схід привернув особливу увагу Росії. В регіоні, охопленому кризами і напруженістю, російські лідери, насамперед, прагнуть отримати стратегічні важелі, що дозволяють їм запобігти будь ісламістську та/або сепаратистську загрозу, яка могла б дестабілізувати південний фланг Російської Федерації.

Мета також полягає в тому, щоб уникнути або, принаймні, обмежити етнічну поляризацію, особливо мусульманських меншин, зміцнюючи їх почуття приналежності до Федерації. Для Росії це також питання забезпечення нових можливостей для її основних стратегічних секторів (паливо, ядерна

¹⁷⁹ China, Saudi Arabia launch joint naval exercise -media. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/china-saudi-military/china-saudi-arabia-launch-joint-naval-exercise-media-idUSL3N28010M> (last accessed: 25.10.2021).

енергетика, озброєння). Нарешті, явно заявляючи про привілейовані політичні відносини з арабо-мусульманським світом, Росія має намір отримати вигоду з ослаблення США в регіоні, щоб представити себе в якості противаги Вашингтону. У цьому контексті країни Затоки стали «привілейованими партнерами». Саудівська Аравія, в силу свого географічного положення, своїх важелів впливу на енергетичні питання, економічного потенціалу, релігійного впливу здається Росії «лідером» в цьому регіоні.

Радянський Союз і Саудівська Аравія встановили дипломатичні відносини в 1990 р.¹⁸⁰, і Саудівська Аравія встигла надати допомогу в розмірі 2,5 млрд. дол. в останні місяці його існування. Росія в 1990-х роках мало що могла запропонувати багатим монархіям Затоки, за винятком угод зі зброєю, в яких вона була зацікавлена більше, ніж вони. Однак відносини між арабськими монархіями Затоки і Росією успадкували також їх союз зі США часів Холодної війни; радянське вторгнення в Афганістан в 1980-х рр. і підтримку моджахедів там з боку Саудівської Аравії та інших країн Затоки; і жорстоку російську кампанію по боротьбі з повстанцями в Чечні в 1990-х і початку 2000-х рр. і підтримку повстанців з боку Саудівської Аравії.

Колишні суперники часів Холодної війни, Москва і Ер-Ріяд розробили спільний порядок денний і зміцнили свої політичні та економічні зв'язки, засновані на регулярному діалозі з візиту короля Абдалли до Росії у 2003 р.¹⁸¹ Тоді ж два найбільших світових експортера нафти, Саудівська Аравія і Росія, підписали свою першу офіційну угоду про ринок нафти, заявивши, що вони будуть координувати поставки і уважно стежити за світовими цінами. Також сторони обговорили інвестиції в природний газ Саудівської Аравії, який тільки відкривається для іноземного капіталу.

¹⁸⁰ الخارجية وزارة - السعودية العربية المملكة | الاتحادية وروسيا السعودية العربية المملكة بين العلاقات URL: <https://embassies.mofa.gov.sa/sites/Russia/AR/AboutHostingCountry/SaudiRelations/Pages/default.aspx> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁸¹ Russia, Saudi Arabia sign oil pact. *CNN.com*. URL: <http://edition.cnn.com/2003/BUSINESS/09/02/russia.oil.reut/> (last accessed: 25.10.2021).

В лютому 2007 р. президент Путін відвідав Саудівську Аравію з офіційним візитом¹⁸². Король Саудівської Аравії Абдалла бін Абдель Азіз аль-Сауд нагородив Володимира Путіна Орденом імені Короля Абделя Азіза. За підсумками переговорів у присутності глав держав підписано угоди про співробітництво у торговельно-економічній, гуманітарній та інформаційній сферах.

Історичним був візит в Росію, який здійснив король Салман бін Абдулазіз 5 жовтня 2017 р.¹⁸³, під час якого було підписано низку угод про співпрацю між двома країнами в різних сферах, зокрема угоди про започаткування спільного фонду в один мільярд доларів для інвестування в енергетичні проєкти, і ще один такого ж значення для інвестування в галузі передових технологій.

Незважаючи на періодичні візити на високому рівні, протягом більшої частини періоду після закінчення холодної війни відносини між Росією і Саудівською Аравією були прохолодними. Було кілька ключових причин для цих прохолодних відносин. Одним з давніх подразників були зв'язки Росії з Іраном, головним суперником Саудівської Аравії за вплив в Затоці і за його межами. Недавнім болючим моментом, пов'язаним з суперництвом Саудівської Аравії з Іраном, була підтримка Росією сирійського Башара аль Асада і допомога, яку Росія надавала (поряд з Іраном) його уряду в громадянській війні в Сирії, в якій Саудівська Аравія стала основним прихильником опозиції. І останнє, але не менш важливе, відносини між Москвою та Ер-Ріядом, мабуть, постраждали через їх неодноразові невдачі в координації їх виробничих стратегій до 2015 р.

Прийняття рішень як в Москві, так і в Ер-Ріяді непрозоре, але дві події з далекосяжними наслідками, ймовірно, підштовхнули Росію і Саудівську Аравію до зближення. Першим з них, який формувався довше, ніж інші, був

¹⁸² President Vladimir Putin and King of Saudi Arabia Abdullah bin Abdul Aziz Al Saud held talks in Riyadh. *President of Russia*. URL: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/37170> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁸³ Saudi king's visit to Russia heralds shift in global power structures. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/05/saudi-russia-visit-putin-oil-middle-east> (last accessed: 25.10.2021).

ефект сланцевої революції, яка призвела до перетворення Сполучених Штатів на великого експортера нафти¹⁸⁴ і, як наслідок, до надлишку пропозиції нафти і газу, що поставило під загрозу економічний добробут великих виробників і зажадало скоординованих зусиль для вирішення цієї проблеми. Другою важливою подією стала активна Військова участь Росії в громадянській війні в Сирії. Зміна долі Асада за допомогою Росії та Ірану зробила для Саудівської Аравії більш нагальним відновлення зв'язків з Росією, мабуть, в надії, що російський успіх на полі бою і вплив на Асада можуть бути використані для зрівноваження впливу Ірану в Сирії і, можливо, навіть вбити клин між Росією та Іраном.

У жовтні 2019 р. король Саудівської Аравії Салман відвідав Росію¹⁸⁵ і це був історичний перший візит саудівського монарха до цієї країни. Результатом візиту стали угоди на мільярди доларів, включаючи зобов'язання Саудівської Аравії придбати систему протиповітряної оборони С-400.¹⁸⁶

Тим не менш, символічна цінність візиту, можливо, стала найбільшим досягненням для Росії. Лідер наймогутнішої і найбагатшої держави Затоки, вірний союзник Сполучених Штатів, прибув до Москви в розпал найгірших відносин між Вашингтоном і Москвою за останні десятиліття, коли Сполучені Штати активно намагалися ізолювати Росію. В якості важливої поступки для Росії і її сирійського союзника король не став закликати до відсторонення Асада від влади. В цілому, це був великий дипломатичний переворот для Росії.

Візит короля Саудівської Аравії став важливою віхою в іншій області, критично важливою для обох країн: координації їх діяльності на світовому нафтовому ринку. Оскільки попередні спроби двох нафтових гігантів координувати свою діяльність зазнали невдачі, угода, спочатку досягнута в

¹⁸⁴ U.S. Crude Oil, Natural Gas, and Natural Gas Proved Reserves, Year-end 2018. URL: <https://www.eia.gov/naturalgas/crudeoilreserves/> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁸⁵ Russia's Putin visits Saudi Arabia on Mideast trip. URL: <https://apnews.com/article/09fe0e9931904b5da91fd38dddae915e> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁸⁶ Saudi king's visit to Russia heralds shift in global power structures. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/05/saudi-russia-visit-putin-oil-middle-east> (last accessed: 25.10.2021).

2016 р., була вперше зустрінута зі скептицизмом.¹⁸⁷ Угода була підтверджена під час візиту короля Салмана до Москви і, незважаючи на неодноразові сумніви в його перспективах, згодом кілька разів продовжувався з планами по створенню довгострокового Альянсу ОПЕК+, незважаючи на той факт, що Росія не скоротила видобуток нафти, за винятком короткого періоду в 2019 р.,¹⁸⁸ яке було викликане тимчасовими технічними проблемами.

Після візиту короля відносини між Москвою і Ер-Ріядом продовжили розвиватися по висхідній траєкторії. Путін тепло привітав, сів поруч і, здавалося, налагоджував особисті відносини зі наслідним принцом Саудівської Аравії Мухаммедом бін Салманом на конференції провідних економік G20, організованій Аргентиною в листопаді 2018 р.¹⁸⁹ Росія направила велику делегацію до Саудівської Аравії для участі в інвестиційній конференції наслідного принца в жовтні 2018 р.¹⁹⁰ В обох випадках поведінка Росії з її саудівськими колегами були примітні через міжнародну критику і часткового бойкоту керівництва Саудівської Аравії після вбивства журналіста Джамалія Хашоггі. Міністри енергетики двох країн оголосили про плани щодо розширення торговельних та інвестиційних зв'язків в січні 2019 р.¹⁹¹ Візит Путіна до Саудівської Аравії в жовтні 2019 р. підтвердив прагнення підтримувати теплі стосунки.¹⁹²

Незалежно від відчутних вигод, відносини є безпрограшними для обох сторін. Для Росії це являє собою безпрецедентну можливість розширити свою

¹⁸⁷ Putin/MBS Oil Bromance Is a Pairing of Convenience. *BNN Bloomberg*. URL: <https://www.bnnbloomberg.ca/putin-mbs-oil-bromance-is-a-pairing-of-convenience-1.1277218> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁸⁸ Russia cut June oil output by more than required in global pact. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-oil-opec-russia/russia-cut-june-oil-output-by-more-than-required-in-global-pact-idUSKCN1TW28G> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁸⁹ Watch Putin and Saudi Crown Prince MBS exuberant handshake at G-20. URL: <https://www.cnn.com/2018/11/30/watch-putin-and-saudi-crown-prince-mbs-exuberant-handshake-at-g-20.html> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁹⁰ Saudi crown prince proclaims investment conference despite boycott. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-saudi-investment/saudi-crown-prince-proclaims-investment-conference-despite-boycott-idUSKCN1MW2TW> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁹¹ Russian sovereign wealth fund to boost deals with Saudi Arabia. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-russia-rdif-saudi/russian-sovereign-wealth-fund-to-boost-deals-with-saudi-arabia-idUSKCN1PA2RB> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁹² Raft of multimillion-dollar deals seal Putin's visit to Saudi Arabia. *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/1568681/saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021).

мережу відносин і впливу на Близькому Сході і зміцнити зв'язки з великою регіональною державою, яка раніше перебувала в майже винятковому партнерстві зі Сполученими Штатами. Для Саудівської Аравії контакти з Росією це шанс диверсифікувати свої мережі за межами давнього Альянсу зі Сполученими Штатами в той час, коли останні коливаються у своїх зобов'язаннях на Близькому Сході і поведяться безладно на світовій арені, ставлячи під сумнів цінність альянсів і проявляючи ознаки ізоляціонізму і зміни пріоритетів своєї внутрішньої і зовнішньої політики. Більш того, нинішні контакти з Росією є спробою Саудівської Аравії застрахуватися від двох стратегічних вразливостей, з якими стикається Королівство: нестабільності на нафтовому ринку і конкуренції з Іраном. Росія може стати ключовим партнером Саудівської Аравії у вирішенні обох питань. Москва та Ер-Ріяд також знайшли взаємні інтереси в інших областях, таких як Лівія, де обидва підтримали генерала Халіфа Хафтара, а також у Судані, де вони підтримали перехідну військову раду.

Саміт в Ер-Ріяді в жовтні 2019 р. фактично перервав 6-річні зусилля обох сторін з розвитку російсько-саудівських відносин. Тенденція до більш теплих відносин набрала обертів в 2013 р., коли Ер-Ріяд і Москва відреагували на секретні переговори між Вашингтоном і Тегераном, в ході яких обговорювалися перспективи ядерної угоди. Це було підкріплено в Ер-Ріяді рішенням президента Барака Обами в серпні 2013 р. не реагувати військовим шляхом на застосування сирійським режимом хімічної зброї проти власного народу. Однак суперечка про ціни на нафту ОПЕК+ в лютому-березні 2020 р. між Росією і КСА¹⁹³ зробила важливий внесок в недопущення появи такого партнерства.

Відносно незадовго після того, як король Салман змінив короля Абдаллу в січні 2015 р., заклики кандидата, а потім президента Дональда Трампа вивести американських солдатів з Сирії і його непостійні заяви про готовність

¹⁹³Oil: OPEC's Saudi Arabia and Russia are at loggerheads once again. URL: <https://www.cnbc.com/2021/03/02/oil-opecs-saudi-arabia-and-russia-are-at-loggerheads-once-again.html> (last accessed: 25.10.2021).

зустрітися з президентом Ірану Хасаном Рухані спонукали Ер-Ріяд приділити пріоритетну увагу подальшому поліпшенню відносин із Москвою. Занепокоєння Саудівської Аравії з приводу заяв президента Трампа спонукало Ер-Ріяд продовжити рух до більш тісних зв'язків з Москвою по цілій низці напрямків, включаючи координацію з Росією для підтримки світових цін на нафту. Російська Федерація і КСА відстоювали спільні інтереси, незважаючи на серйозні розбіжності по Сирії, Україні та Ємену, конкуруючі глобальні енергетичні інтереси і давню взаємну недовіру.

Не тільки зіткнення через нафту зіпсувало зв'язки з Путіним навесні 2020 р. Відносини між Ер-Ріядом і Москвою вже були не сприятливі, і зіткнення між двома країнами в лютому-березні 2020 р. на переговорах ОПЕК+ у Відні просто відобразило цю траєкторію відносин. Візит Путіна в Ер-Ріяд в жовтні 2019 р. вже ясно дав зрозуміти, що прориву в двосторонніх відносинах не буде, а зв'язку ОПЕК+ недостатньо для того, щоб вивести двосторонні відносини на дійсно всеосяжний рівень співпраці.

Ер-Ріяд заявив, що станом на 2021 р. не буде розглядати Росію як безпечну альтернативу Сполученим Штатам у безлічі міждержавних взаємодій, які найбільш важливі для Королівства¹⁹⁴.

У той час як підхід Росії до іноземних партнерів іноді давав їй переваги в деяких областях в порівнянні з більш ціннісними рамками міжнародних відносин США, очевидно, що в цьому столітті у російського стилю ведення справ з Саудівською Аравією були обмеження. На 2021 р. президент Росії Володимир Путін, схоже, програв свою ставку на наслідного принца Саудівської Аравії Мухаммеда бін Салмана в якості рішучого стратегічного партнера Росії. Тим не менш, Путін буде продовжувати вести бізнес, коли це необхідно, з Королівством Саудівська Аравія, враховуючи його роль в якості ключового гравця в регіоні, особливо в розширеній Організації країн-експортерів нафти.

¹⁹⁴ Russia and Saudi Arabia: Old Disenchantments, New Challenges. *National Defense University*. URL: <https://www.ndu.edu/News/Article-View/Article/2658012/russia-and-saudi-arabia-old-disenchantments-new-challenges/> (last accessed: 25.10.2021).

Важливим також є і розглянути кількісні показники економічних відносин між державами. У 2019 р. товарообіг Росії з Саудівською Аравією склав 1 667 159 568 дол. США, збільшившись на 58,05% (612 302 247 дол. США) порівняно з 2018 роком¹⁹⁵.

Експорт Росії в Саудівську Аравію в 2019 р. склав 1 402 941 638 дол. США, збільшившись на 83,94% (640 212 512 дол. США) порівняно з 2018 роком. Імпорт Росії з Саудівської Аравії в 2019 р. склав 264 217 930 дол. США, зменшившись на 9,55% (27 910 265 дол. США) порівняно з 2018 роком.

У структурі експорту Росії в Саудівську Аравію в 2019 р. основна частка поставок припала на наступні види товарів: машини, обладнання та транспортні засоби - 27,29% від усього обсягу експорту Росії в Саудівську Аравію; продовольчі товари та сільськогосподарська - 24,76%, мінеральні продукти - 11,35%, продукція хімічної промисловості - 4,23%.

У структурі імпорту Росії з Саудівської Аравії в 2019 р. основна частка поставок припала на наступні види товарів: продукція хімічної промисловості - 94,09% від усього обсягу імпорту Росії з Саудівської Аравії, машини, обладнання та транспортні засоби - 1,97%, текстиль та взуття - 1,36%.

Отже, переважаючим у відносинах Саудівської Аравії з Російською Федерацією станом на XXI ст. є економічна площина. Саудівська Аравія та Росія є суперниками на світовому ринку нафти, що вимагає діалогу задля координування цін на нафту, чого важко було досягти в 2020 р. під час нафтової війни між державами. Також важлива присутність Росії в регіоні для протиставлення себе США в арабському світі, що вдається для неї не зовсім успішно.

¹⁹⁵ Торговля между Россией и Саудовской Аравией в 2019 г. URL: <https://russian-trade.com/reports-and-reviews/2020-02/torgovlya-mezhdu-rossiey-i-saudovskoy-araviey-v-2019-g/> (дата обращения: 25.10.2021).

2.4 Європейський вектор зовнішньої політики Королівства Саудівська Аравія.

Розглядаючи важливі вектори зовнішньої політики важливо звернути увагу і на європейські країни. За показником найбільших постачальників зброї до Саудівської Аравії за період 2015-2017 рр. 6 країн знаходяться на європейському континенті¹⁹⁶.

Якщо розглядати відносини з **Німеччиною**, то Саудівська Аравія є одним з головних замовників німецької військової промисловості, незважаючи на проблеми з правами людини в Ємені. Лише через вбивство саудівського журналіста Хашоггі Німеччина тимчасово припинила експорт зброї.

Двосторонні відносини між Німеччиною і Саудівською Аравією були оформлені ще в 1929 р., після підписання Договору про дружбу між Німеччиною та Королівством Хіджаз, Неджд і Депенденси. Це було за три роки до того, як було проголошено Королівство Саудівська Аравія. Федеративна Республіка Німеччина підтримує дипломатичні відносини з Королівством Саудівська Аравія з 1954 р.¹⁹⁷

На запрошення короля Сальмана бін Абдель Азіза Аль Сауда 30 квітня 2017 р. федеральний канцлер Ангела Меркель провела переговори з керівництвом Саудівської Аравії в Джидді. Це стало її третьою поїздкою в Саудівську Аравію після візитів в 2007 і 2010 рр.

У вересні 2018 р. міністри закордонних справ Хейко Маас і Адель аль-Джубейр домовилися розширити і поглибити традиційно добрі відносини, поклавши тим самим кінець дипломатичної суперечки за заявами колишнього міністра закордонних справ Німеччини Зігмара Габріеля про зовнішню політику Саудівської Аравії. Члени Кабінету міністрів Німеччини, члени бундестагу Німеччини та делегації земель Німеччини часто відвідують

¹⁹⁶ Chart: Who Exports Arms to Saudi Arabia?. *Statista*. URL: <https://lb-aps-frontend.statista.com/chart/15863/who-exports-arms-to-saudi-arabia/> (last accessed: 25.10.2021).

¹⁹⁷ Saudi Arabia: Bilateral Relations to Germany. *Federal Foreign Office*. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/laenderinformationen/saudiarabien-node/saudiarabia/228536> (last accessed: 25.10.2021).

Саудівську Аравію, в такому ж обсязі як і посадові особи КСА відвідують Німеччину.

Саудівська Аравія є другим за важливістю торговим партнером Німеччини в арабському світі після Об'єднаних Арабських Еміратів. Зі свого боку, Німеччина є четвертим за величиною постачальником товарів до Саудівської Аравії. Основним експортом Німеччини до КСА є машини, транспортні засоби (в тому числі військового призначення), хімічна продукція, електротехніка, точна техніка та оптика. Програма реформ «Vision 2030» та бажання диверсифікувати свою економіку відкривають хороші перспективи для подальшого розвитку економічного співробітництва Німеччини та Саудівської Аравії.

Саудівська Аравія залишиться цікавим ринком для німецьких компаній. Диверсифікація промисловості та відновлювані джерела енергії є ключовими питаннями в амбітній програмі реформ «Saudi Vision 2030» та, і це основні галузі німецького досвіду. Це означає, що існують хороші перспективи для розширення економічного співробітництва між двома країнами. З 1999 р. діє угода про захист інвестицій.

Через головне інвестиційне управління Саудівської Аравії та управління промислової власності Саудівської Аравії Саудівська Аравія пропонує ряд стимулів для заохочення іноземних компаній до інвестицій в країну і створення робочих місць. Іноземні компанії і спільні підприємства зобов'язані наймати певний відсоток громадян Саудівської Аравії.

Німецько-саудівське відділення зв'язку з економічних питань в Ер-Ріяді представляє німецькі ділові інтереси в країні з 1978 р. Створена в 1975 р. спільна саудівсько-німецька економічна комісія складається з представників урядів і ділових кіл двох країн.

Враховуючи, що станом на 2017 р. Німеччина була 8 за обсягом постачальником зброї для Саудівської Аравії (див. Додаток 3), призупинення експорту зброї до Ер-Ріяда у 2018 р. через війну в Ємені та вбивство саудівського журналіста Джамалі Хашоггі наклало свій негативний відбиток

на відносини між державами. До блокування експорту зброї Німеччина продала Ер-Ріяду зброї на суму 550 млн. дол. у третьому кварталі 2017 р.

Уряд Німеччини вирішив продовжити заборону на експорт зброї до Саудівської Аравії до кінця 2021 р.¹⁹⁸

Якщо розглядати культурні зв'язки між Німеччиною і Саудівською Аравією, то вони були встановлені лише з підписання міжурядової угоди, яка набула чинності 2 квітня 2006 р. В Джидді і Ер-Ріяді є німецькі школи, а в Університеті короля Сауда в Ер-Ріяді працює викладач німецької служби академічних обмінів, який також має ступінь з німецько-арабського перекладу. Низка студентів з Саудівської Аравії користуються можливістю відвідувати літні курси в Німеччині. Близько 1150 студентів з Саудівської Аравії в даний час навчаються в Німеччині за допомогою гранту уряду Саудівської Аравії.

Посольство Німеччини в Ер-Ріяді і Генеральне консульство у Джидді проводять концерти, лекції, виставки та кінопокази, що дозволяє саудівцям познайомитися з німецькою культурою. Програма реформ «Vision 2030» також передбачає розширення культурної діяльності в Саудівській Аравії і відкриття культури і суспільства Саудівської Аравії. У 2017 р. уряд Саудівської Аравії скасував заборону на концерти і кіно. Програма також сприяє розвитку спорту для широкої громадськості, зокрема для дівчаток і жінок. Крім того, з січня 2018 р. жінкам дозволено відвідувати спортивні стадіони.

У 2016 р. Німеччина стала почесним гостем найбільшої культурної події в Саудівській Аравії, Al Janadriyah Heritage and Cultural Festival, що проводиться під патронажем короля Сальмана. У травні 2014 р. в Ер-Ріяді відкрився Гете-інститут, який поки пропонує тільки мовні класи. Він переїхав у власну будівлю в 2016 р. В інших частинах країни можливості вивчення німецької мови за межами німецької програми Університету короля Сауда

¹⁹⁸ Germany extends arms export ban on Saudi Arabia. URL: <https://www.aa.com.tr/en/europe/germany-extends-arms-export-ban-on-saudi-arabia/2072316> (last accessed: 25.10.2021).

обмежені кількома індивідуальними ініціативами, а також приватним навчанням і дистанційним навчанням. Німецька мова не пропонується в якості іноземної в загальноосвітніх школах.

Підсумовуючи, відносини Німеччини з Королівством Саудівська Аравія ґрунтується лише на продажах зброї. Інші вектори майже не задіяні.

Відносини **Франції** з Саудівською Аравією засновані на загальних стратегічних інтересах: збереженні безпеки в проблемному регіоні, загальної прихильності боротьбі з тероризмом і зближення поглядів на регіональні кризи. Регулярність двосторонніх офіційних візитів свідчить про міцність стратегічного партнерства між Францією і Саудівською Аравією. Вони сприяють поглибленню нашого діалогу в цих областях і є основою довіри для обговорення таких важливих для Франції питань, як повага прав людини і основних свобод, в тому числі прав жінок, і застосування смертної кари.

У 1926 р. встановлені повноцінні дипломатичні відносини з Францією, яка стає однією з перших країн, які визнають Королівство Хіджаз і Неджд, попередника об'єднаного Королівства Саудівська Аравія, створеного в 1932 р. У 1962 р. було відновлено дипломатичні відносини з Францією після Суецької експедиції¹⁹⁹.

У квітні 2005 р. наслідний принц Абдулла бін Абдул Азіз Аль-Сауд здійснив офіційний візит до Парижа²⁰⁰. А в березні 2006 р. президент Франції Жак Ширак став першим західним лідером, який виступив перед Меджлісом Саудівської Аравії під час державного візиту. В тому ж році Франція та Саудівська Аравія підписали угоду про оборонну співпрацю. У червні 2007 р. король Абдалла мав ще один офіційний візит до Парижа та зустріч з президентом Франції Ніколя Саркозі²⁰¹.

¹⁹⁹ A history of Saudi-French relations. *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/1704046/saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021).

²⁰⁰ King's Visit to Paris Opens New Chapter in Saudi-French Ties. *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/300654> (last accessed: 25.10.2021).

²⁰¹ Там само.

В січні 2008 р. президент Франції Саркозі розпочинає дводенний державний візит до Саудівської Аравії,²⁰² який передбачає підписання угоди про співпрацю в нафтовій, газовій та гірничодобувній сферах. Також президент Франції запропонував Саудівській Аравії допомогу в розвитку мирної ядерної енергетики²⁰³.

В листопаді 2012 р. новообраний президент Франції Франсуа Олланд відвідує короля Абдаллу в Джидді²⁰⁴ для обговорення регіональних питань, а саме ядерної програми Ірану та кризи в Сирії, та продовження співпраці між двома країнами. Візит передусім був спрямований на покращення відносин з королівством, які були прохолодними під час правління колишнього глави французької держави Ніколя Саркозі.

У грудні 2013 р. президент Олланд у супроводі французьких бізнес-лідерів зустрівся з королем Абдаллою в Ер-Ріяді під час дводенного візиту до Саудівської Аравії,²⁰⁵ щоб обговорити комерційну співпрацю та пообіцяв, що дві країни «працюватимуть заради миру, безпеки та стабільності на Близькому Сході».

У вересні 2014 р. наслідний принц Саудівської Аравії Салман бін Абдул Азіз здійснює чотириденний офіційний візит до Франції.²⁰⁶ Метою візиту була підготовка домовленостей з Францією про озброєння ліванської армії. В листопаді 2014 р. Саудівська Аравія і Франція підписали угоду про постачання Лівану французької військової зброї на 2,4 млрд. євро, які надаються Саудівською Аравією.²⁰⁷

²⁰² France/Saudi Arabia: Sarkozy Should Raise Human Rights Issues in Saudi Arabia. *Human Rights Watch*. URL: <https://www.hrw.org/news/2008/01/10/france/saudi-arabia-sarkozy-should-raise-human-rights-issues-saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021).

²⁰³ UPDATE 1-France's Sarkozy offers Saudi Arabia nuclear help. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/saudi-france-idINL1413018520080114> (last accessed: 25.10.2021).

²⁰⁴ Hollande holds talks in Saudi Arabia on Iran and Syria. URL: <https://www.france24.com/en/20121104-france-hollande-saudi-arabia-first-visit-discuss-iran-nuclear-programme-syria-crisis-diplomacy> (last accessed: 25.10.2021).

²⁰⁵ Hollande in Saudi Arabia for talks on Mideast crises, trade ties. URL: <https://www.france24.com/en/20131229-hollande-saudi-arabia-talks-mideast-crises-trade-ties> (last accessed: 25.10.2021).

²⁰⁶ France and Saudi Arabia edge closer to massive arms deal for Lebanon. URL: <https://www.france24.com/en/20140903-france-saudi-arabia-weapons-lebanon-hollande-salman> (last accessed: 25.10.2021).

²⁰⁷ Saudi Arabia and France sign deal to provide arms to Lebanon. URL: <https://www.rfi.fr/en/france/20141104-saudi-arabia-and-france-sign-agreement-provide-military-weapons-lebanon> (last accessed: 25.10.2021).

В червні 2015 р. заступник наслідного принца Мохаммед бін Салман зустрічається з президентом Олландом у Парижі. Франція та Саудівська Аравія підписують торгові угоди на суму 12 мільярдів доларів.²⁰⁸ Серед них передбачалася і закупівля 30 патрульних катерів.

У квітні 2018 р. наслідний принц Мохаммед бін Салман був гостем урочистої вечері в Єлисейському палаці під час триденного візиту до Парижа, щоб зустрітися з президентом Еммануелем Макроном та укласти контракти між французькими та саудівськими компаніями на суму 18 мільярдів доларів.

У червні 2020 р. Франція засуджує ракетну та безпілотну атаку на Ер-Ріяд з боку єменського ополчення хуситів.

Розглядаючи економічні показники відносин між державами, то у 2020 р. товарообіг між Францією та Саудівською Аравією складав 4,9 млрд євро²⁰⁹, що на 49% менше, ніж у 2019 р., в основному через падіння імпорту нафти.

У 2020 р. експорт товарів до Саудівської Аравії скоротився на 22% до 2,3 млрд євро. Це зниження було пов'язано головним чином із падінням авіаційних поставок Airbus на 58%, які склали 330 мільйонів євро у 2019 р. проти 786 мільйонів євро у 2018 р. З 2015 р. група Airbus підписала декілька контрактів із саудівськими авіакомпаніями Saudia та її дочірньою компанією Flyadeal, Flynas та Saudi Gulf на поставку понад 200 літаків сімейства A320. Сільськогосподарські та агропродовольчі товари становили 18% або 424 млн. євро продажів у Саудівську Аравію в 2020 р. Експорт механічного, електричного, електронного та ІТ-обладнання зменшився на 51% з 1,1 млрд. євро в 2019 р. до 523 млн. євро в 2020 р.

Імпорт із Саудівської Аравії до Франції у 2020 р. досяг показника 2,6 млрд євро, що на 60% менше, ніж у 2019 р. Це падіння на 4,1 млрд. євро пов'язане з комбінованим ефектом падіння цін на нафту та різкого скорочення

²⁰⁸ France signs €10 billion worth of deals with Saudia Arabia. URL: <https://www.france24.com/en/20151013-france-signs-10-billion-worth-deals-with-saudia-arabia> (last accessed: 25.10.2021).

²⁰⁹ Les échanges commerciaux entre la France et l'Arabie. *Ambassade de France en Arabie Saoudite*. URL: <https://sa.ambafrance.org/Les-echanges-commerciaux-entre-la-France-et-l-Arabie> (last accessed: 25.10.2021).

економічної активності у Франції. Нафта становила 45% імпорту Франції, а нафтопродукти – 50% від загального обсягу закупівель. Однак якщо розглядати в довшій перспективі, то з 2013 р. частка нафтопродуктів у закупівлях Франції із Саудівської Аравії різко зросла з 2% імпорту в 2013 р. до 50% у 2020 р.

Французька та саудівська армії мають давні відносини співпраці у безпековій сфері. Вони були оформлені ще в 1982 р. угодою²¹⁰, яка гарантує та контролює розвиток відносин між нашими двома міністерствами оборони. Таким чином, оборонні відносини між двома країнами будуються на основі військового співробітництва. Це відбувається у формі візитів представників Міністерства збройних сил, організації тренувань, тренувань і регулярних навчань, а також зупинки кораблів ВМС Франції.

У лютому 2021 р. Європейський союз переважною більшістю голосів проголосував за припинення продажу європейського військового обладнання, яке використовується в конфлікті в Ємені,²¹¹ і зажадав притягнення до відповідальності держав-членів, що порушують правила експорту зброї ЄС. Однак 22 з 23 французьких депутатів в Європарламенті, що входять до ліберального політичного блоку «Оновлення Європи», утрималися при голосуванні.

Франція є третім за величиною експортером зброї в Ер-Ріяд,²¹² при цьому на Париж припадає 4% імпорту зброї королівства в період з 2015 по 2019 рік, поступаючись і США (73%), і Великобританії (13%). За той же період Франція стала другим за величиною експортером зброї в ОАЕ.

²¹⁰ French liberal MEPs silent on EU weapons in Yemen. URL: <https://euobserver.com/foreign/150908> (last accessed: 25.10.2021).

²¹¹ UK declines to follow US in suspending Saudi arms sales over Yemen. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2021/feb/08/uk-declines-to-follow-us-in-suspending-saudi-arms-sales-over-yemen> (last accessed: 25.10.2021).

²¹² USA and France dramatically increase major arms exports; Saudi Arabia is largest arms importer. *SIPRI*. URL: <https://www.sipri.org/media/press-release/2020/usa-and-france-dramatically-increase-major-arms-exports-saudi-arabia-largest-arms-importer-says> (last accessed: 25.10.2021).

Розслідування, проведене спостерігачами ЄС в листопаді 2020 р., показало, що французькі компанії навчають Саудівських солдатів,²¹³ незважаючи на побоювання з приводу війни в Ємені. Правозахисні групи, в тому числі Amnesty і Human Rights Watch, закликали французький уряд передати контроль над продажем зброї парламенту країни,²¹⁴ який практично не контролює це питання. Однак від уряду Макрона не надходило ніяких вказівок на будь-яку зміну курсу.

Навчання у Франції стає все більш популярним серед саудівських студентів. Зараз 1400 саудівських студентів навчаються у Франції за стипендіальної програмою короля Абдалли²¹⁵, яка спонсорує відправку 130 000 студентів за кордон. У академічній сфері три університети країни мають французькі кафедри. У сфері охорони здоров'я програма підготовки медичних спеціалістів на основі міжурядової угоди, підписаної в 2011 р., дозволила підготувати сотні лікарів з 2006 р.

В області наукових досліджень підписання в 2016 році угоди про наукове співробітництво між містом Короля Абдулазіза для науки і техніки (KACST, еквівалент Науково-дослідного міністерства та Академії наук разом узятих) і французьким Національним центром наукових досліджень (CNRS) вже призвело до проєктів співпраці на високому рівні. Таким чином, 21-24 листопада 2016 року в Ер-Ріяді відбувся симпозіум за участю близько 40 вчених з двох країн.

Французька мова викладається в трьох школах Саудівської Аравії, що перебувають у віданні Агентства з французької освіти за кордоном (AEFE) в Ер-Ріяді і в Джидді і Хобаре світської місії Франції (MLF). У них навчаються майже 3200 осіб.

²¹³ French companies train Saudi troops to martyr Yemeni civilians: Report. *Pars Today*. URL: https://parstoday.com/en/news/west_asia-i129846-french_companies_train_saudi_troops_to_martyr_yemeni_civilians_report (last accessed: 25.10.2021).

²¹⁴ NGOs urge France to give parliament control over arms sales. URL: <https://www.rfi.fr/en/france/20201116-ngos-demand-france-to-give-parliament-control-over-arms-sales> (last accessed: 25.10.2021).

²¹⁵ Saudi Arabia - Ministry for Europe and Foreign Affairs. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/saudi-arabia/> (last accessed: 25.10.2021).

Відділення «Альянс Франсес» в Саудівській Аравії було створено в жовтні 2010 р. для спостереження за діяльністю трьох французьких мовних центрів в Ер-Ріяді, Джидді і Хобаре. Альянс Франсез був визнаний саудівськими владою в якості культурного центру в 2016 р. і тепер може організовувати культурні заходи, якщо вони не змішані.

Французький також викладається в приватних школах Саудівської Аравії, розташованих в Ер-Ріяді і Джидді. Ці школи можуть пропонувати французьку навчальну програму (французькі дипломи sat у французьких школах в Ер-Ріяді або Джидді) або навчання французької мови як іноземної (DELF або DALF).

В академічній сфері в трьох університетах країни є французькі кафедри.

За даними британського уряду, **Сполучене Королівство Великої Британії і Північної Ірландії** та Королівство Саудівська Аравія вже давно близькі союзники. Витоки цих зв'язків йдуть від часів Першої світової війни, коли Ібн Сауд підписав у 1915 р. Дарінський договір з британським урядом, тим самим визнавши статус британського протекторату²¹⁶. Великобританія була в числі перших держав, які визнали країну в 1926 р. Саудівська Аравія відкрила посольство в Лондоні в 1930 р., яке було другим офіційним закордонним представництвом КСА за кордоном.

Відносини Великобританії з Саудівською Аравією мало змінилися з початку XXI ст. Британська політична еліта єдина в підтримці саудівського правлячого дому, розглядаючи його як силу, що забезпечує регіональну «стабільність», постачальника нафти і одного з головних покупців британської зброї.

Саудівська Аравія є одним з найближчих стратегічних партнерів Великобританії. Найбільш важливим напрямком співпраці є торгівля зброєю. За даними британського Відділу торгівлі та інвестицій за 2018 рік Великобританія поставила Саудівській Аравії зброї більше, ніж будь-який

²¹⁶ Mohammad Zaid Al-Kahtani. THE FOREIGN POLICY OF KING ABDULAZIZ (1927- 1953). URL: http://etheses.whiterose.ac.uk/529/1/uk_bl_ethos_412035.pdf (last accessed: 25.10.2021).

іншій країні. Так, 85 % всього експорту зброї Великобританії припадає на Саудівську Аравію. Окрім того, статистика показує, що обсяги торгівлі зброєю постійно зростають.

Лондон призупинив всі продажі зброї коаліції на чолі з Саудівською Аравією в червні 2019 р. після того, як Апеляційний суд Великобританії постановив, що уряд не зміг оцінити, чи існує ризик того, що зброя може бути використана для порушення міжнародного гуманітарного права в Ємені. Проте угоди відновилися в липні 2020 р., коли міністр міжнародної торгівлі Ліз Трас заявила, що будь-які порушення міжнародного права є «ізолюваними інцидентами». 40% британського експорту озброєнь в період з 2010 по 2019 рр. займала Саудівська Аравія. І відповідно до прогнозів, британська авіаційна програма «Тайфун» більше не буде фінансово життєздатною, якщо саудівці втратять інтерес²¹⁷.

Незважаючи на те, що союзники США на початку 2021 р. припинили продаж зброї очолюваній Саудівською Аравією коаліції, Великобританія - другий за величиною військовий експортер в Саудівську Аравію - відмовилася наслідувати їхній приклад. Великобританія дозволила продаж зброї на суму 1,88 млрд. дол. (включаючи ракети і бомби) в період з липня по вересень 2020 р., згідно з даними, опублікованими Міністерством міжнародної торгівлі²¹⁸.

Іншою галуззю співпраці Великобританії та Королівства Саудівська Аравія є продажі нафти. У 2013 р. уряд Великобританії заявив про те, що він виділить 450 млн. фунтів для участі британських компаній в нафтохімічному проєкті в Саудівській Аравії.²¹⁹ У 2014 р. урядом Великобританії була зроблена заява про бажання також інвестувати в енергетичну і туристичну

²¹⁷ Britain and the US are at odds over Saudi arms sales. *The Times*. URL: <https://www.thetimes.co.uk/article/britain-and-the-us-are-at-odds-over-saudi-arms-sales-tcm2b9vxk> (last accessed: 25.10.2021).

²¹⁸ UK approved \$1.9bn of arms sales to Saudi Arabia since ban lifted. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2021/2/9/uk-approved-1-4bn-of-arms-sales-to-saudi-arabia-post-export-ban> (last accessed: 25.10.2021).

²¹⁹ DEAL ANALYSIS: Sadara. *IJGlobal*. URL: <https://ijglobal.com/articles/125791/deal-analysis-sadara> (last accessed: 25.10.2021).

галузі Саудівської Аравії.²²⁰ У 2018 р. Сполучене Королівство імпортувало з Саудівської Аравії нафти на більше, ніж 900 мільйонів фунтів.

Отже, підсумовуючи, слід зазначити, що Лондон і Ер-Ріяд пов'язують міцні дружні стосунки, засновані на економічному інтересу. Цей фундамент не може зруйнувати навіть серйозний тиск на уряд як з боку опозиції і деяких парламентаріїв, так і неурядових організацій, які заявляють про причетність саудитів до екстремістських ісламських рухів в самій Великобританії.

Європейський континент є важливим вектором зовнішньої політики Королівства Саудівська Аравія. Саме тут мають змогу навчатися студенти Саудівської Аравії та саме тут знаходяться одні з найбільших постачальників зброї для королівства. Тому потенційно відносини з цими державами будуть продовжуватися в тому ж руслі і надалі.

Висновки до розділу 2.

Саме країни глобального вектору зовнішньої політики є основним джерелом прибутків та військової підтримки для Саудівської Аравії.

Найбільшим економічним, стратегічним та політичним партнером серед них є Сполучені Штати Америки. Саме вони найбільше зацікавлені в стабільності регіону та безпечному і безперервному постачанню нафти з регіону, а особливо з Саудівської Аравії. Задля цього в країні присутні декілька військових баз США, а також продаються великі обсяги військової техніки.

Однак у співпраці з Саудівською Аравією зацікавлений також і Китай, який на один рік (2019 р.) зміг посунути з першості найбільших торгових партнерів США. Основою відносин є також економічні відносини, а саме продаж нафти. Також в структурі торгівлі присутня і військова техніка, а саме ті види озброєння, на які накладена заборона урядом США на продаж для Саудівської Аравії, в такий спосіб доповнюючи різноманіття військового

²²⁰ British investments in Saudi Arabia stand at \$15bn. *Al Arabiya English*. URL: <https://english.alarabiya.net/business/economy/2014/02/27/British-investments-in-Saudi-Arabia-stand-at-15bn> (last accessed: 25.10.2021).

арсеналу Саудівської Аравії. В політичному вимірі між країнами досягнуто стратегічного партнерства в 2016 р., однак враховуючи прагматичну політику Китаю наявні протиріччя щодо різних конфліктів не є критичними у відносинах, адже в основі все ж залишається економічна взаємодія держав.

Росія важлива для Саудівської Аравії передусім як основний конкурент з видобування нафти на світовому масштабі. Між країнами найбільш активна взаємодія спостерігається в рамках особистих зустрічей лідерів країн, а також в рамках ОПЕК та інших міжнародних організаціях. Для Росії в свою чергу присутність в регіоні є стратегічно важливою задля протидії США, а також через ідеологічну близькість режимів.

Відносини з Європейськими країнами мають в основі передусім безпековий фактор. 5/10 найбільших постачальників зброї станом на 2017 р. саме з європейського континенту. Також з країнами налагоджено культурне та освітнє співробітництво, яке сприяє взаємодії між країнами і в інших сферах.

РОЗДІЛ 3. УЧАСТЬ КОРОЛІВСТВА САУДІВСЬКА АРАВІЯ В МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

3.1 Саудівська Аравія та міжнародні регіональні організації.

На регіональному рівні Саудівська Аравія є членом Ради співробітництва арабських держав Затоки, Організації ісламського співробітництва та багатьох інших. Членство в цих організаціях дозволяє країні мати більший вплив на порядок денний в регіоні та є інструментом досягнення своїх особистих цілей.

Важливою регіональною організацією для Саудівської Аравії на сучасному етапі є **Рада співробітництва арабських держав Затоки (РСАДЗ)**. Відповідно до свого статуту вона є політичною, економічною, соціальною регіональною організацією. Ця система регіонального співробітництва між арабськими державами Затоки створена для вирішення проблем викликаних оточуючими обставинами. Географічна близькість держав РСАДЗ і схожість їх правил, економічних і соціальних умов були важливими факторами, які допомогли в створенні цього об'єднання.

25 травня 1981 р. в Абу-Дабі главами держав Бахрейну, Оману, Кувейту, Саудівської Аравії, Катару та Об'єднаних Арабських Еміратів був підписаний статут Ради співробітництва арабських держав Затоки (РСАДЗ), який і підтвердив створення організації.²²¹ З моменту свого утворення відповідно до статуту щороку проходять засідання Вищої ради для обговорення координації, інтеграції та взаємозв'язку між державами-членами у всіх областях, включаючи економічні питання, торгівлю, освіту і культуру.

В адміністративному плані РСАДЗ керується через Генеральний секретаріат зі штаб-квартирою в Ер-Ріяді, що допомагає Саудівській Аравії відігравати ключову роль в цій організації.

²²¹ The Charter. URL: <https://www.gcc-sg.org/en-us/AboutGCC/Pages/Primarylaw.aspx> (last accessed: 25.10.2021).

В XX ст. Саудівська Аравія прийняла 4 саміти РСАДЗ. В 1981, 1987, 1993 та 1999 рр. Всі вони проходили в Ер-Ріяді.

В 1980-х рр. були створені спільні військові сили організації під назвою «Щит півострова», які базувалися в місті Хафар ель Батіні (Саудівська Аравія). Кількісно проєкт передбачав формування двох бригад (10 тис. солдат загалом). Основний внесок в фінансування проєкту здійснила Саудівська Аравія разом з Катаром.²²²

В січні 2003 р. було досягнуто домовленостей про Митний союз, яка встановила для всіх держав-членів загальний зовнішній тариф на рівні 5% на весь іноземний імпорт.²²³

В лютому-березні 2003 р. військові формування «щита» були розгорнуті на території Кувейту для захисту країни від можливого нападу Іраку.²²⁴ Однак у військових операціях проти Іраку ці загони так і не взяли участі.

Першим самітом РСАДЗ в XXI ст., який був проведений на території Саудівської Аравії, був двадцять сьомий саміт. Він відбувся в грудні 2006 р.²²⁵ Країни-члени підтримали відкриття прикордонних пунктів між Саудівською Аравією та Оманом.

В березні 2011 р. уряд Бахрейну закликав ввести війська «Щита півострова» в свою країну на фоні антиурядових протестів. Однак лише військові Саудівської Аравії та ОАЕ відкликнулися.²²⁶ В грудні 2011 р. під час тридцять другого саміту було прийнято рішення про створення Фонду розвитку РСАДЗ. Також було засуджено спробу вбивства посла Саудівської Аравії в США та надано підтримку заходам та крокам, які має вжити

²²² Gulf Cooperation Council. GCC. URL: <https://www.globalsecurity.org/military/world/gulf/gcc.htm> (last accessed: 25.10.2021).

²²³ Practical procedures for the establishment of the GCC Customs Union. URL: <https://gcc-sg.org/en-us/CooperationAndAchievements/Achievements/EconomicCooperation/TheCustomsUnion/Pages/Practicalproceduresfortheestab.aspx> (last accessed: 25.10.2021).

²²⁴ Final batch of Peninsula Shield forces arrive. KUNA. URL: <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=1324086&language=en> (last accessed: 25.10.2021).

²²⁵ The Closing Statement of the Twenty Seventh Session. URL: <https://www.gcc-sg.org/en-us/Statements/SupremeCouncil/Pages/-TwentySeventhSession.aspx> (last accessed: 25.10.2021).

²²⁶ Arab League endorses «Peninsula Shield Force» intervention in Bahrain. *Egypt Independent*. URL: <https://www.egyptindependent.com/arab-league-endorses-peninsula-shield-force-intervention-bahrain/> (last accessed: 25.10.2021).

Королівство Саудівська Аравія у цьому відношенні.²²⁷ Саудівською Аравією також запропонувала перетворення РСАДЗ в «Союз країн Затоки» з більш тісною економічною, політичною і військовою координацією. Однак на саміті в Кувейті в грудні 2013 р. пропозиція не була підтримана.²²⁸

В грудні 2015 р. на черговому саміті в Ер-Ріяді було засуджено терористичні атаки, спрямовані на ряд мечетей у Королівстві Саудівська Аравія та Кувейті, у результаті яких було вбито та поранено багато людей. Також було вирішено почати створення єдиного військового командування РСАДЗ²²⁹

В 2019 р. на тридцять дев'ятому саміті РСАДЗ у своєму вступному слові король Саудівської Аравії Салман зазначив, що метою зібрання є створення координаційної ради та прийняття стратегії економічної, розвитку та військової інтеграції. Учасники саміту висловили підтримку саудівським заходам з розслідування справи Хашоггі, незважаючи на зростаючий міжнародний тиск.²³⁰

В січні 2021 р. завершився сорок перший саміт РСАДЗ, котрий відбувся не в столиці Саудівської Аравії, а в місті Аль Ула. Лідери країн Затоки підписали декларацію про «солідарність і стабільність», спрямовані на припинення дипломатичних розбіжностей з Катаром.²³¹ В липні 2021 р. Саудівська Аравія внесла поправки в свої правила імпорту з інших країн Ради співробітництва країн Затоки, щоб виключити товари, вироблені з

²²⁷ GCC summit issues final communique – News. *Khaleej Times*. URL: <https://www.khaleejtimes.com/world/gcc-summit-issues-final-communique> (last accessed: 25.10.2021).

²²⁸ Gulf Union on agenda at annual GCC summit. *Al Arabiya English*. URL: <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2013/12/10/Gulf-Union-on-agenda-at-annual-GCC-summit> (last accessed: 25.10.2021).

²²⁹ Final Communiqué of the 36th Session of the Gulf Cooperation Council Supreme Council. *The Embassy of The Kingdom of Saudi Arabia*. URL: <https://www.saudiembassy.net/statements/final-communique%C3%A9-36th-session-gulf-cooperation-council-supreme-council> (last accessed: 25.10.2021).

²³⁰ GCC summit calls for unity amid hopes of easing Gulf crisis. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2019/12/10/gcc-summit-calls-for-unity-amid-hopes-of-easing-gulf-crisis> (last accessed: 25.10.2021).

²³¹ Transcript: Closing statement of 41st GCC summit. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2021/1/7/closing-statement-of-41st-gulf-cooperation-council> (last accessed: 25.10.2021).

використанням ізраїльських ресурсів.²³² Також відповідно до рішення Міністерства Саудівської Аравії про місцеві правила походження, всі товари або напівфабрикати, вироблені в державах РСАДЗ, повинні супроводжуватися «сертифікатом національного походження РСАДЗ», що підлягає митному оформленню через саудівську митницю.²³³

Тож, Рада співробітництва арабських держав Затоки є важливим елементом в зовнішній політиці Саудівської Аравії через територіальну близькість країн-членів та їх прагнення досягти діалогу у вирішення регіональних проблем.

Також важливою для Саудівської Аравії є **Організація ісламського співробітництва** (ОІС), яка дозволяє вже підтримувати діалог з мусульманськими країнами всього світу.

Організація була створена за рішенням саміту, який відбувся в Рабаті (Марокко) 25 вересня 1969 р. у відповідь на підпал мечеті Аль Акса в Єрусалимі. У 1970 р. в Джидді відбулося перше засідання Ісламської конференції міністрів закордонних справ, на якому було прийнято рішення про створення постійного секретаріату в Джидді (Саудівська Аравія) на чолі з Генеральним секретарем організації.²³⁴ В 1972 р. було прийнято Статут організації.

З 2014 р. Генеральними секретарями організації є представники з Саудівської Аравії.²³⁵

З самого початку Саудівська Аравія розглядала організацію ісламського співробітництва через геополітичну призму. Одночасно вона прагнула затвердити своє лідерство, проявивши ініціативу у визначенні загальних цілей, які організація могла б переслідувати під її керівництвом. Серед загальних

²³² Saudi Arabia amends import rules from Gulf in challenge to UAE. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-saudi-economy-gcc-idUSKCN2EB0PL> (last accessed: 25.10.2021).

²³³ Saudi Arabia: Products manufactured in in GCC States require a GCC Certificate. URL: <https://www.sge.com/en/article/news/20213-c7-saudi-arabia-gcc-certificate> (last accessed: 25.10.2021).

²³⁴ History. URL: https://www.oic-oci.org/page/?p_id=52&p_ref=26&lan=en (last accessed: 25.10.2021).

²³⁵ General Secretariat. URL: https://www.oic-oci.org/page/?p_id=38&p_ref=14&lan=en (last accessed: 25.10.2021).

цілей було визначити механізми протидії загрозі, яку Ізраїль представляв для держав-членів Організації ісламського співробітництва.

Дійсно, покірність більшості держав-членів Організації ісламського співробітництва надала королівству карт-бланш претендувати на керівну роль організації. Інституціоналізована керівна роль, яку Саудівська Аравія визначила для себе в рамках Організації ісламського співробітництва, а також її роль в якості основного вкладника до бюджету організації гарантують, що королівство буде відігравати провідну роль в мусульманському світі. Домінуюча роль Саудівської Аравії в ОІС забезпечила Королівству плацдарм для стратегічного переходу від регіонального лідера до гегемона.

Фінансування є ключовим важелем впливу та охоплення Саудівської Аравії. Економічно слабкі держави піддаються впливу Саудівської Аравії. Вона також перейшла на використання таких засобів, як санкції, загрози і політичний тиск для забезпечення дотримання своїх інтересів.

З моменту свого створення спільна віра в іслам і загальне почуття обурення проти Ізраїлю діяли в якості об'єднуючих сил для організації. За останні п'ять десятиліть обидва ці фактори втратили силу. По-перше, загальна релігія більше не може служити джерелом єдності. Натомість він все частіше стає джерелом напруженості через міжконфесійні розбіжності між членами. Два провідних члени організації Саудівська Аравія та Іран - кожен з них виступає за одну з двох конкуруючих течій в ісламі. По-друге, з кінця 1970-х рр. кілька держав-членів змінили свої позиції, щоб суперечити одному з основоположних імперативів ОІС, тобто єдиному дипломатичному виклику ізраїльській окупації Палестини. В результаті поразок у війнах з Ізраїлем і наступних мирних угод Єгипет і Йорданія почали відходити від своїх початкових позицій щодо Ізраїлю. Подальші тріщини в мусульманській єдності виникають з повідомлень про нерозкриті переговори і співробітництво між Ізраїлем і Саудівською Аравією.

Ер-Ріяд приймав четвертий позачерговий саміт ОІС в Мецці в серпні 2012 р., щоб висунути свою жорстку позицію проти уряду Башара аль Асада в

Сирії.²³⁶ На зустрічі були присутні 15 глав держав, 5 з яких були державами з сунітською більшістю (за винятком Ірану) і найбільшою мірою залежали від саудівського фінансування. Було прийнято рішення призупинити членство Сирії. Тільки тодішній президент Ірану Махмуд Ахмадінежад заперечував проти цього рішення.

Саудівська Аравія ефективно використовувала свій політичний вплив для ізоляції Ірану. Ер-Ріяд вперше зміг сформувати єдиний голос проти Ірану через РСАДЗ і Лігу арабських держав.

Політика Саудівської Аравії була найбільш чітко проілюстрована на тринадцятому саміті ОІС, що відбувся в Стамбулі в квітні 2016 р., де Саудівській Аравії вдалося досягти консенсусу щодо своєї антиіранської політики.²³⁷ Заключне комюніке саміту ОВК містить чотири пункти, в яких критикується зовнішня політика Ірану щодо тероризму і заворушень на Близькому Сході.

Вплив Саудівської Аравії на членів ОІС також зріс завдяки створенню Ісламської військової коаліції по боротьбі з тероризмом в грудні 2015 р.²³⁸ Всі держави-члени також є членами ОІС, які в даний час входять в очолювану Саудівською Аравією організацію безпеки під егідою боротьби з тероризмом. Це допомогло Ер-Ріяду зміцнити свої позиції по відношенню до багатьох мусульманських держав, залучаючи їх до сфери свого впливу і просуваючи своє визначення тероризму. Не дивно, що Іран і його союзники розглядаються як ключові спонсори або виконавці тероризму в регіоні. Ця паралельна структура, завдяки дублюванню членства, допомогла підвищити вагу Ер-Ріяду в обговореннях ОІС.

Хоча ОІС покликана бути представницьким органом всієї мусульманської громади, сунітські країни домінують у багатьох його

²³⁶ Organization of Islamic Cooperation suspends Syria. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-syria-crisis-islamic-summit-idUSBRE87E19F20120816> (last accessed: 25.10.2021).

²³⁷ Muslim nations accuse Iran of supporting terrorism: summit communique. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-turkey-summit-idUSKCN0XC1LQ> (last accessed: 25.10.2021).

²³⁸ IMAFT. Muslim nations take charge of their own security. *Majalla*. URL: <https://eng.majalla.com/2017/01/article55252744/imaft-muslim-nations-take-charge-of-their-own-security> (last accessed: 25.10.2021).

інститутах. Жодна з шести філій не базується в країні з шиїтською більшістю. аналогічним чином, 24 дочірніх і спеціалізованих установи ОІС базуються в Саудівській Аравії, Туреччині, Малайзії, Пакистані, Єгипті, Йорданії та Судані. Ця особливість відволікає від заявленої вимоги представляти світове мусульманське співтовариство і підкреслює інституційну упередженість та роль в ній Саудівської Аравії.

З моменту створення ОІС Саудівська Аравія змогла мати значний вплив на мусульманський світ, а також використовує її для протидії викликам свого домінування. Завдяки структурній структурі ОІС та її залежності від саудівського фінансування королівство може здійснювати контроль над організацією та здійснювати значний гегемоністський вплив. Поява Ісламської військової коаліції по боротьбі з тероризмом ще більше посилила вплив Саудівської Аравії на багатьох членів ОІС, втягнувши їх в організацію безпеки і додавши ще один рівень залежності від Ер-Ріада.

Підсумовуючи, Саудівська Аравія все ж домоглася домінування в регіоні через регіональні організації як в межах Затоки, так і в межах арабського світу.

3.2 Участь Саудівської Аравії в міжнародних організаціях глобального рівня.

Саудівська Аравія бере участь у ряді глобальних міжнародних організацій, включаючи Організацію Об'єднаних Націй, Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Всесвітню торговельну організацію та ін.

Саудівська Аравія вступила в **Організацію Об'єднаних Націй** в якості члена-засновника 26 червня 1945 р. Король Фейсал підписав Хартію в якості члена-засновника на церемонії, що відбулася в Сан-Франциско.

В даний час з Саудівською Аравією працює 21 установа ООН, включаючи регіональні відділення. Установи ООН планують і працюють разом в рамках системи розвитку ООН, очолюваної Координатором-резидентом, для забезпечення досягнення відчутних результатів на підтримку

концепції «Saudi Vision 2030», національної програми перетворень, а також 17 Цілей сталого розвитку, прийнятих в 2015 р.

Партнерство між ООН і Королівством Саудівська Аравія викладено в п'ятирічній угоді «Загальні стратегічні рамки Організації Об'єднаних Націй» на 2017-2021 рр.²³⁹ Було визначено чотири пріоритетні області для своєї підтримки на основі всеосяжного загального аналізу країни: справедливий і сталий економічний розвиток, ефективне та справедливе надання соціальних послуг та освіти для покращення якості життя, справедливий, підзвітний, ефективний та ефективний державний сектор та стале управління природними та культурними ресурсами, використання їх та збереження.

Представники Саудівської Аравії також долучаються до роботи Генасамблеї ООН. В жовтні 2015 р. на засіданні Генеральної Асамблеї ООН Міністр закордонних справ Саудівської Аравії у своїй промові висловив глибоку стурбованість тим, що міжнародне співтовариство не змогло врятувати сирійців від гуманітарної кризи.²⁴⁰ Він також засудив грубі порушення Ізраїлем міжнародного права. Також повідомив, що Саудівська Аравія здійснила втручання в Ємен саме на прохання законного уряду та це було «останнім варіантом» вирішення ситуації. Крім того був наданий позитивний відгук на підписання Ядерної угоди з Іраном.

В травні 2017 р. була опублікована доповідь спеціального доповідача ООН з прав людини, де Саудівська Аравія була звинувачена у обмеженні свободи слова та неналежного розслідування своєї кампанії бомбардувань в Ємені.²⁴¹ А вже в жовтні 2017 р. коаліція на чолі з Саудівською Аравією потрапила до «списку ганьби» ООН за вбивство сотень дітей в Ємені у 2016

²³⁹ United Nations Common Country Strategic Framework. *United Nations in Saudi Arabia*. URL: <https://saudiarabia.un.org/en/28886-united-nations-common-country-strategic-framework> (last accessed: 25.10.2021).

²⁴⁰ Saudi Arabia, in UN speech, deplores world's inability to end bloodshed in Syria. *UN News*. URL: <https://news.un.org/en/story/2015/10/511242-saudi-arabia-un-speech-deplores-worlds-inability-end-bloodshed-syria> (last accessed: 25.10.2021).

²⁴¹ UN accuses Saudi Arabia of using terror laws to suppress free speech. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2017/may/04/un-accuses-saudi-arabia-of-using-terror-laws-to-suppress-free-speech> (last accessed: 25.10.2021).

р.²⁴² В жовтні 2018 р. Комітет ООН з прав людини вчергове закликав Саудівську Аравію «покласти край авіаударам» проти Ємену на тлі повідомлень про те, що вони призвели до загибелі щонайменше 1248 дітей.²⁴³

В жовтні 2018 р. Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш заявив, що він «глибокий стурбований» повідомленням про підтвердження смерті саудівського журналіста Джамалю Хашоггі.²⁴⁴

У вересні 2021 р. король Саудівської Аравії Салман бін Абдулазіз Аль-Сауд заявив на Генеральній асамблеї ООН, що сприяння миру є головним пріоритетом його королівства в міжнародних справах. Також Саудівська Аравія залишиться головним міжнародним донором незважаючи на економічні проблеми країни.²⁴⁵

Саудівська Аравія і **Світовий банк** співпрацюють з 1974 р., коли королівство підписало угоду про програму технічного співробітництва, що передбачає створення офісу Світового банку в Ер-Ріяді.²⁴⁶ Головна штаб-квартира організації знаходиться у Вашингтоні.

Світовий банк надає країні технічні експертні знання та глобальні знання для підтримки розвитку країни. Консультативна програма узгоджується і підтримує реалізацію «Saudi Vision 2030» і Національну програму перетворень. Програма Світового банку охоплює різні сектори, включаючи: поліпшення інвестиційного клімату, освіту, охорону здоров'я, ринки праці, транспорт, енергетику, міське планування, економічне управління і планування, управління державними фінансами, діловий клімат та ін.

Саудівська Аравія є цінним і активним партнером групи Світового банку. Завдяки своїм внескам в окремі фонди він зміцнює свій статус

²⁴² War in Yemen: UN blacklists Saudi-led coalition for killing children. DW. URL: <https://www.dw.com/en/war-in-yemen-un-blacklists-saudi-led-coalition-for-killing-children/a-40827411> (last accessed: 25.10.2021).

²⁴³ Saudi Arabia must halt air strikes in Yemen, says UN panel. UN News. URL: <https://news.un.org/en/story/2018/10/1022852> (last accessed: 25.10.2021).

²⁴⁴ UN chief 'deeply troubled' by Saudi confirmation of Jamal Khashoggi's death. UN News. URL: <https://news.un.org/en/story/2018/10/1023722> (last accessed: 25.10.2021).

²⁴⁵ King of Saudi Arabia says peace is top priority for his country. UN News. URL: <https://news.un.org/en/story/2021/09/1100762> (last accessed: 25.10.2021).

²⁴⁶ Saudi Arabia Country Program. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/gcc/brief/saudi-arabia-country-program> (last accessed: 25.10.2021).

ключового партнера в зусиллях по викоріненню бідності і підвищенню загального добробуту. Саудівська Аравія має одне з найбільших право голосу, яке наприклад в структурі Світового банку як МБРР склада 2,67% станом на 2021 р.²⁴⁷

У 2019 р. Королівство зобов'язалося внести внесок у розмірі 400 мільйонів доларів у бюджет Міжнародної асоціації розвитку.²⁴⁸

Щороку інституція моніторить основні економічні показники країни та публікує на своєму сайті.²⁴⁹

Саудівська Аравія, найбільший у світі експортер нафти і одна з 20 найбільших економік світу, приєдналася до **Світової організації торгівлі** в листопаді 2005 р. і стала 149 її членом після 12 років напружених переговорів і багатосторонніх торгових угод.²⁵⁰ В грудні 2007 р. країна отримала статус спостерігача в Угоді про державні закупівлі. Однак королівство не вжило жодних кроків для початку переговорів про членство в Угоді про державні закупівлі. Вона також не вказала, що планує зробити це найближчим часом. Станом на 2020 р. вона була єдиною країною-спостерігачем, яка ще не почала переговори про це.²⁵¹

В червні 2016 р. Саудівська Аравія стала другим членом СОТ з арабського регіону, який ратифікував нову угоду про спрощення торгівлі. Це перша зміна, додана до угод про багатосторонні торгові системи за 18 років з моменту створення Світової організації торгівлі. В липні 2016 р. Саудівська

²⁴⁷ INTERNATIONAL BANK FOR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT SUBSCRIPTIONS AND VOTING POWER OF MEMBER COUNTRIES. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/a16374a6cee037e274c5e932bf9f88c6-0330032021/original/IBRDCountryVotingTable.pdf> (last accessed: 25.10.2021).

²⁴⁸ Saudi Arabia Country Program. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/gcc/brief/saudi-arabia-country-program> (last accessed: 25.10.2021).

²⁴⁹ Saudi Arabia | Data. URL: <https://data.worldbank.org/country/saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021).

²⁵⁰ PROTOCOL OF ACCESSION OF THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA. URL: <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=q:/WT/LET/503.pdf&Open=True> (last accessed: 25.10.2021).

²⁵¹ Saudi Arabia: Unfulfilled Promise to Join WTO Procurement Pact | Perspectives on Trade. URL: <https://trade.djaghe.com/?p=6912> (last accessed: 25.10.2021).

Аравія приєдналася до Протоколу про внесення поправок щодо включення в Угоду СОТ.²⁵²

У жовтні 2018 р. Катар розпочав суперечку, звинувативши Саудівську Аравію в блокуванні катарської телерадіокомпанії beIN та у неприйнятті належних заходів проти піратства вмісту beIN з боку «beoutQ». В червні 2020 р. СОТ опублікувала доповідь, в якій стверджується, що дії Саудівської Аравії проти Катару виправдані для захисту своїх інтересів безпеки відповідно до правил СОТ.²⁵³ Група визнала, що королівство прагне захистити своїх громадян, установи та землі. Вона також встановила, що всеосяжні заходи Саудівської Аравії були прийняті під час надзвичайної ситуації в міжнародних відносинах. Група відхилила п'ять з шести тверджень Катару.

Висновки до розділу 3.

Важливим елементом зовнішньої політики Саудівської Аравії є взаємодія з міжнародними організаціями. Передусім це організації регіонального рівня як Рада співробітництва Арабських держав Затоки та Організація ісламського співробітництва, в яких Саудівська Аравія досягла домінуючого положення. На регулярних самітах КСА має можливість обговорювати питання порядку денного регіону, а також впливати на рішення щодо них. Членство в ОІС допомагає Саудівській Аравії охопити не тільки найближчих сусідів, а і підтримувати діалог з усім мусульманським світом.

Глобальний рівень представлений членством в таких організаціях як ООН, яка допомагає КСА бути присутньою на міжнародних дискусіях щодо своєї діяльності, а також піднімати нові питання на зустрічах світових лідерів. Одним із основних є Генеральна Асамблея ООН, де можна висловити свою позицію для всіх присутніх країн-членів. Через такі інституції Саудівська Аравія також і зазнає критики за деякі свої дії, однак завжди може надати свлю

²⁵² WTO | Trade topics - Trade facilitation - Background. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/tradfa_e/tradfa_agreeacc_e.htm (last accessed: 25.10.2021).

²⁵³ WTO rules that Saudi Arabia's actions against Qatar justified: SPA. *Al Arabiya English*. URL: <https://english.alarabiya.net/News/gulf/2020/06/16/WTO-rules-that-Saudi-Arabia-s-actions-against-Qatar-justified-SPA> (last accessed: 25.10.2021).

відповідь. Щодо Світового банку та СОТ, то участь в них надає доступ КСА до світового ринку, а також регулює її діяльність там. На їх платформі також і вирішуються суперечки, як було із блокуванням катарської телерадіокомпанії beIN.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши результати дослідження, можна зазначити що основними векторами зовнішньої політики КСА є регіональний та глобальний вектори, а також участь у міжнародних організаціях різного рівня.

Завдання наукового дослідження, які були поставлені на початку були в повній мірі виконані. Було виявлено, що на регіональному рівні найбільш важливими для Саудівської Аравії є країни Затоки. Передусім, ключовою державою регіону для Саудівської Аравії є Об'єднані Арабські Емірати, які є її союзником, не зважаючи на наявність суперечностей щодо окремих питань зовнішньої політики. Так як важливими для Саудівської Аравії є і підтримка безпеки та стабільності в регіоні, то вона намагається досягти діалогу з такими державами як Катар та Іран, з якими свого часу було розірвано дипломатичні відносини. На час розриву було припинено торгівлю з цими державами. Якщо ж розглядати країни Африки, то Саудівська Аравія допомогою них вирішити продовольчу проблему пов'язану з відсутністю придатних земель на своїй території. Також через релігійні інструменти та побудову військових баз в Республіці Джибуті. КСА намагається створити «пояс безпеки» в якому всі сусідні держави були б її союзниками або хоча б не становили їй загрози.

Відносини Саудівської Аравії зі США можна вважати відносинами найвищого рівня в порівнянні відносинами КСА з іншими державами, особливо на глобальному рівні. Почавши співпрацю ще з середини ХХ століття, в ХХІ столітті відносини вийшли на новий рівень. І хоча між країнами не було підписано угод про взаємну оборону, зацікавленість США в безпеці і стабільності цього регіону не можна переоцінити. Основою відносин є економічне партнерство, яке сягає 38,7 млрд. дол. на 2019 р., а основним товаром торгівлі є нафта. Також Саудівська Аравія є найбільшим покупцем військової техніки США, а також ділиться з нею розвід.інформацією. На її території знаходиться декілька військових баз США, що допомагає останній оперативно реагувати на події регіону та не допускати зупинки постачання нафти або зупинку роботи нафтопереробних заводів.

Відносини з Китаєм на сучасному етапі фокусуються в економічній площині. Як і США, Китай зацікавлений в купівлі нафти в Саудівської Аравії для своїх постійно зростаючих потреб. Також КНР інвестує в Саудівську Аравію для реалізації різноманітних проєктів, в тому числі і в рамках своєї програми «Один пояс, один шлях». Кожний візит лідерів цих країн супроводжувався підписанням нових угод та продовженням існуючих, що підтверджує взаємну зацікавленість сторін у співпраці. Також в торгівлі присутній і безпековий фактор. Відносини між державами досягли піку в 2016 р. з підписання угоди про стратегічне партнерство і мають позитивну динаміку на майбутнє.

Відносини Росії та Саудівської Аравії можна розглядати як відносини конкурентів на світовому ринку нафти. Важливими у цих двосторонніх відносинах є візити лідерів держав. Результатами таких зустрічей є підписання важливих угод про співпрацю між країнами та інвестування в економіки один одного, тощо. Однак станом на зараз відносини можна вважати все ж більш прохолодними через енергетичні суперечності між країнами в 2020 р., а також відсутність можливості Росії протистояти важливому союзнику КСА – Сполученим Штатам Америки.

Держави європейського континенту відіграють важливу роль у зовнішній політиці Саудівської Аравії. Саме вони є основними постачальниками зброї в країну після США. Крім того наявні культурні та освітні обміни, а також частина студентів Саудівської Аравії обирає європейські заклади освіти для здобуття вищої освіти.

Основними міжнародними регіональними організаціями, членами яких є Саудівська Аравія та які є для неї найбільш важливими є Рада співробітництва арабських держав Затоки та Організація ісламського співробітництва. В обох організаціях Саудівська Аравія домоглася отримати домінування над організаціями. Також розроблювався і безпековий вимір цих організацій, однак на мою думку ці спроби не можна вважати вдалими через

невисоку ефективність та відсутність загальної згоди щодо використання таких угруповань в тому чи іншому конфлікті.

Участь в глобальних міжнародних організаціях допомагає Саудівській Аравії бути присутньою при вирішенні питань, котрі стосуються її інтересів, а також виносити на їх порядок денний свої питання. Передусім такою організацією є ООН та її структури. Співпраця зі Світовим банком та Світовою організацією торгівлі допомагає налагоджувати торгівлю з різними країнами відповідно до всесвітньо прийнятих правил та процедур, а також бути присутніми на світовому економічному ринку.

Мета дослідження була досягнута, адже було проаналізовано особливості зовнішньої політики Королівства Саудівська Аравія на сучасному етапі в США та виокремлено основні її вектори.

Подальшими перспективами дослідження є більш детальне вивчення окремих елементів кожного вектору зовнішньої політики Саудівської Аравії в окремих більш масштабних та детальних дослідженнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Джерела:

1. Agreement on the delimitation of boundaries (with exchange of letters and map). Signed at Jeddah, Saudi Arabia, on 21 August 1974. URL: <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%201733/i-30250.pdf> (last accessed: 25.10.2021)
2. Data. *Chatham House*. URL: <https://resourcetrade.earth/?year=2018&exporter=682&importer=156&units=value&autozoom=1> (last accessed: 25.10.2021)
3. Data. *Chatham House*. URL: <https://resourcetrade.earth/?year=2000&exporter=682&importer=156&category=32&units=value&autozoom=1> (last accessed: 25.10.2021)
4. Data. *Chatham House*. URL: <https://resourcetrade.earth/?year=2010&exporter=682&importer=156&category=32&units=value&autozoom=1> (last accessed: 25.10.2021)
5. Foreign Direct Investment in the United States: Position by Detailed Country, 2020. URL: <https://apps.bea.gov/international/xls/fdius-current/fdius-detailed-country-2020.xlsx> (last accessed: 25.10.2021)
6. Full text of Saudi Arabia's Vision 2030. URL: <https://english.alarabiya.net/features/2016/04/26/Full-text-of-Saudi-Arabia-s-Vision-2030> (last accessed: 25.10.2021)
7. Joint Statement by President Bush and Saudi Crown Prince Abdullah. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2005/04/20050425-8.html> (last accessed: 25.10.2021)
8. Kingdom of Saudi Arabia's Statement on the United States Withdrawal from the *Ministry of Foreign Affairs*. URL: <https://www.mofa.gov.sa/sites/mofaen/ServicesAndInformation/news/Min>

- istryNews/Pages/ArticleID2018591057609.aspx (last accessed: 25.10.2021)
9. Oil imports and exports. *U.S. Energy Information Administration*. URL: <https://www.eia.gov/energyexplained/oil-and-petroleum-products/imports-and-exports.php> (last accessed: 25.10.2021)
 10. President Bush Meets with Crown Prince of Saudi Arabia. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/04/20020425-4.html> (last accessed: 25.10.2021)
 11. Qatar Product Exports and Imports to Saudi Arabia 2016. *WITS Data*. URL: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/QAT/Year/2016/TradeFlow/EXPIMP/Partner/SAU/Product/all-groups> (last accessed: 25.10.2021)
 12. Report for Selected Countries and Subjects. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2021/October/weo-report?c=512,914,612,171,614,311,213,911,314,193,122,912,313,419,513,316,913,124,339,638,514,218,963,616,223,516,918,748,618,624,522,622,156,626,628,228,924,233,632,636,634,238,662,960,423,935,128,611,321,243,248,469,253,642,643,939,734,644,819,172,132,646,648,915,134,652,174,328,258,656,654,336,263,268,532,944,176,534,536,429,433,178,436,136,343,158,439,916,664,826,542,967,443,917,544,941,446,666,668,672,946,137,546,674,676,548,556,678,181,867,682,684,273,868,921,948,943,686,688,518,728,836,558,138,196,278,692,694,962,142,449,564,565,283,853,288,293,566,964,182,359,453,968,922,714,862,135,716,456,722,942,718,724,576,936,961,813,726,199,733,184,524,361,362,364,732,366,144,146,463,528,923,738,578,537,742,866,369,744,186,925,869,746,926,466,112,111,298,927,846,299,582,487,474,754,698,&s=NGDPRPC,NGDPRP,PPPC,&sy=2019&ey=2021&ssm=0&scsm=1&scc=0&ssd=1&ssc=0&sic=0&sort=country&ds=.&br=0> (last accessed: 25.10.2021)

13. Saudi Arabia - Trade Agreements. URL: <https://www.trade.gov/knowledge-product/saudi-arabia-trade-agreements> (last accessed: 25.10.2021)
14. Saudi Arabia | Data. URL: <https://data.worldbank.org/country/saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021)
15. Saudi Arabia trade balance, exports, imports by country 2018. *WITS Data*. URL: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/SAU/Year/2018/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-country> (last accessed: 25.10.2021)
16. Saudi Arabia trade balance, exports, imports by country 2019. *WITS Data*. URL: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/SAU/Year/LTST/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-country> (last accessed: 25.10.2021)
17. Saudi Arabia trade balance, exports, imports by country 2019. *WITS Data*. URL: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/SAU/Year/LTST/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-country> (last accessed: 25.10.2021)
18. Saudi Arabia Trade. *WITS Data*. URL: <https://wits.worldbank.org/CountrySnapshot/en/SAU> (last accessed: 21.11.2021)
19. Two Men Charged in Alleged Plot to Assassinate Saudi Arabian Ambassador to the United States. *Department of Justice*. URL: <https://www.justice.gov/opa/pr/two-men-charged-alleged-plot-assassinate-saudi-arabian-ambassador-united-states> (last accessed: 25.10.2021)
20. U.S.-Saudi Arabia Memorandum of Understanding on Nuclear Energy Cooperation. URL: <https://2001-2009.state.gov/r/pa/prs/ps/2008/may/104961.htm> (last accessed: 25.10.2021)
21. United States Transfers Three Guantanamo Detainees to the Kingdom of Saudi Arabia. *Department of Justice*. URL:

<https://www.justice.gov/opa/pr/united-states-transfers-three-guantanamo-detainees-kingdom-saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021)

Література:

1. A history of Saudi-French relations. *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/1704046/saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021)
2. Al Jazeera No Longer Nips at Saudis. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2008/01/04/world/middleeast/04jazeera.html?pagewanted=all> (last accessed: 25.10.2021)
3. An Arms Deal Is Aimed at Saudis' Iran Worries. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2015/09/04/us/politics/iran-deal-will-top-agenda-when-saudi-king-visits-white-house.html?ref=middleeast> (last accessed: 25.10.2021)
4. Arab League endorses «Peninsula Shield Force» intervention in Bahrain. *Egypt Independent*. URL: <https://www.egyptindependent.com/arab-league-endorses-peninsula-shield-force-intervention-bahrain/> (last accessed: 25.10.2021)
5. Back to Realism for the Promise of an Enduring U.S.-Saudi Relationship. URL: https://www.academia.edu/9333740/Back_to_Realism_for_the_Promise_of_an_Enduring_U_S_Saudi_Relationship (last accessed: 20.10.2021)
6. Biden administration freezes US arms sales to Saudi Arabia and UAE. *Middle East Eye*. URL: <https://www.middleeasteye.net/news/us-biden-freeze-arms-sales-saudi-arabia-uae> (last accessed: 25.10.2021)
7. Biden Won't Penalize Saudi Crown Prince Over Khashoggi's Killing, Fearing Relations Breach. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2021/02/26/us/politics/biden-mbs-khashoggi.html> (last accessed: 25.10.2021)
8. Britain and the US are at odds over Saudi arms sales. *The Times*. URL: <https://www.thetimes.co.uk/article/britain-and-the-us-are-at-odds-over-saudi-arms-sales-tcm2b9vxk> (last accessed: 25.10.2021)

9. British investments in Saudi Arabia stand at \$15bn. *Al Arabiya English*. URL: <https://english.alarabiya.net/business/economy/2014/02/27/British-investments-in-Saudi-Arabia-stand-at-15bn> (last accessed: 25.10.2021)
10. Bush says committed to Saudi arms deal. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-bush-mideast-idUSN1335797520080114> (last accessed: 25.10.2021)
11. Chart: Who Exports Arms to Saudi Arabia?. *Statista*. URL: <https://lb-aps-frontend.statista.com/chart/15863/who-exports-arms-to-saudi-arabia/> (last accessed: 25.10.2021)
12. China and Saudi Arabia Forge Closer Ties. *WSJ*. URL: <https://www.wsj.com/articles/china-and-saudi-arabia-forge-closer-ties-1473055925> (last accessed: 25.10.2021)
13. China and Saudi Arabia. URL: <https://www.fmprc.gov.cn/ce/cgjed/eng/zsgx/t172060.htm> (last accessed: 25.10.2021)
14. China Global Investment Tracker. *American Enterprise Institute*. URL: <https://www.aei.org/china-global-investment-tracker/> (last accessed: 25.10.2021)
15. China's Mar crude imports from top supplier Saudi Arabia down 1.6% on year. *SP Global Platts*. URL: <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/042720-china-data-mar-crude-imports-from-top-supplier-saudi-arabia-down-16-on-year> (last accessed: 25.10.2021)
16. China, Saudi Arabia agree to build HTR. *World Nuclear News*. URL: <https://www.world-nuclear-news.org/NN-China-Saudi-Arabia-agree-to-build-HTR-2001164.html> (last accessed: 25.10.2021)
17. China, Saudi Arabia forge closer relationship. URL: https://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2006-01/24/content_515060.htm (last accessed: 25.10.2021)
18. China, Saudi Arabia launch joint naval exercise -media. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/china-saudi-military/china-saudi-arabia-launch-joint-naval-exercise-media-idUSL3N28010M> (last accessed: 25.10.2021)

19. China`s Hu Is Welcomed in Saudi Arabia. *Los Angeles Times*. URL: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2006-apr-24-fg-saudis24-story.html> (last accessed: 25.10.2021)
20. China`s Relations with Arabia and the Gulf 1949-1999 - Mohamed Mousa Mohamed Ali Bin Huwaidin. *Google Книги*. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=S8ORAgAAQBAJ&pg=PA228#v=onepage&q&f=false> (last accessed: 25.10.2021)
21. China`s President Xi visits Saudi Arabia to improve ties. *BBC News*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-35351391> (last accessed: 25.10.2021)
22. China-Saudi strategic friendship deepens. URL: http://www.chinadaily.com.cn/china/2009-02/10/content_7460388.htm (last accessed: 25.10.2021)
23. Chinese drone factory in Saudi Arabia first in Middle East. *South China Morning Post*. URL: <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/2081869/chinese-drone-factory-saudi-arabia-first-middle-east> (last accessed: 25.10.2021)
24. Chinese president meets Saudi crown prince. *Xinhua*. URL: http://www.xinhuanet.com/english/2019-02/22/c_137843268.htm (last accessed: 25.10.2021)
25. Chinese president meets Saudi crown prince. *Xinhua*. URL: http://www.xinhuanet.com/english/2019-02/22/c_137843268.htm (last accessed: 25.10.2021)
26. Closer Ties: China And Saudi Arabia Sign \$70 Billion in New Deals. *The Diplomat*. URL: <https://thediplomat.com/2017/08/closer-ties-china-and-saudi-arabia-sign-70-billion-in-new-deals/> (last accessed: 25.10.2021)
27. CNN Politics in Twitter. URL: <https://twitter.com/CNNPolitics/status/994271509307953159> (last accessed: 25.10.2021)

28. CNNC and Saudi Arabia sign cooperation deals on nuclear energy. *Chinadaily.com.cn*. URL: http://www.chinadaily.com.cn/business/2017-08/28/content_31237282.htm (last accessed: 25.10.2021)
29. Coronavirus: Saudi signs \$265 million China deal to expand Kingdom's testing capacity. *Al Arabiya English*. URL: <https://english.alarabiya.net/coronavirus/2020/04/26/Coronavirus-Saudi-signs-265-million-China-deal-to-expand-Kingdom-s-testing-capacity> (last accessed: 25.10.2021)
30. De facto UAE leader visits Saudi crown prince amid tensions. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/middle-east/de-facto-uae-leader-arrives-saudi-arabia-amid-tensions-2021-07-19/> (last accessed: 25.10.2021)
31. DEAL ANALYSIS: Sadara. *IJGlobal*. URL: <https://ijglobal.com/articles/125791/deal-analysis-sadara> (last accessed: 25.10.2021)
32. Deputy Prime Minister and Minister of Foreign Affairs Receives Copy of Credentials of Saudi Ambassador. URL: <https://www.mofa.gov.qa/en/all-mofa-news/details/1442/11/11/deputy-prime-minister-and-minister-of-foreign-affairs-receives-copy-of-credentials-of-saudi-ambassador> (last accessed: 25.10.2021)
33. Deputy Prime Minister and Minister of Foreign Affairs: We Are Ready to Provide Support to Reach Agreement between Afghan Parties. URL: <https://mofa.gov.qa/en/all-mofa-news/details/1443/02/17/deputy-prime-minister-and-minister-of-foreign-affairs-we-are-ready-to-provide-support-to-reach-agreement-between-afghan-parties> (last accessed: 25.10.2021)
34. Disagreement between UAE, Saudi Arabia puts OPEC at impasse. *France24*. URL: <https://www.france24.com/en/business/20210705-disagreement-between-uae-saudi-arabia-puts-opec-at-impasse> (last accessed: 25.10.2021)
35. Djibouti, Saudi Arabia finalise military base deal. *Middle East Monitor*. URL: <https://www.middleeastmonitor.com/20170119-djibouti-saudi-arabia-finalise-military-base-deal/> (last accessed: 25.10.2021)

36. Doha-Riyadh diplomatic ties restored as Qatar appoints first ambassador to Saudi Arabia. *Doha News*. URL: <https://www.dohanews.co/doha-riyadh-diplomatic-ties-restored-as-qatar-appoints-first-ambassador-to-saudi-arabia/> (last accessed: 25.10.2021)

37. Exclusive: CIA Helped Saudis in Secret Chinese Missile Deal. URL: <https://www.newsweek.com/exclusive-cia-helped-saudis-chinese-missile-deal-227283> (last accessed: 25.10.2021)

38. Exclusive: Saudi makes \$1 billion bid for partnership with South Africa defense group Denel. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-saudi-safrica-arms-exclusive-idUSKCN1ND14Q> (last accessed: 25.10.2021)

39. Fact Sheet: Strengthening Diplomatic Ties with Saudi Arabia. URL: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2008/05/20080516-1.html> (last accessed: 25.10.2021)

40. Final batch of Peninsula Shield forces arrive. *KUNA*. URL: <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=1324086&language=en> (last accessed: 25.10.2021)

41. Final Communiqué of the 36th Session of the Gulf Cooperation Council Supreme Council. *The Embassy of The Kingdom of Saudi Arabia*. URL: <https://www.saudiembassy.net/statements/final-communic%C3%A9-36th-session-gulf-cooperation-council-supreme-council> (last accessed: 25.10.2021)

42. France and Saudi Arabia edge closer to massive arms deal for Lebanon. URL: <https://www.france24.com/en/20140903-france-saudi-arabia-weapons-lebanon-hollande-salman> (last accessed: 25.10.2021)

43. France signs €10 billion worth of deals with Saudi Arabia. URL: <https://www.france24.com/en/20151013-france-signs-10-billion-worth-deals-with-saudia-arabia> (last accessed: 25.10.2021)

44. France/Saudi Arabia: Sarkozy Should Raise Human Rights Issues in Saudi Arabia. *Human Rights Watch*. URL: <https://www.hrw.org/news/2008/01/10/france/saudi-arabia-sarkozy-should-raise-human-rights-issues-saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021)

45. French companies train Saudi troops to martyr Yemeni civilians: Report. *Pars Today*. URL: https://parstoday.com/en/news/west_asia-i129846-french_companies_train_saudi_troops_to_martyr_yemeni_civilians_report (last accessed: 25.10.2021)

46. French liberal MEPs silent on EU weapons in Yemen. URL: <https://euobserver.com/foreign/150908> (last accessed: 25.10.2021)

47. GCC summit calls for unity amid hopes of easing Gulf crisis. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2019/12/10/gcc-summit-calls-for-unity-amid-hopes-of-easing-gulf-crisis> (last accessed: 25.10.2021)

48. GCC summit issues final communique – News. *Khaleej Times*. URL: <https://www.khaleejtimes.com/world/gcc-summit-issues-final-communique> (last accessed: 25.10.2021)

49. General Secretariat. URL: https://www.oic-oci.org/page/?p_id=38&p_ref=14&lan=en (last accessed: 25.10.2021)

50. Germany extends arms export ban on Saudi Arabia. URL: <https://www.aa.com.tr/en/europe/germany-extends-arms-export-ban-on-saudi-arabia/2072316> (last accessed: 25.10.2021)

51. Gulf Cooperation Council. GCC. URL: <https://www.globalsecurity.org/military/world/gulf/gcc.htm> (last accessed: 25.10.2021)

52. Gulf Union on agenda at annual GCC summit. *Al Arabiya English*. URL: <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2013/12/10/Gulf-Union-on-agenda-at-annual-GCC-summit> (last accessed: 25.10.2021)

53. Hezbollah and Israel maintain tense peace 15 years after war. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/15/hezbollah-and-israel-maintain-tense-peace-15-years-after-war> (last accessed: 25.10.2021)

54. History. URL: https://www.oic-oci.org/page/?p_id=52&p_ref=26&lan=en (last accessed: 25.10.2021)

55. Hollande holds talks in Saudi Arabia on Iran and Syria. URL: <https://www.france24.com/en/20121104-france-hollande-saudi-arabia-first-visit-discuss-iran-nuclear-programme-syria-crisis-diplomacy> (last accessed: 25.10.2021)

56. Hollande in Saudi Arabia for talks on Mideast crises, trade ties. URL: <https://www.france24.com/en/20131229-hollande-saudi-arabia-talks-mideast-crisis-trade-ties> (last accessed: 25.10.2021)

57. How far does Saudi Arabia's influence go? Look at Nigeria. *The Washington Post*. URL: <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2016/10/31/how-far-does-saudi-arabias-influence-go-look-at-nigeria/> (last accessed: 25.10.2021)

58. Hu Jintao Concludes His Visit to Saudi Arabia. URL: <https://www.fmprc.gov.cn/ce/ceun/eng/zt/hfm/t249026.htm> (last accessed: 25.10.2021)

59. Hu meets Saudi Arabian king, 5 cooperation deals signed. *china.org.cn*. URL: http://www.china.org.cn/international/2009-02/11/content_17257009.htm (last accessed: 25.10.2021)

60. IMAFT. Muslim nations take charge of their own security. *Majalla*. URL: <https://eng.majalla.com/2017/01/article55252744/imaft-muslim-nations-take-charge-of-their-own-security> (last accessed: 25.10.2021)

61. In Bahrain, a Proxy Battle Between Saudi Arabia and Iran. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2011/03/20/weekinreview/20proxy.html> (last accessed: 25.10.2021)

62. In Saudi Arabia, Shiite Muslims Challenge Ban On Protests. *NPR*. URL: <https://www.npr.org/2013/03/23/175051345/in-saudi-arabia-shiite-muslims-challenge-ban-on-protests> (last accessed: 25.10.2021)

63. INTERNATIONAL BANK FOR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT SUBSCRIPTIONS AND VOTING POWER OF MEMBER COUNTRIES. URL:

<https://thedocs.worldbank.org/en/doc/a16374a6cee037e274c5e932bf9f88c6-0330032021/original/IBRDCountryVotingTable.pdf> (last accessed: 25.10.2021)

64. Investing in land in Ethiopia. URL: <https://ig.ft.com/sites/land-rush-investment/ethiopia/> (last accessed: 25.10.2021)

65. Investing in Saudi Arabia. URL: <https://www.attijaritrade.ma/en/choose-your-markets/country-profiles/saudi-arabia/investing> (last accessed: 25.10.2021)

66. Iran resumes exports to Saudi Arabia. *Iran Chamber Newsroom*. URL: <https://en.otaghiranonline.ir/news/33165> (last accessed: 25.10.2021)

67. Iran, Saudi Arabia Close To Reopening Consulates: Diplomatic Source. URL: <https://www.iranintl.com/en/20211012452588> (last accessed: 25.10.2021)

68. Iran: Our pilgrims will not take part in Hajj. *CNN*. URL: <https://edition.cnn.com/2016/05/30/middleeast/iran-saudi-hajj/> (last accessed: 25.10.2021)

69. Iran's support for Bahrain protesters fuels regional tensions. *DW*. URL: <https://www.dw.com/en/irans-support-for-bahrain-protesters-fuels-regional-tensions/a-6504403-1> (last accessed: 25.10.2021)

70. Iranian return to hajj could help end Saudi deadlock. *Al-Monitor: The Pulse of the Middle East*. URL: <https://www.al-monitor.com/originals/2017/08/iran-hajj-pilgrimage-resumption-saudi-arabia-iraq-tension.html> (last accessed: 25.10.2021)

71. Iran-Iraq War | Causes, Summary, Casualties, & Facts. *Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/event/Iran-Iraq-War> (last accessed: 25.10.2021)

72. Iran-Saudi Arabia Diplomatic Relationship: Talks in Progress to Restore Ties. *Bloomberg*. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-10-13/saudi-push-to-end-yemen-war-hinges-on-restoring-ties-with-iran> (last accessed: 25.10.2021)

73. Iran-Saudi Ties: Can History Project Their Trajectory. URL: https://www.academia.edu/40696986/Iran_Saudi_Ties_Can_History_Project_Their_Trajectory?email_work_card=view-paper (last accessed: 25.10.2021)

74. Iraq invades Kuwait - HISTORY. URL: <https://www.history.com/this-day-in-history/iraq-invades-kuwait> (last accessed: 25.10.2021)
75. It's time to stop US arms sales to Saudi Arabia. URL: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2021/02/04/its-time-to-stop-us-arms-sales-to-saudi-arabia/> (last accessed: 25.10.2021)
76. Jamal Khashoggi's Killing: Here's What We Know. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2018/10/19/world/middleeast/jamal-khashoggi-case-facts.html> (last accessed: 25.10.2021)
77. Jeffrey Lewis. Why Did Saudi Arabia Buy Chinese Missiles?. *Foreign Policy*. URL: <https://foreignpolicy.com/2014/01/30/why-did-saudi-arabia-buy-chinese-missiles/> (last accessed: 25.10.2021)
78. King of Saudi Arabia says peace is top priority for his country. *UN News*. URL: <https://news.un.org/en/story/2021/09/1100762> (last accessed: 25.10.2021)
79. King's Visit to Paris Opens New Chapter in Saudi-French Ties. *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/300654> (last accessed: 25.10.2021)
80. Kingdom, Iran sign historic agreement. *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/211187> (last accessed: 25.10.2021)
81. Les échanges commerciaux entre la France et l'Arabie. *Ambassade de France en Arabie Saoudite*. URL: <https://sa.ambafrance.org/Les-echanges-commerciaux-entre-la-France-et-l-Arabie> (last accessed: 25.10.2021)
82. Map Wars: The UAE Reclaims Lost Territory from Saudi Arabia. *The Washington Institute*. URL: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/map-wars-uae-reclaims-lost-territory-saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021)
83. Middle East: GCC and Egypt sign the «Al-Ula Declaration», ending the Qatar boycott. URL: <https://www.globalcompliancenews.com/2021/02/02/middle-east-gcc-and-egypt-sign-the-al-ula-declaration-ending-the-qatar-boycott-15012021/> (last accessed: 25.10.2021)

84. Mohammad Zaid Al-Kahtani. THE FOREIGN POLICY OF KING ABDULAZIZ (1927-1953). URL: http://etheses.whiterose.ac.uk/529/1/uk_bl_ethos_412035.pdf (last accessed: 25.10.2021)

85. Muslim nations accuse Iran of supporting terrorism: summit communique. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-turkey-summit-idUSKCN0XC1LQ> (last accessed: 25.10.2021)

86. NATO official rules out possibility of Qatar joining the military alliance. *Al Arabiya English*. URL: <https://english.alarabiya.net/News/gulf/2018/06/06/NATO-official-rules-possibility-of-Qatar-joining-the-military-alliance> (last accessed: 25.10.2021)

87. NGOs urge France to give parliament control over arms sales. URL: <https://www.rfi.fr/en/france/20201116-ngo-s-demand-france-to-give-parliament-control-over-arms-sales> (last accessed: 25.10.2021)

88. Obama visits Saudi Arabia's new King Salman. *BBC News*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-31001332> (last accessed: 25.10.2021)

89. Obama: U.S., Saudi Arabia have 'strategic relationship'. *CNN.com*. URL: <http://edition.cnn.com/2009/POLITICS/06/03/obama.mideast.trip/> (last accessed: 25.10.2021)

90. Oil: OPEC's Saudi Arabia and Russia are at loggerheads once again. URL: <https://www.cnbc.com/2021/03/02/oil-opecs-saudi-arabia-and-russia-are-at-loggerheads-once-again.html> (last accessed: 25.10.2021)

91. On Trip to Mend Ties, Iran's President Meets Saudi Prince. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/1999/05/17/world/on-trip-to-mend-ties-iran-s-president-meets-saudi-prince.html> (last accessed: 25.10.2021)

92. OPEC : Saudi Arabia. URL: https://www.opec.org/opec_web/en/about_us/169.htm (last accessed: 25.10.2021)

93. Organization of Islamic Cooperation suspends Syria. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-syria-crisis-islamic-summit-idUSBRE87E19F20120816> (last accessed: 25.10.2021)
94. Practical procedures for the establishment of the GCC Customs Union. URL: <https://gcc-sg.org/en-us/CooperationAndAchievements/Achievements/EconomicCooperation/TheCustomsUnion/Pages/Practicalproceduresfortheestab.aspx> (last accessed: 25.10.2021)
95. President Vladimir Putin and King of Saudi Arabia Abdullah bin Abdul Aziz Al Saud held talks in Riyadh. *President of Russia*. URL: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/37170> (last accessed: 25.10.2021)
96. President Xi Jinping Arrives in Riyadh for State Visit to Saudi Arabia. URL: <http://www.chinaembassy.org.sa/eng/zt/2/t1335500.htm> (last accessed: 25.10.2021)
97. PROTOCOL OF ACCESSION OF THE KINGDOM OF SAUDI ARABIA. URL: <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=q:/WT/LET/503.pdf&Open=True> (last accessed: 25.10.2021)
98. Putin/MBS Oil Bromance Is a Pairing of Convenience. *BNN Bloomberg*. URL: <https://www.bnnbloomberg.ca/putin-mbs-oil-bromance-is-a-pairing-of-convenience-1.1277218> (last accessed: 25.10.2021)
99. Qatar breaks Arab ranks over Syria. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2011/jul/21/qatar-syria-ian-black> (last accessed: 25.10.2021)
100. Qatar crisis: Saudi Arabia and allies restore diplomatic ties with emirate. *BBC News*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-55538792> (last accessed: 25.10.2021)
101. Qatar crisis: What you need to know. *BBC News*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-40173757> (last accessed: 25.10.2021)

102. Qatar Emir pardons Saudis involved in 1996 coup. *Gulf News*. URL: <https://gulfnews.com/world/gulf/qatar/qatar-emir-pardons-saudis-involved-in-1996-coup-1.632376> (last accessed: 25.10.2021)
103. Qatar moves to ease Saudi tensions. *Arabian Business*. URL: <https://www.arabianbusiness.com/interviews/interviews-politics/qatar-moves-ease-saudi-tensions-55051> (last accessed: 25.10.2021)
104. Qatar Says Saudis Seized Its Border Post. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/1992/10/02/world/qatar-says-saudis-seized-its-border-post.html> (last accessed: 25.10.2021)
105. Qatar's emir visits Saudi Arabia, holds talks with crown prince | Politics News. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2021/5/11/qatars-emir-in-saudi-arabia-for-talks> (last accessed: 25.10.2021)
106. Qatar's Sheikh Tamim attends Middle East Green Initiative Summit in Riyadh. *Doha News*. URL: <https://www.dohanews.co/qatars-sheikh-tamim-to-attend-middle-east-green-initiative-summit-in-riyadh/> (last accessed: 25.10.2021)
107. Qatar's decision to send planes to Libya is part of a high-stakes game. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2011/mar/24/qatar-planes-libya-high-stakes> (last accessed: 25.10.2021)
108. Raft of multimillion-dollar deals seal Putin's visit to Saudi Arabia. *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/1568681/saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021)
109. Read the full US-UAE-Israel statement on normalizing relations. *CNN*. URL: <https://edition.cnn.com/2020/08/13/middleeast/mideast-trump-full-statement-uae-israel-intl/index.html> (last accessed: 25.10.2021)
110. Reasons why Saudi, UAE, Bahrain, Yemen and Egypt severed ties with Qatar. *Al Arabiya English*. URL: <https://english.alarabiya.net/News/gulf/2017/06/05/Main-reasons-why-Saudi-UAE-Bahrain-and-Egypt-severed-ties-with-Qatar> (last accessed: 25.10.2021)

111. Restoration of the lawful rights of the People's Republic of China in the United Nations. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/654350> (last accessed: 25.10.2021)

112. Russia and Saudi Arabia: Old Disenchantments, New Challenges. *National Defense University*. URL: <https://www.ndu.edu/News/Article-View/Article/2658012/russia-and-saudi-arabia-old-disenchantments-new-challenges/> (last accessed: 25.10.2021)

113. Russia cut June oil output by more than required in global pact. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-oil-opec-russia/russia-cut-june-oil-output-by-more-than-required-in-global-pact-idUSKCN1TW28G> (last accessed: 25.10.2021)

114. Russia, Saudi Arabia sign oil pact. *CNN.com*. URL: <http://edition.cnn.com/2003/BUSINESS/09/02/russia.oil.reut/> (last accessed: 25.10.2021)

115. Russia's Putin visits Saudi Arabia on Mideast trip. URL: <https://apnews.com/article/09fe0e9931904b5da91fd38dddae915e> (last accessed: 25.10.2021)

116. Russian sovereign wealth fund to boost deals with Saudi Arabia. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-russia-rdif-saudi/russian-sovereign-wealth-fund-to-boost-deals-with-saudi-arabia-idUSKCN1PA2RB> (last accessed: 25.10.2021)

117. S. Arabia pledges \$100 million and UAE \$30 million for Sahel anti-terror force. *France24*. URL: <https://www.france24.com/en/20171213-africa-counter-terrorism-sahel-saudi-arabia-pledges-100-million-uae-g5-macron> (last accessed: 25.10.2021)

118. SABIC SALES OFFICES. URL: https://www.sabic.com/assets/en/Images/Golobal-directory-2020_tcm1010-15823.pdf (last accessed: 25.10.2021)

119. Saudi and Iran held talks aimed at easing tensions, say sources. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/middle-east/saudi-iranian-officials-held-talks-patch-up-relations-ft-2021-04-18/> (last accessed: 25.10.2021)
120. Saudi and Qatar move to seal ties - The Economic Times. URL: <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/saudi-and-qatar-move-to-seal-ties/articleshow/3203097.cms> (last accessed: 25.10.2021)
121. Saudi Arabia - International Trade and Investment Country Facts. *BEA*. URL: <https://apps.bea.gov/international/factsheet/factsheet.cfm?Area=511&UUID=468436a2-37e7-4461-a345-27d6d527f5d9> (last accessed: 25.10.2021)
122. Saudi Arabia - Ministry for Europe and Foreign Affairs. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/saudi-arabia/> (last accessed: 25.10.2021)
123. Saudi Arabia | United States Trade Representative. URL: <https://ustr.gov/countries-regions/europe-middle-east/middle-eastnorth-africa/saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021)
124. Saudi Arabia amends import rules from Gulf in challenge to UAE. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-saudi-economy-gcc-idUSKCN2EB0PL> (last accessed: 25.10.2021)
125. Saudi Arabia and France sign deal to provide arms to Lebanon. URL: <https://www.rfi.fr/en/france/20141104-saudi-arabia-and-france-sign-agreement-provide-military-weapons-lebanon> (last accessed: 25.10.2021)
126. Saudi Arabia and Iran fail to reach deal on Hajj. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2016/5/27/saudi-arabia-and-iran-fail-to-reach-deal-on-hajj> (last accessed: 25.10.2021)
127. Saudi Arabia Approves of Iran Nuclear Deal, U.S. Defense Chief Says. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2015/07/23/world/middleeast/iran-nuclear-deal-saudi-arabia.html> (last accessed: 25.10.2021)

128. Saudi Arabia confirms recent talks with Iran. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2021/10/3/saudi-arabia-confirms-recent-talks-with-iran> (last accessed: 25.10.2021)

129. Saudi Arabia Country Program. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/gcc/brief/saudi-arabia-country-program> (last accessed: 25.10.2021)

130. Saudi Arabia Country Program. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/gcc/brief/saudi-arabia-country-program> (last accessed: 25.10.2021)

131. Saudi Arabia cuts diplomatic ties with Iran. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2016/1/4/saudi-arabia-cuts-diplomatic-ties-with-iran> (last accessed: 25.10.2021)

132. Saudi Arabia declares Muslim Brotherhood «terrorist group». *BBC News*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-26487092> (last accessed: 25.10.2021)

133. Saudi Arabia Is Getting Ready for its First Nuclear-Power Deals. *Bloomberg*. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-01-15/saudi-arabia-seen-awarding-nuclear-reactor-contracts-in-december> (last accessed: 25.10.2021)

134. Saudi Arabia issues highest-ever number of foreign investor licences in a single quarter. URL: <https://gulfbusiness.com/saudi-arabia-issues-highest-ever-number-of-foreign-investor-licences-in-a-single-quarter/> (last accessed: 25.10.2021)

135. Saudi Arabia must halt air strikes in Yemen, says UN panel. *UN News*. URL: <https://news.un.org/en/story/2018/10/1022852> (last accessed: 25.10.2021)

136. Saudi Arabia plans to introduce Chinese into the curriculum at all education levels. *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/1456466/saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021)

137. Saudi Arabia Recalls Ambassador from Qatar. URL: http://en.people.cn/200209/30/eng20020930_104178.shtml (last accessed: 25.10.2021)

138. Saudi Arabia reopens airspace, borders to Qatar: Kuwait minister. *Al Arabiya English*. URL: <https://english.alarabiya.net/News/gulf/2021/01/04/Saudi-Arabia-to-open-airspace-borders-to-Qatar-Kuwait-minister> (last accessed: 25.10.2021)

139. Saudi Arabia says it will judge Iran`s Raisi by reality on the ground. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/middle-east/saudi-arabia-says-it-will-judge-irans-raisi-by-reality-ground-2021-06-22/> (last accessed: 25.10.2021)

140. Saudi Arabia signs cooperation deals with China on nuclear energy. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/saudi-china-nuclear/saudi-arabia-signs-cooperation-deals-with-china-on-nuclear-energy-idUSL8N1LB1CE> (last accessed: 25.10.2021)

141. Saudi Arabia was Abu Dhabi`s biggest trading partner in 2020, data shows. *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/1880531/business-economy> (last accessed: 25.10.2021)

142. Saudi Arabia welcomes push for U.N. action against Iran on missiles. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-yemen-security-un-saudi/saudi-arabia-welcomes-push-for-u-n-action-against-iran-on-missiles-idUSKCN1G20IH> (last accessed: 25.10.2021)

143. Saudi Arabia, Bahrain, UAE recall envoys to Qatar. URL: <https://www.france24.com/en/20140305-qatar-gulf-ambassador-recall-saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021)

144. Saudi Arabia, China sign multiple deals, MoUs. *Al Arabiya English*. URL: <https://english.alarabiya.net/business/economy/2016/08/30/Saudi-Arabia-and-China-sign-multiple-deals-MoUs-> (last accessed: 25.10.2021)

145. Saudi Arabia, in UN speech, deplores world`s inability to end bloodshed in Syria. *UN News*. URL: <https://news.un.org/en/story/2015/10/511242->

saudi-arabia-un-speech-deplores-worlds-inability-end-bloodshed-syria (last accessed: 25.10.2021)

146. Saudi Arabia, UAE and Bahrain end rift with Qatar, return ambassadors. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-gulf-summit-ambassadors-idUSKCN0J00Y420141116> (last accessed: 25.10.2021)

147. Saudi Arabia. *Office of the Historian*. URL: <https://history.state.gov/countries/saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021)

148. Saudi Arabia: Bilateral Relations to Germany. *Federal Foreign Office*. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/laenderinformationen/saudiarabien-node/saudiarabia/228536> (last accessed: 25.10.2021)

149. Saudi Arabia: Products manufactured in in GCC States require a GCC Certificate. URL: <https://www.s-ge.com/en/article/news/20213-c7-saudi-arabia-gcc-certificate> (last accessed: 25.10.2021)

150. Saudi Arabia: Unfulfilled Promise to Join WTO Procurement Pact | Perspectives on Trade. URL: <https://trade.djaghe.com/?p=6912> (last accessed: 25.10.2021)

151. Saudi Arabia's first meeting with G20 leaders. *Arab News Japan*. URL: https://www.arabnews.jp/en/45thanniversary/article_20921/ (last accessed: 25.10.2021)

152. Saudi Arabian King Salman signs billion-dollar deals in China. *DW*. URL: <https://www.dw.com/en/saudi-arabian-king-salman-signs-billion-dollar-deals-in-china/a-37958092> (last accessed: 25.10.2021)

153. Saudi Arabian real estate company marks first entry into Qatar with a 700 million Qatari riyal deal. *Worldakkam*. URL: <https://worldakkam.com/saudi-arabian-real-estate-company-marks-first-entry-into-qatar-with-a-700-million-qatari-riyal-deal-doha-news/420578/> (last accessed: 25.10.2021)

154. Saudi Arabia's and Qatar's Discourses and Practices in the Mediterranean. URL:

https://www.academia.edu/33725875/Saudi_Arabias_and_Qatars_Discourses_and_Practices_in_the_Mediterranean(last accessed: 15.10.2021)

155. Saudi Arabia's Crown Prince Met With Powerful People on US Trip. URL: <https://www.businessinsider.com/saudi-arabia-crown-prince-mohammed-bin-salman-us-trip-meetings-2018-3> (last accessed: 25.10.2021)

156. Saudi Arabia's Mohammed bin Salman Defends China's Use of Concentration Camps for Muslims During Visit to Beijing. URL: <https://www.newsweek.com/saudi-arabia-mohammad-bin-salman-defends-china-concentration-camps-muslims-1340592> (last accessed: 25.10.2021)

157. Saudi Arabia's quest for "food security". *Gale Academic*. URL: <https://go.gale.com/ps/i.do?id=GALE%7CA224775158&sid=googleScholar&v=2.1&it=r&linkaccess=abs&issn=10611924&p=AONE&sw=w&userGroupName=anon%7E5981d75f> (last accessed: 25.10.2021)

158. Saudi crown prince plans fence-mending trip to Qatar. *Tehran Times*. URL: <https://www.tehrantimes.com/news/164836/Saudi-crown-prince-plans-fence-mending-trip-to-Qatar> (last accessed: 25.10.2021)

159. Saudi crown prince proclaims investment conference despite boycott. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-saudi-investment/saudi-crown-prince-proclaims-investment-conference-despite-boycott-idUSKCN1MW2TW> (last accessed: 25.10.2021)

160. Saudi Crown Prince Salman on state visit to China. *Al Arabiya English*. URL: <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2014/03/12/Saudi-Crown-Prince-Salman-on-state-visit-to-China-> (last accessed: 25.10.2021)

161. Saudi Crown Prince to Boycott Islamic Summit. *Al Bawaba*. URL: <https://www.albawaba.com/news/saudi-crown-prince-boycott-islamic-summit> (last accessed: 25.10.2021)

162. Saudi Embassy in Twitter. URL: <https://twitter.com/SaudiEmbassyUSA/status/654372103320240128> (last accessed: 25.10.2021)

163. Saudi FM says Doha-Riyadh ties «very good». *Doha News*. URL: <https://www.dohanews.co/saudi-fm-says-doha-riyadh-ties-very-good/> (last accessed: 25.10.2021)

164. Saudi Foreign Policy: A New Regional Approach or More of the Same. URL: https://www.academia.edu/36296270/Saudi_Foreign_Policy_A_New_Regional_Approach_or_More_of_the_Same (last accessed: 06.10.2021)

165. Saudi gets first major arms deal under Biden with air-to-air missiles. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/middle-east/us-state-dept-okays-650-million-potential-air-to-air-missile-deal-saudi-arabia-2021-11-04/> (last accessed: 25.10.2021)

166. Saudi King Abdullah dies, new ruler is Salman. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-saudi-succession/saudi-king-abdullah-dies-new-ruler-is-salman-idUSKBN0KV2RQ20150122> (last accessed: 25.10.2021)

167. Saudi king meets with Obama amid Iran concerns. URL: <https://www.france24.com/en/20150904-saudi-king-salman-meets-with-obama-amid-iran-nuclear-deal-concerns> (last accessed: 25.10.2021)

168. Saudi king's visit to Russia heralds shift in global power structures. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/05/saudi-russia-visit-putin-oil-middle-east> (last accessed: 25.10.2021)

169. Saudi king's visit to Russia heralds shift in global power structures. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/05/saudi-russia-visit-putin-oil-middle-east> (last accessed: 25.10.2021)

170. Saudi, Qatari Reports Differ on Border Clash Leaving at Least 2 Dead. *Los Angeles Times*. URL: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1992-10-01-mn-376-story.html> (last accessed: 25.10.2021)

171. Saudi's ACWA Power to Bid in South Africa's Next Renewable Auction. *Bloomberg*. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-05-27/acwa-power-set-to-bid-in-south-africa-s-next-renewable-auction> (last accessed: 25.10.2021)

172. Saudis Detail Alleged Libyan Murder Plot. *Washingtonpost*. URL: <https://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A28178-2005Mar11.html> (last accessed: 25.10.2021)

173. Senators vote to end US backing for Saudi war on Yemen. *BBC News*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-46561520> (last accessed: 25.10.2021)

174. Some 2,500 US troops currently in Saudi Arabia: WSJ. *Al Arabiya English*. URL: <https://english.alarabiya.net/News/gulf/2020/02/28/Some-2-500-US-troops-currently-in-Saudi-Arabia-WSJ> (last accessed: 25.10.2021)

175. South Africa sees new Saudi-backed \$10 bln refinery onstream by 2028. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/africa-oil-refinery-idUSL8N27M71P> (last accessed: 25.10.2021)

176. Targeting Dubai? Saudi Arabia's ultimatum to pull HQ offices to kingdom. URL: <https://www.cnn.com/2021/02/16/targeting-dubai-saudi-arabias-ultimatum-to-pull-hq-offices-to-kingdom.html> (last accessed: 25.10.2021)

177. Tehran says Saudi coastguard killed Iranian fisherman. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2017/6/17/tehran-says-saudi-coastguard-killed-iranian-fisherman>

178. The Charter. URL: <https://www.gcc-sg.org/en-us/AboutGCC/Pages/Primarylaw.aspx> (last accessed: 25.10.2021)

179. The Closing Statement of the Twenty Seventh Session. URL: <https://www.gcc-sg.org/en-us/Statements/SupremeCouncil/Pages/-TwentySeventhSession.aspx> (last accessed: 25.10.2021)

180. THE STRUGGLE FOR IRAQ; Last American Combat Troops Quit Saudi Arabia. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2003/09/22/world/the-struggle-for-iraq-last-american-combat-troops-quit-saudi-arabia.html> (last accessed: 25.10.2021)

181. The sword unsheathed. *The Economist*. URL: <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2014/10/18/the-sword-unsheathed> (last accessed: 25.10.2021)

182. Timeline: History of turbulent Saudi-Iranian ties. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/us-saudi-iran-relations-idUSBREA4C0H020140513> (last accessed: 25.10.2021)
183. Transcript: Closing statement of 41st GCC summit. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2021/1/7/closing-statement-of-41st-gulf-cooperation-council> (last accessed: 25.10.2021)
184. Trump in Saudi Arabia: First foreign trip starts as home troubles mount. *BBC News*. URL: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-39984903> (last accessed: 25.10.2021)
185. U.S. Crude Oil, Natural Gas, and Natural Gas Proved Reserves, Year-end 2018. URL: <https://www.eia.gov/naturalgas/crudeoilreserves/> (last accessed: 25.10.2021)
186. U.S. Relations With Saudi Arabia. *United States Department of State*. URL: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-saudi-arabia/> (last accessed: 25.10.2021)
187. UAE abandons monetary union plans. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2009/5/20/uae-abandons-monetary-union-plans> (last accessed: 25.10.2021)
188. UAE, Saudi announce strategic partnership in 44 projects. *Khaleej Time*. URL: <https://www.khaleejtimes.com/article/uae-saudi-announce-strategic-partnership-in-44-projects> (last accessed: 25.10.2021)
189. UAE: Saudi tourists declined by 20% in 2019. *Middle East Monitor*. URL: <https://www.middleeastmonitor.com/20200124-uae-saudi-tourists-declined-by-20-in-2019/> (last accessed: 25.10.2021)
190. UAE-Saudi relations remain strong: Sheikh Mohamed – News. *Khaleej Times*. URL: <https://www.khaleejtimes.com/uae/uae-saudi-relations-remain-strong-says-sheikh-mohamed-as-he-arrives-in-riyadh> (last accessed: 25.10.2021)
191. UK approved \$1.9bn of arms sales to Saudi Arabia since ban lifted. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2021/2/9/uk-approved-1-4bn-of-arms-sales-to-saudi-arabia-post-export-ban> (last accessed: 25.10.2021)

192. UK declines to follow US in suspending Saudi arms sales over Yemen. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2021/feb/08/uk-declines-to-follow-us-in-suspending-saudi-arms-sales-over-yemen> (last accessed: 25.10.2021)

193. UN accuses Saudi Arabia of using terror laws to suppress free speech. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2017/may/04/un-accuses-saudi-arabia-of-using-terror-laws-to-suppress-free-speech> (last accessed: 25.10.2021)

194. UN chief ‘deeply troubled’ by Saudi confirmation of Jamal Khashoggi’s death. *UN News*. URL <https://news.un.org/en/story/2018/10/1023722> (last accessed: 25.10.2021)

195. United Arab Emirates Exports to Saudi Arabia. URL: <https://tradingeconomics.com/united-arab-emirates/exports/saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021)

196. United Arab Emirates Imports from Saudi Arabia. URL: <https://tradingeconomics.com/united-arab-emirates/imports/saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021)

197. United Nations Common Country Strategic Framework. *United Nations in Saudi Arabia*. URL: <https://saudiarabia.un.org/en/28886-united-nations-common-country-strategic-framework> (last accessed: 25.10.2021)

198. UPDATE 1-France’s Sarkozy offers Saudi Arabia nuclear help. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/article/saudi-france-idINL1413018520080114> (last accessed: 25.10.2021)

199. URL: <https://foreignpolicy.com/2014/01/30/why-did-saudi-arabia-buy-chinese-missiles/> (last accessed: 25.10.2021)

200. US ‘locked and loaded’ after blaming Iran for Saudi oil attack. *DW*. URL: <https://www.dw.com/en/us-locked-and-loaded-after-blaming-iran-for-saudi-oil-attack/a-50442222> (last accessed: 25.10.2021)

201. US announces more sanctions against Iran following Saudi attacks. *DW*. URL: <https://www.dw.com/en/us-announces-more-sanctions-against-iran-following-saudi-attacks/a-50521411> (last accessed: 25.10.2021)

202. US policy back on track in the region. *Gulf News*. URL: <https://gulfnews.com/opinion/editorials/us-policy-back-on-track-in-the-region-1.2030740> (last accessed: 25.10.2021)

203. USA and France dramatically increase major arms exports; Saudi Arabia is largest arms importer. *SIPRI*. URL: <https://www.sipri.org/media/press-release/2020/usa-and-france-dramatically-increase-major-arms-exports-saudi-arabia-largest-arms-importer-says> (last accessed: 25.10.2021)

204. US-SAUDI ARABIA RELATIONS: BUSINESS AS USUAL. URL: https://www.academia.edu/37882267/US_SAUDI_ARABIA_RELATIONS_BUSINESS_AS_USUAL (last accessed: 21.10.2021)

205. US-Saudi Arabia seal weapons deal worth nearly \$110 billion as Trump begins visit. URL: <https://www.cnbc.com/2017/05/20/us-saudi-arabia-seal-weapons-deal-worth-nearly-110-billion-as-trump-begins-visit.html> (last accessed: 25.10.2021)

206. US-Saudi Arabia sign defence deal worth \$650 million, first under Biden administration. *World News*. URL: <https://www.wionews.com/world/us-saudi-arabia-sign-defence-deal-worth-650-million-first-under-biden-administration-426785> (last accessed: 25.10.2021)

207. Vision 2030 Reforms & Economic Diversification. URL: https://www.trade.gov/sites/default/files/2020-07/US%20Commercial%20Service%20Saudi%20Arabia%202020%2006%2023%20%28002%29_0.pdf (last accessed: 25.10.2021)

208. Visit of King Abdullah bin Abd-el Aziz al-Saud, Saudi Arabia. *Barack Obama Presidential Library*. URL: <https://www.obamalibrary.gov/timeline/item/visit-king-abdullah-bin-abd-el-aziz-al-saud-saudi-arabia> (last accessed: 25.10.2021)

209. Vying for Influence: Saudi Arabia`s Reaction to Iran`s Advancing Nuclear Program. *The Nuclear Threat Initiative*. URL: <https://www.nti.org/analysis/articles/saudi-reaction-irans-nuclear-program/> (last accessed: 25.10.2021)

210. War in Yemen: UN blacklists Saudi-led coalition for killing children. *DW*. URL: <https://www.dw.com/en/war-in-yemen-un-blacklists-saudi-led-coalition-for-killing-children/a-40827411> (last accessed: 25.10.2021)

211. Watch Putin and Saudi Crown Prince MBS exuberant handshake at G-20. URL: <https://www.cnbc.com/2018/11/30/watch-putin-and-saudi-crown-prince-mbs-exuberant-handshake-at-g-20.html> (last accessed: 25.10.2021)

212. Why the Saudis would cheer the de-certification of the Iran deal. URL: <https://www.brookings.edu/blog/markaz/2017/10/11/why-the-saudis-would-cheer-the-de-certification-of-the-iran-deal/> (last accessed: 25.10.2021)

213. WTO | Trade topics - Trade facilitation - Background. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/tradfa_e/tradfa_agreeacc_e.htm (last accessed: 25.10.2021)

214. WTO rules that Saudi Arabia`s actions against Qatar justified: SPA. *Al Arabiya English*. URL: <https://english.alarabiya.net/News/gulf/2020/06/16/WTO-rules-that-Saudi-Arabia-s-actions-against-Qatar-justified-SPA> (last accessed: 25.10.2021)

215. Xi wraps up historic visit to Saudi Arabia, steps up energy cooperation. *Chinadaily.com.cn*. URL: https://www.chinadaily.com.cn/world/2016xivisitmiddleeast/2016-01/21/content_23174875.htm (last accessed: 25.10.2021)

216. Zambia : Saudi Arabia to supply cheaper oil to Zambia. URL: <https://www.lusakatimes.com/2016/05/15/saudi-arabia-supply-cheaper-oil-zambia/> (last accessed: 25.10.2021)

217. СПІВРОБІТНИЦТВО КИТАЮ ТА САУДІВСЬКОЇ АРАБІЇ У 2012 – НА ПОЧАТКУ 2017 РР. URL: <https://www.academia.edu/35569265/> (last accessed: 21.10.2021)

218. Торговля между Россией и Саудовской Аравией в 2019 г. URL: <https://russian-trade.com/reports-and-reviews/2020-02/torgovlya-mezhdu-rossiey-i-saudovskoy-araviey-v-2019-g/> (дата обращения: 25.10.2021)

219. وزارة - السعودية العربية المملكة | الاتحادية وروسيا السعودية العربية المملكة بين العلاقات الخارجية. URL: <https://embassies.mofa.gov.sa/sites/Russia/AR/AboutHostingCountry/SaudiRelations/Pages/default.aspx> (last accessed: 25.10.2021)

220. السعودية أخبار - أمريكا في حالياً والدارسين المبتعثين من «الوطن سفراء» عدد على تعرف عكاظ صحيفة | URL: <https://www.okaz.com.sa/local/na/1625615> (last accessed: 25.10.2021)

ДОДАТКИ

Додаток 1. Торгові партнери КСА по роках (сортування за 2019 р.)

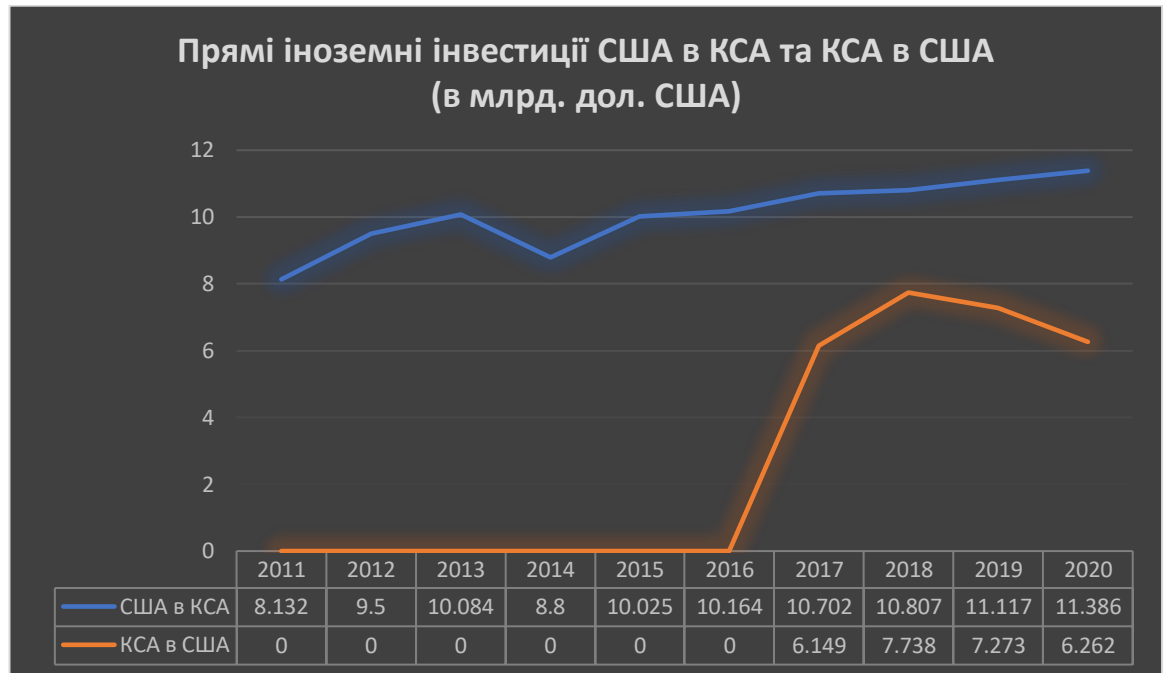
Partne		2019	2018	2017	2016	2015	2010	2005
№	r Name							
1	China	-17 726 742	-12 519 425	-14 309 421	-14 828 262	-18 925 611	-8 732 040	-3 006 364
2	United States	-16 072 547	-16 203 108	-16 665 769	-16 806 670	-22 206 794	-12 812 535	-7 854 954
3	Germany	-6 935 588	-6 980 436	-7 622 209	-8 784 089	-12 055 297	-7 969 093	-4 664 977
4	United Arab Emirates	-5 987 959	-3 948 340	-681 175	-708 135	-1 799 855	149 165	761 192
5	Japan	-5 753 347	-4 502 096	-4 486 873	-6 665 794	-9 315 853	-7 671 164	-5 008 544
6	France	-4 931 233	-4 238 498	-5 419 261	-3 243 722	-5 068 053	-3 379 862	-1 704 039
7	Italy	-3 720 375	-3 480 954	-3 863 435	-3 743 523	-4 531 256	-2 665 756	-1 804 732
8	Korea, Rep.	-3 103 423	-3 114 029	-4 501 798	-5 425 276	-9 025 099	-4 218 970	-1 424 140
9	United Kingdom	-2 866 796	-2 480 964	-2 574 411	-2 708 963	-4 370 582	-2 709 971	-2 188 900
10	India	-2 715 561	-2 119 993	-2 517 764	-2 241 611	-2 799 098	-2 159 533	-1 104 053

Джерело: Saudi Arabia trade balance, exports, imports by country 2019 |

WITS Data . URL:

<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/SAU/Year/2019/TradeFlow/EXPIMP/Partner/by-country>

Додаток 2. Прямі іноземні інвестиції США в КСА та КСА в США

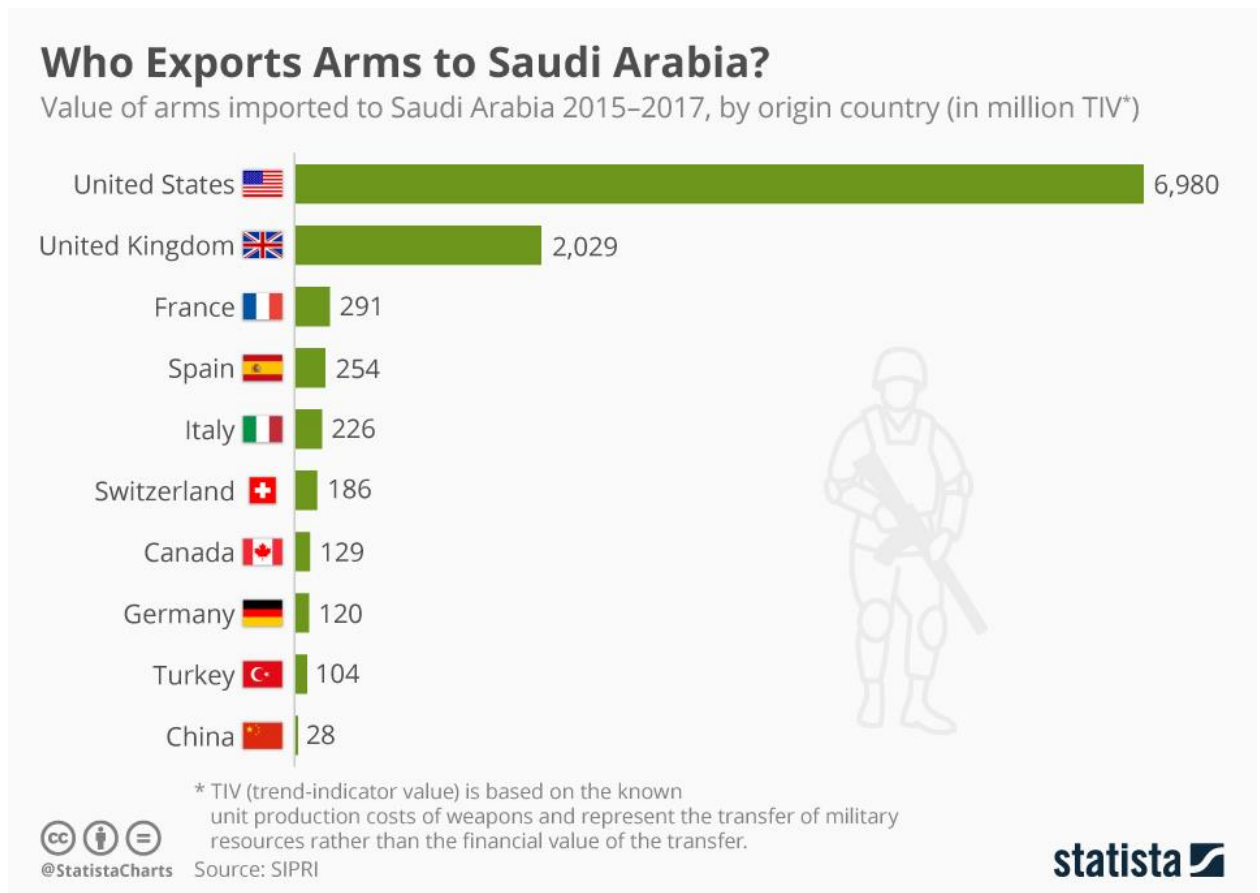

Джерело: BEA : Saudi Arabia - International Trade and Investment Country

Facts. URL:

<https://apps.bea.gov/international/factsheet/factsheet.cfm?Area=511&UUID=468436a2-37e7-4461-a345-27d6d527f5d9#>

Додаток 3. Найбільші постачальники зброї для КСА за 2015-2017 рр.

Джерело: Chart: Who Exports Arms to Saudi Arabia? | Statista. URL: <https://lb-aps-frontend.statista.com/chart/15863/who-exports-arms-to-saudi-arabia/>